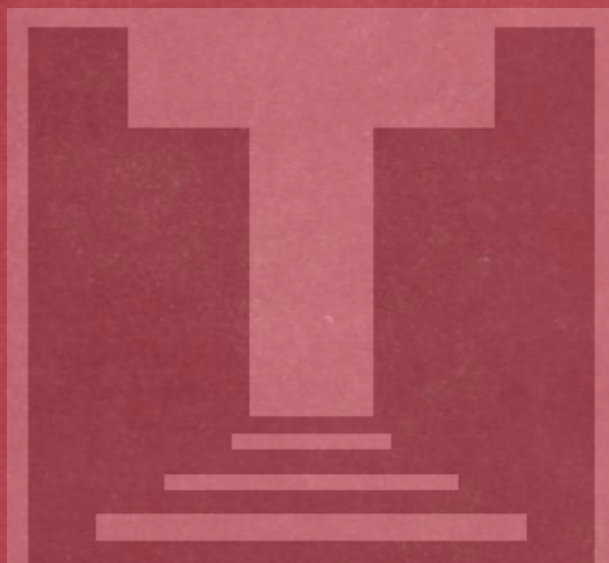

AYDINLIK

fevkalâde gençlik

nüshası

TÜSTAV

odak yayınları

51

ODAK YAYINLARI: 17

Belge Dizisi: 1

AYDINLIK

FEVKALÂDE GENÇLİK NÜSHASI

ODAK YAYINEVI
Fevzi Çakmak Sok. 10/4
Kızılay/Ankara

TÜSTAV

Birinci Baskı : Şubat 1925

İkinci Baskı : Mart 1976

YAYINEVİNİN NOTU

Türkiyenin Bilimsel Sosyalizm tarihine baktığımızda, her sonra gelen kuşak bir önceki kuşağa büyük altından gülmüş. Bu **antitezler**'le tezlerin etki-tepkilerin belirli bir senteze varması sağlıklı bir gelişimdir. Aksi durumlarda ise katılaşmalar, horoz dövüşleri başlar ki: bu ortamdan, halkımız ve İşçi Sınıfımızdan çok, Finans-Kapital yararlanır.

Dünyada kuşaklar arası eleştiri: (1) Kurucu kuşağın mirasını inatla savunma; (2) Eski doktrini olduğu gibi ele alıp onu, doktrine ortodoksça bağlı olmak kaydıyla hem teorice hem de pratikçe yeni sentezlere vardırma gibi iki temel prensibe bağlı kalınarak yapıldı ve yapılmaktadır. Bizde ise, her kuşak, teoride ve pratikte beliren eksikliğini bir önceki Savaşçılara küfr etmekle örtmeye çalıştı ve çalışıyorlar. «İnsanlığın her pratiği gibi her teorisi de: Geçmiş-Gelecek kuşaklar arasında kaçınılmaz ilişki - çelişkiler le gelişir. Geçmişle ilişkiler açıkça veya gizlice koparılsa, çelişkiler ürkekçe veya ikiyüzlüce - hatta tahrif edilerek - atılarsa gelişim durur.»

Eneskinin, yani ellibeş yıllık hareketimizin geleneğine, doğru teorik - pratik tabanına sahip çıkmak gerektiği inancıyla, —imkanlarımızın elverdiği ölçüde— yayınevimiz Eneski Sosyalizmin emek ürünleri yeni kuşaklara tanıtmayı görev bilir. «Aydınlık Fevkalâde Gençlik Nüshası» böyle bir çabanın başlangıcı olarak değerlendirilmelidir.

ODAK YAYINLARI: 17

FEVKALÂDE GENÇLİK NÜSHASI / Hazırlayan: A. Türk / Dizgi, Baskı: Kalite Matbaası / Baskı Tarihi Mart 1976/ Sorumlu Yönetici: M. Filiz

TÜSTAV

**AYDINLIK
FEVKALÂDE GENÇLIK NUSHASI**

**Hazırlayan:
Atılâ Türk**

TÜSTAV

Kardeşim Selim Türk'ün aziz anısına.

A. T.

YAYINEVİNİN ÖNSÖZÜ

1 —

Aşağıdaki emek, hiçbir zaman «deruni bir ilca» ürünü değildir. Tersine, **Eneski Sosyalizminin** kendisinin ve emeklerinin yaratılış ve yaratış “mâcerasını”, yine kendi eserlerinden vermek girişimidir.

«İnsan : olayları, ilişkileri ve düşünceleri, ne olursa olsunlar, oldukları gibi görebildiği ölçüde bütün öteki yaratıklardan güçlü ve üstün olur. Bilimde tarafsızlık : olanı olduğu gibi görünürken hiçbir korku, hiçbir önyargı altında kalmamaksa, emeğimiz iliklerine kadar tarafsızdır.» **«Metafizik Sosyoloji Eleştirileri»**, önsöz, s. 7)

Daha diyecek şey kaldı mı? Evet! Emeğimiz «Eneski Sosyalizminin geleneğine» bağlı olmakla, «iliklerine dek taraflı»dır! 2. Emperyalist Evren Savaşı sonu faşizm yenilince aydın katlarımızda sivrilen **romantizmle** «Eneski ve Eski Sosyalizm hiyerarşisine karşı kimilerinin duygululuk önyargısı sayılabilecek eğilimlerini gösterileştirenlere» olduğu gibi, 1971 sonrası, «mevlûtcülüğü» nün gösterilerine de; konspirasyonlar, efsaneler, küfürler biçimli olsun, ağızdan anlatılanlara bir son vermek dileğidir.

TÜSTAV

çabamız : Hiç değilse ve acele de olsa, “**Aydınlık Fevkalâde Gençlik Nüshaları**.. nı “Kemalist harflere,, geçirmekle başlamak.

II

En-eski **Aydınlık Dergisi'nin Fevkalâde Gençlik Nüshası'nı** Kemalist harflere aktarırken bir **Sunuş**'la yetinilmiş; ne **İşçi hareketleri**, ne **Türkiye İşçi Çiftçi Sosyalist Fırkası**, ne **Marksizmin Türkiye'ye girişi** ne de **Eneski Sosyalizm'in** kendisi **Sunuş'a** asıl konu yapılmamıştır.

Bu konulardaki emekleri imkânlarımız ölçüsünde yayınlayacağımızı muştulayalım.

«Kuvvel ü dimağ işçilerini alâkadar eden bütün mes'elelerden bahseden, milli ve beynelmilel amele hayatından ve hareketlerinden haberdar eden, Marksizm esaslarını izah eden» (*) 1920'ler **Aydınlık Mecmuası** ile 1960'lar **Aydınlık Sosyalist Dergisinin** kısa bir karşılaştırılması ilginçtir.

TBMM Kütüphanesinde bulunan sayılardan taradığımız **İçindekiler** dizini ile **Aydınlık Sosyalist Dergisinin** içindekilerini karşılaştırdığımızda ne görüyoruz?

En-eski **Aydınlık Marksizmi** anlama-kavrama -sindirme düzeyinden çok **benimseme** düzeyinde olsa da; **Fransa'dan** ve **Fransızca'dan** öğrenme durumunda olsalar da **Türkiye** ve **Türkiye meseleleri** üzerine daha çok durmak eğilimindedirler. **Aydınlık Sosyalist Dergisinde** ise yüz'e

(*) ve «Sermayedar zulmü ve esaretinin sebebini öğreten, amele kurtuluş yollarını gösteren (*Aydınlık Külliyyâtı*): [Ali Cevdet,] *Sermayedar Nizam'ı İctimâisi*; [Sadreddin Celâl], *Burjuva Demokrasisi ve Sosyalizm* [Sadreddin Celâl], *Sosyalizm ve Tekâmülü*; [Ali Cevdet], *İş Ücreti ve İşsizlik Buhranı*; [Sadreddin Celâl], *Sendika Mes'eleleri*; [Doktor Şefik Hüsnü], *Türkiye ve İctimâl İnkılâbı*; [Sadreddin Celâl], *İctimâi Mes'ele ve İshahatçılar*; [?.?], *Köylü Sınıfının Vazifesi*; [Çev: Şefik Hüsnü,] *Komünist Beyannamesi*. (*Aydınlık*, sayı 15, mayıs 1923; arka kapak)

yakın sayfalık tek sayıda ve bütün seride **Türkiye** ve **Türkiye meseleleri** devede kulak kalmaktadır.

Enilk **Aydınlık Çağında** Sosyalizmimiz düşünmekten çok davranmak durumunda kalmıştı. O yüzden bugün kimilerine hayâlcı gibi gelen, senbolik gibi gelen kimi düşüncelere bakıp dudak bükmemeliyiz. Enilk **Aydınlık'ın Anti-Emperyalist çizgisi** tartışma kabul etmez.

Osmanlı'da **Ahî** (Kardeş) ve **Kalenderî** (Hoşgörülü) **Batınî Tarikatler** (Yoldaşlıklar) örgütlenmeleri ve prensiplerine bakarak diyebiliriz ki: **Dervişlik** (Dünya saltanatını hiçe saymak), **Bezîrgân Saltanatlarına** dayanak olmaktan kurtulamayıp sonucuna vardı. «İkinci Cumhuriyet»te **Aydınlık Sosyalist Dergisi**, **Eneski Sosyalizmimize** şaşı bakınca **Dışişleri İdeolojisi** olmaktan kurtulamadı.

III —

Eneski Sosyalizmimiz, **Türkiye'de** «yâd ağızlarla konuşTURULUYOR.» **Konspirasyonu** yıkacak sanılan **kakafoniler** (kakasesler) tozu dumana katıyor. **En-eski Sosyalizmin** sırf ve yalnız **politika**, **literatür** veya ona benzer “tez,, leri **geveleniyor** : **kiremitlikte** kedi miyavlamalarından geçilmiyor. Oysa «**TARİH TEZİ**» yayınlanabilen kısmıyla **oportadadır**. **Tarih Tezi'ne** karşı “**gömme töreni**,, **ilgisizlenişlerinin** yanında, «**ilgililik**» ve «**yetkililik**» «**şol gerisi çakıldaklı şeyh**,, **otorite kavgalarından** kan gövdeyi götürüyor. **Yuvarcılık eğilimleri** yeni **açılımlarla** sürüyor. “**Bunun anlamı nedir?** Yalnız bir akımın en doğru «**çizgi**» yi savunması, **ötekileri** paramparça etmesi, **izleyebileceğimiz kadarıyla** başrolü oynamıyor. O zaman tek şık kalıyor : **finans-kapital bütün uç akımları** kedi fareyle oynar gibi **parmağına dolamak yollarını** bol bol bulmuştur.» (**Zortlama**, s. 50)

Ancak, **Marksizme** bıçak çekenler hemen **sevinmesinler**, **köpeksiz köyde** değneksiz **gezip sevinç gösterilerine**

kalkışmasınılar.

Evet; düşüp kalkmalar, alabildiğine aldanışlar önümüzde : Eneski Sosyalizminin iki büyük adı Diriler arasında bulunmuyor bugün. Fakat nöbetteyiz! Varlığımızın sebebi bu engeller değil mi? Nöbetteyiz işte! zafere mutlaka ulaşılacak...

IV —

«Aydınlık» ve «Gençlik Nüshaları»nı anarken, anmadan geçmiyelim ki bugün : sahipsiz görünen Türkiye sosyalizmine şah - padişah kesilivermek eğilimlerinin, "atı alıp Üsküdar'ı geçivermek,, eğilimlerinin sosyalist ortamımızı yangın yerine çevirmekte yarıştığı, dünün devamındayız.

«Jurnalci - muhabir» «Küçük» lükler, dünkü «Dönüşüm,, den bugünkü "Yürüyüşüm,, e uzanarak Finans - kapital mızrağını çuvala sokmak için «büyük» üslup gayreti içindeler... Gerileri yere yakın olduğu için, çuvala sığdırılamayan Finans - Kapital mızrağının sivri ucu nazik yerlerine battıkça attığı çığlıklar hiç de edebi olmuyor.

Marx - Engels'le Lenin arasında ikinci Enternasyonal kocakarılarının egemen olduğu bir dönem yaşandı. Türkiye'de Lenin'ci Marksizm, burjuva-feodal-küçük-burjuva sosyalizmlerine karşı altta güreşmesine devam ediyor.

Roma İmparatorluğunun çöküş konağında büyük kentlere doluşan işçi yığınlarını avutmak amacıyla ekmek dağıtılır, sirkler ve gösteriler düzenlenirdi. Burjuva sosyalizminin «ağabey» tavırlı «hımbıl»lığı ile «Bizans Dekadansı»nda iktidarcılık oynaması için ilke-tilke ve ilçe dağıtmaları, kongre gösterilerinde bulunmaları kurtuluş getirmiyecekti. Dün zevahiri kurtarmak için, bugün sinikçe «savaşmış» olmak için Eneski Sosyalizmin tezleri anılıyor. Ama bu, Leninci-Marksizmin canlı, devrimci ruhunu

boşaltmak için yapıyor. Bütün bunları umutsuzluk aşılama için söylemiyoruz. Elbet, ilkel birikim ve dağılımlar da; elbet marksizm kalpazanlığı da; elbet "parti içinde barış için uzlaşmacılık" da; elbet hot-zot, yalancı pehlivanlıklar, bozgununda zafer havası çalımları da son bulacak. Elbet, PARTİYLE BAŞI BAĞLANMIŞ, "şef,, lerin 'Kömür Disiplin'ine memur durumuna getirilmiş genç insanlar; Lassalle'ların, Dühringlerin, Troçkilerin v.b. yerli karikatürlerine hadlerini bildirecekler : Sosyalizmin gelenegine (kâğıt üzerinde değil), ve doğru teorik-ideolojik tabanına sahip çıkıp yaslanacaklardır.

Dün olduğu gibi, bugün de vardır Proletarya Sosyalistleri.

ODAK YAYINEVİ

OSMANLI TÜRKİYESİ'NDE DÜŞÜNCE DÜNYASI

«Osmanlılık : İlkel Sosyalist Toleransının, Göçebe demokrasisinin yarattığı Yeniçerilik (gündelikçi ordusu) vurucu gücü ile kurulmuş bir devlet, bir islâm Rönesansı'dır., (Dr. H. Kıvılcımlı)

İSLÂM'DA HÜR DÜŞÜNCE VE TARİHSEL DEVRİMLER

“İslâm düşüncesine bakıldığında ilk dikkati çeken olgu mezhepler, tarikatler-okullar-arasındaki fikir ayrılıkları çatışmalarıdır. İster sünnî anlayış içinde olsun, ister sünnî anlayışla batını tarikat arasında olsun, düşünce plânından yüzeydeki ilişki ve çelişkiler bu mihver etrafında döner. Şia ve hariciler dışındaki okullar, meslekler-doktrinler-Hicretin daha 80. yılında 'yeni, görüşler getireceklerdir. Bu görüşler zaman zaman aksiyona da geçerek, tarihteki yerlerini alacaklardır. Emevî devleti sonrasında Abbasilerde ise itizal mesleği islâm rönesansının gereği olarak doğacaktır. Felsefe ise daha bağımsız çalışacak, mutezileye gerek kalmadığı iktidarca belirlenince, felsefe, çabasını çeşitli biçimleriyle sürdürecektir. Sözko-

nusu ilişki-çelişki sürecinin nasıl oluştuğunun anlaşılması yönünde gösterilecek bir çaba, bizi, düşünce plânındaki daha derin bir ilişki-çelişki sürecinin kavranmasına götürür. Bu da, din ile felsefe kavrayışı arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılmasıdır. Özellikle felsefenin islâm'a doğrudan girmesiyle, islâm düşüncesinde, din ile felsefe arasında, sünnî ortodoksi ile Grek felsefesi arasındaki 'gel-git, ler, uyuşma-uzlaşma-barışma ya da çelişme-zıtlaşmalar görünürdeki okullar arası ilişkilerden daha derinde işleyen düşünce oluşumları haline gelmişlerdir. Bu ilişki zincirinin de temelinde, düşünce plânının en alt yatağında, daha derinden işleyen bir oluşum bulunmaktadır. Bu da Hür Düşünce ile önyargılı düşüncenin birbirleri karşısındaki durumu, çatışmasıdır. (...) Tabiatıyla, söz konusu sürecin oluşumunda islâm toplumlarının maddî yapıları, üretim ilişkileri ve sanayi devrimi öncesi Tarihsel Devrimler çağında özellikle islâm uygarlığı gelişiminde üretimin belirlediriciliğini önemli ölçüde yüklenen (üstlenen) ticaret ilişkileri ve ticaret yolları olgusu yatar. Bu nedenle, Hür düşünce-önyargılı düşünce çatışması, düşünce plânında Bilim'e yol açan bir süreç olmakla kalmamış, kendini aksiyonda da göstermiştir., (Dr. Ümit Hassan, «İbn Haldun'un Metodu ve Siyaset Teorisi» basılmamış doktora tezi, s. 63-4.)

«KUREYŞ TAN YERİNDEN EVRENİ AYDINLATAN İSLÂM GÜNEŞİ»

«Pers Uygarlığını deviren Hz. Muhammed'in komutasındaki Mekke ve Medineliler, Yukarı Barbarlığın Kentlerinden gelmişlerdir. İslâm kuvvetlerinin büyük bölümünü, vurucu gücünü meydana getiren Arabistan bedevîlerinin başbuğu Hz. Muhammed, barbarlıktan yeni çıkmış Arablar ile, İran ve Bizans Uygarlıkları üzerine akın edebilmiş, başarı üstüne başarı sağlayabilmiştir. Çürümüş

Pers Uygarlığı yerine İslâm uygarlığının kurulabilmesinde hiç ihmal edilememesi gereken husus, islâm kuvvetlerini meydana getirenlerin genel özellikleri itibariyle doğru eşitlikçi-yiğit insan olmaları, sosyal bakımdan kapatılmaz farklılaşmalara uğramamış, siyasal bakımdan istibdat çemberinden geçmemiş olmalarıdır. VII nci yüzyıl başlarında insanların ülkücü kişileri çoğunlukla bedevilikte yaşadığına göre, bedevilikten uygarlığa giren toplumda artık yeni bir orijinal uygarlık getirecek Tanrı elçisi beklenemezdi; "Hâtem'el enbiya" sözü tartışılmazlığını bu noktada ortaya koymuştur.

"İslâm Yukarı Barbarlık (Kent) öncülüğünde Orta Barbarlık Bedeviliğinin gücü ile büyük bir orijinal uygarlık doğurmuştur. Coğrafi konumda iki büyük göçebe akımı olan Hun ve Cermen ile Türk'lerin ortasında yer alan Hicâz çöllerinden çıkan güç, zamanın en yenilmez sanılan dev uygarlık ordularını dize getirmiştir. (...) «Gazve» lerin böylesine başarılı oluşundaki ekonomik sebep, feth edilen yerlerin Doğu-Batı büyük kervan yolları üstünde oluşudur. Ticaret yollarından Attilâ'nın "açtığı" **Kuzey Yolu**, İskender'in «açtığı» **Orta Yol**, islâm doğarken derebeğileşen ekonomik-siyasal rejimlerle "tıkanmıştır". Güney Yolu'nun elverişsizliği ve kazanılması islâm'a düşmüştür. Gazve'lerin başarılı oluşundaki ekonomik sebep bu ise, sosyal sebep de **topluluk eylem tarzının** saf bir biçimde işlerlik göstermiş olmasıdır. "Mûcize" buradadır. (...)

«Hz. Muhammedin, kandaşlık gelenek-göreneklerinin din'in doğuşu sırasında yeniden canlanmış olan birlikte eylem tarzının yönetilmesi (...) [ile] islâm'da temsil olunan Yukarı Barbarlığa, kadim Bezirgân ekonomisinin dar yeniden üretimi de, bu üretimin sosyal gücü de karşı koymamıştır. (...)

«İslâm'da düstür, Gazilere verilen bazı geçimlik paylar dışındaki bütün geniş toprakların "rakabesi" (mülki-

yeti) nin «beytül mâl'i müslimin» e düşmesidir. Kandaş toplum yapısı, toprağın tasarrufunu bile «düzenlememiştir». Tasarruf hakkı toprağı fiilen işliyenin olmuştur.» (Ümit Hassan, keza, s. 190-193.)

İSLÂM ve OSMANLI ve TARİH

"Türk toplumuna dışarıdan geldiği için "etki yapmış" sayılabilecek iki Din vardır : 1 — Uzakdoğu'da **Budizm**, 2 — Yakındoğu'da **İslâmlık...**" (Dr. H. Kıvılcımlı, "Dinin Türk Toplumuna Etkileri", Aydınlık, Mart 1970, sayı 17, s. 357.) Biz Osmanlı Türkiyesi ve Cumhuriyet Türkiyesi ile ilgili bulunduğumuz için, burada, islâm'lığın Osmanlı'ya ve Osmanlı'nın islâm'a etki-tepkilerine değineceğiz.

"Yakındoğu'da Antika medeniyetler zincirinin son halkası olan İSLÂM medeniyeti çökerken, ona son kurşunu vuran Barbar akınının koçbaşı, bir çeşit Tufan sayılan, Hün torunlarından Cengiz Moğolları, Timur Tatarları oldular. Roma medeniyetinin rönesansı olan BİZANS medeniyeti, Batı'dan gelme Hristiyan Barbarlarla yalnız aşılıldi; çökeceği sıra, Doğu'dan gelme son Müslüman kurşunu vuran koçbaşı, artık (Hün-Moğol-Tatar değil), doğrudan doğruya TÜRKLER (Selçuklu-Osmanlı) oldu" (Kıvılcımlı, keza, s. 356)

Hz. Muhammed nasıl Yukarı Barbar Hicaz Arablığı ile Yakındoğu-Uzakdoğu arasındaki tıkanık ticaret yolunu Fars (İran) ı yıkarak açmışsa; Orta Asya Orta Barbar Türklüğü de "Orta Cihan Ticaret Yolu'nun kuzeydoğu ucundan" Bizans'ı yıkarak hep aynı görevi üstlendiler. «Bu sosyal ve tarihcil ve coğrafyacıl nedenlerle : Orijinal İslâm Medeniyetini kurmak Arablara, bu kuruluşu bilmeden de olsa savunmak Türklere düşüyordu... İlk Tarihcil Türk Toplumunu-Arab Toplumunu buluşması böyle oldu. (keza, s. 372)

ŞAMAN - TÜRKLERLE MÜSLÜMAN - ARAPLARIN SİLÂH ARKADAŞLIĞI - DÜŞMANLIĞI

“Özellikle Fars Medeniyeti, İslâm yumruğu ile, bir vuruşta iskambil kâğıdından şatolar gibi yıkılıverdi. Bu yıkılış tesâdüf değildir.

«Mucize» iki yanlı vuruşla başarılmıştır. İslâm Araplığı, yakındoğu medeniyetlerinin geliştirdiği evrencilik ülküsünü bayraklaştıran Yukarı Barbarlık savaşçılığının yaman dinamizmi ile atılırken, Ortaasya’da göçebelikten Kentleşmeye doğru gelişen taptâze Türk gücünü, kendiliğinden, pek düşünmeden, fakat sezerek kendisiyle ortak bulmuştur. (...) Arap-İslâmlığı ile Türk-Şamanlığı, savaş alanında, danışıklı imişce ve andlaşmışca birbirlerine omuz verdiler. Peygamber Muhammed’in Türkler üzerine iyi şeyler söyleyen Hadis’leri anlamlıdır. Arada, sözleşilmemiş bir Arap-Türk ittifakı vardı. Ortak düşman Fars İmparatorluğu yıkılır yıkılmaz, Arap dini ile Türk dini birbirlerine dost ve müttelik ellerini uzatmış durumda idiler. İki taraf da, insanlığın temiz, güçlü İlkel Sosyalist gelenek ve göreneklerini yaşıyorlardı. Çökmüş Medeniyet maddesini çapul etme pratiği, karşılıklı ülkücülüklerini kaynaştıracak mıydı?

“İlk silâh arkadaşlığının balayı çabuk geçti. Araplarla Türkler arasında talan edilen Acem İmparatorluğu yıkılınca, işler değişti. (...)”

«Bezirgân saltanatını bütün kallesliği ve korkunçluğu ile hortlatan Emeviye hükümdarlığı ile birlikte işler tersine döndü. Arap İslâmlığı, Acem Saltanatını Orta-Asya’dan geçen ipek yolu’nu açmak için yenmişti. Şimdi ise bu yolun üstünde Türkler duruyordu. Araplar, Türklerle karşı hemen Acemlerle elele verdiler.» (Kıvılcımlı, keza, s. 373.)

«TÜRKLER NE ZAMAN, NASIL MÜSLÜMAN OLDULAR?»

“İslâm medeniyeti, Emevi yıkılışını geçirdikten sonra, Ebâ Müslim gibi yaman bir Türk ihtilâlcisinin kurduğu Abbâsiler çağına girmişti. Ancak o zaman İslâmlık Türkler içine işleme yollarını buldu. Bu gerçeği, Türklerle karşı hiç saygı beslemeyen İslâm tarihçileri açıklarlar :

“Ve fil-cümle zaman geçtikten sonra, Abbâsiye devletinde Türk neslinden Salur bin Tak (Dağ oğlu Salur) Hân’dan bir kişi kral oldu ki, ana Çanak Han derlerdi ve Kara Han lâkabını alır. Türk Hanlarından ilk İslâm’a gelen, mü’min olan odur. Ve Hicret’in 300’ünde (Milâd : 9-10 uncu yüzyıl) Türklerden 2000 kişi, hargâhı ile İslâm’a girip mümin ve müttelik oldular. (...) (Neşri Tarihi, C. I. s. 16.)

“Bu, Arap ve Acemlerin Türkleri değil, Türklerin Türkleri Müslüman etmesiydi. İnançta zor sökmemişti.” (keza, S. 374.) “Türklerin İslâm dininden etkilenmeleri, Cermenlerin Hristiyan diniyle etkilenmelerini andırır.” (s. 357.) “Nasıl Avrupa’da Hristiyan Havârilere ve Ayos’ları Cermen ve ilh. barbarların önce elebaşlarını (din ve idare şeflerini) kazanıp, çökmüş Roma Medeniyeti tertibinde birer “Kral” uydurmuş başlarsa, tıpkı öyle, İslâm Aziz’leri, Dervişler’i, Bilgin’leri “Kâfir” Türklerin ulularından, Hân’larından işe başladılar. [Bugünkü sosyalistlerimizin yuvarcıl düşünce-davranışlarının kökleri buralardan kaynaklanıyor olmasın? A. T.] Avrupa tarihi ile Asya tarihi paraleldi. Cermenlerin Hristiyan oluşları ile Türklerin Müslüman oluşları aynı determinizme uyuyordu. Aradaki tek fark, İslâm’ın Hristiyanlıktan 622 yıl sonra başlamasında toplanıyordu. Türkler, Cermenlerden 900 yıl sonra, evrencil sistem durumuna girmiş Tektanrılı dine giriyorlardı.

“Bu farkın olumlu ve olumsuz sonuçlarını, modern tarihte aramak ilginçtir.” (keza, S. 374-75.)

TÜRK TOPLUMUNUN İSLÂM DİNİNE TEPKİ VE KATKILARI

“Hicret’in 300’üncü, Milâd’ın 1000’inci yılları : İslâm-lık, biri Emeviler, ötekisi Abbasiler olmak üzere, iki Sal-tanat batıp çıkmasını geçirmişti. Yâni, Müslüman Arap-Acem toplumu : Sınıf çekişmeli Antika Medeniyetin artık kördövuşü çağlarından birini yaşıyordu.

İlkel Sosyalist toplumun çocukları olan Türkler ve Moğollar, inandıklarından zorla dönecek insanlar değil-lerdi. Üstelik, karşılarındaki Medeniyeti yenmek üzerey-diler. Ona esir düştükleri zaman bile, efendilerinin her emrine ve dinine hemen boyun eğecek, satınalınverir, hatır için inanverir köle olmadılar. Salur oğlu Mûsâ Hâ-nın uzun propagandaları, Buğra Hânın Çin sınırından Bu-hara’ya dek fütuhâtı bile Türk toplumunu eski inançla-rından koparamadı. Ancak Salur’dan dört kuşak sonra, adını Arapça’ya çeviren Ahmet Han, kılıcını iknâ yoluyla atbaşı birlik yürütünce, “Türklerin kâfirlerini” çokça Müslüman etti. O da kendisi Türk olduğu için.

Türk toplumu, dışarıdan kendisine doğru sızdırılan tek yanlı din etkilerine pasifçe katlanmadı. Şamanizmin-den kalma yığınla gelenek ve göreneklerini İslâmîliğe ak-tardı. Türklerin dinlerinde yüzde kaç Müslümanlığın, yüzde kaç Şamanizmin yaşadığı araştırılacak şeydir.” (Dr. H. Kivilcimlı, Aydınlık, Mart 1970, s. 375)

«Hz. Muhammed, İslâm dinini «Müvahhid» (tektan-rılı) saydığı İbrahim geleneğine bağladı. Kur’an’ın bu metodunu, İslâm tarihçileri, Müslüman olacak Türk top-lumlarına uyguladılar. Türkler için Arapların İbrahim’ini andıran bir “Müvahhid” icat etmek zorunda kaldılar. Onu, atalara tapan Türk toplumu geleneğine uyararak, **Oğuz Han** diye kişileştiren, OĞUZ Kan’ında buldular. Öylesine ki, Oğuz Kan’ını İbrahim ile yaşıt yapmaya dek gittiler.” (keza, s. 371)

“Türkler Atalara tapıyorlardı. Atalara tapıncın en büyük sembolü Oğuz Hân efsânesi oldu. İslâm düşün-cüleri, hemen Oğuz Hân’ı daha anasından doğduğu gün konuşturup “Müvahhid” yaptılar : Tektanrılı dine inan-mış gösterdiler. Türk’ü başka türlü Müslüman yapamı-yacaklardı.” (keza, s. 375)

GEÇ VE GÜÇ MÜSLÜMAN OLUŞUN OLUMLU VE OLUMSUZ SONUÇLARI

“Bugün, Anadolu halkımız içinde yaşayan nice gele-nekler ve göreneklerin asıllarını eski Türk-Moğol inanç-larında buluyoruz. Cengiz zamanı (13’üncü yüzyıl sonları) Türklerin taşları can ve tanrı saydıkları günden kalma «Yağmur taşı» vardı. Onunla «İstenildiği zaman yağmur yağdırılırdı.» (İran Moğolları, s. 191). Anadolu’da hâlâ insanlarımız, sembolik küçük taşlarla yağmur duâsına Müslüman olarak çıkarlar.

Cengiz Moğollarında : “Güneş ve ay tutulunca tram-pet çalmak” âdeti. (İran Moğolları, s. 193) Anadolumuz-da tutulan ayı veya güneşi kurtarmak için silâh patlat-mak, Müslümanca işlerden sayılır... Romatizmayı tezek-le iyileştirme, cin çarpmasına karşı çeşitli tedbirler, ölünün kırkını kutlama (“Boğtak ölünce karıları 4 hafta yas tuttu”) (Keza, s. 194), ve ilh., gibi bin bir «Müslü-man» gelenek ve görenekleri, Türk-Moğolların önce İran’a oradan öteki Müslüman dünyasına taşıdıkları Tarihöncesi kalıntılarıdır. (Sümerlere bakıla)

Türkçede en geniş propaganda kitapları : **Ahmedi-ye’ler Muhammediye’ler** okunsun. Anlatılanlar İslâm dini üzerinedir : Orada ruhların, Allahın ve Melâikelerinin ilişkileri, Şamanizm inanç ve tasvirleriyle dopdoludur.

Anadolu’yu kaplamış silindir üzerine konik oturtul-muş künbetler, Kırşehir’in, Sivas’ın, Kayseri’nin Selçuk medrese, cami, yapıları göz önüne getirilsin. Hepsi İs-

lâm dininin ilhamıyla yapılmışlardır. Hindistan'a dek uzanan o mimarlık anıtlarında ortak motif : Türkmen çadırı'nın, Hân otağının renk renk taşlarla işlenmiş biçimleridir. Göçebenin çadırı Müslümanlıkta taş olmuş, ama kazıklarla gerilişi bile olduğu gibi kalmıştır." (keza, s. 375-376)

«Dış din etkisi : Çevre medeniyet etkisidir:

Dalga dalga gelen genç akıncı Türk toplumu önünde, İslâm Arap ve Acemler yorgun, yılmış, yenilgindiler. Ancak, Tarım üretimi gibi, yüksek verimliliği kimse için bilinmez kalamıyan bir medeniyet üstünlükleri vardı. O durumdan güç alarak, altta güreşen pehlivan oldular. Ayrıca, Tektanrılı dinler arasında, bir Toplum dinamizmine dayanan, en sade ve en yalın katlısı İslâmlıktı. İslâmlığın kendi akıncılık çağı : Hülefâ'i Râşidîn çağı vardı. Özellikle o çağdan kalma genel Müslümanlık prensipleri, Kent çağına yönelmiş Türk toplumunu etkiledi." (keza, s. 377-378.)

"İslâmlık, Yukarı Barbarlık konağına erişmiş Arap kentlerindeki insanlığın Medeniyete geçiş akını idi. Başka deyimle, İslâmlık, Arap toplumunu, birden bire gelişen (tarihcil kaçınılmazlıkla evren ticaretinin ansızın Hicaza yönelmesi üzerine gelişen) Ticaret mekanizmasına kapılarak, yukarı Barabarlık konağından sınıflı Toplum biçimine atlatmıştı.

Türk toplumu ise, tam İslâmlıkla karşılaştığı sıralar, henüz çobanlık göçebeliğinden Tarım ekonomisine iyice geçememişti. İslâmlığın Türk toplumunu etkileyebilmesi için, Türk toplumunun, kendi : sınıfsız, sosyal sınıf adını almaya elverişli sınıf ayrılıkları bulunmayan Babahanlık düzeninden, sosyal sınıflı Medeniyet düzenine sıçraması gerekti. Türklerin Müslümanlaşmaları için, Müslüman toplum düzenine karşı bir alıcılık (radyo deyiminde : reseptivite) kazanması gerekti. Bu

reseptivite, alganlık : Türk toplumunun, Göçebelik şöyle dursun, Kent çağından yukarıya doğru hızla yükselip sosyal sınıflı Medeniyet çağına girmesi demekti" (keza, s. 378)

"İslâmlık, daha doğarken, Tarihöncesi Arap toplumunun kan bağlarını temizledi. Hazret'i Muhammed'in Medine kentine göçmesi bu çığırı açtı."

"Müslümanlık, Türk toplumunda o zamana dek yaşayan sınıfsız toplum davranış ve düşüncelerini, sosyal sınıflı toplum davranış ve düşüncelerine doğru değiştirdi. İlkel sosyalizm çağı olarak sosyal sınıfları bulunmayan Türk toplumunun yazılmamış kuralları : KANKARDEŞLİĞİN ANAYASASI idi. İslâmlıkla birlikte, o yazılmamış Türk Töresi'nin yerine, sosyal sınıf münasebetlerini haklı çıkarıp düzenliyen yazılı Doğma'lar, Nas'lar geçti. Arap toplumu için de İslâmlık : Arapların CAHİLİYET dedikleri yazısız kankardeşliği düzenleri yerine, Bezirgân ilişkilerinin en temiz ve en yüceltimli ruhunu geçiren yazılı Kur'an hükümleri oldu.» (keza, s. 379).

«Bunca altüstlükler oldu. Dikkat edelim : Selçuk oğulları, hâlâ, Müslüman etkilerine rağmen, şeflerini "ittibâ" yoluyla iktidara getiriyorlar. Babadan oğula miras otomatikliği ile iktidar geçmiyor. Türk toplumu, tıpkı Ortaçağ'ın Cermen kabileleri gibi, Kan örgütlü bir "Askeri Demokrasi" durumunu yaşıyorlar. İçlerinden Savaş Kumandanı Bey olacak kişiyi, ilk Müslümanlığın "Biyat" dediği oy verme usulüyle seçiyorlar. "İttibâ ettiler" in anlamı budur.

İslâmlık dini, bu askeri demokrasinin yerine, kan teşkilâtlarını erite erite, irsî hükümdarlığı geçirdi. Selçuklular Saltanatı (Hicret : 477, Milâdı : 1085) yılından sonra, (tıpkı Papa'dan Takdis alan Cermen askeri şefleri gibi), Bağdat'taki islâm medeniyetinin sembolü Halife'den MENŞUR alarak Sultan kesildiler. Dört yüz

yıllık ömürleri bitince, yerlerine geçen, bu yol Gün Kabilesinin Kayı Kan'ına bağlı gösterilen Osman oğulları, Hânlıklarını zamanla Sultan biçimine çevirerek, aynı İslâm (Medeniyet dini) metodlarıyla iktidarı tuttular. Önce BEY, sonra SULTAN ve en sonunda HALİFE durumunu geldiler.» (keza s. 381) [«Sosyalizm»lerin «Mensur alma»da, uluslararasılığı açık arttırmacılık sanmaları hatırlana. A.T.]

İSLÂMLIĞIN TÜRK TOPLUMUNA TOPRAK DÜZENİNİ VERİŞİ

“İslâm dininin Türk toplumu üzerindeki etkisi, elle tutulurca bir madde özelliği olarak Toprak düzeni alanında görüldü. Osmanlı Türklerinin Anadolu'ya göçtükleri zaman basit bir «Askeri Demokrasi» toplum düzenini yaşadıkları, Naima Tarihi'nin anlattığı «Etvâr» dan geçtikleri ortadadır. (Bakıla : Dr. H. Kıvılcımlı, **Tarih-Devrim-Sosyalizm**, s. 163-170, İstanbul 1965). İlk Osmanlı Türkleri, Göçebe oldukları için, sırf Din uğruna Fütahat yapmak üzere ülkeler, yerler ele geçiriyorlardı. Topraklar ele geçince ne yapılıacaktı?

Bunu Türk toplumu olarak hemen hemen hiç bilmiyorlardı. Onlar için toprak bir otlaktı. Toprağın üzerine yerleşilip Tarım üretimi yapmak, apayrı bir iş ve düzendi. Onu kendileri değil “İlmiye” adını alacak olan İslâm medeniyetinin yetiştirdiği din bilginleri bilebilirdi. Müslüman bilginler Şeriat (Anayasa) ve Fıkıh (Hukuk Anlamı) kurallarıyla düzenliyeceklerdi.

Osmanlı Türklerine kalsa, tıpkı ilk Cermen Şövalyeleri gibi, bu Türk Alpleri de fethettikleri yerleri, hemen silâh arkadaşları arasında paylaşıp geçiverdiler.” (keza, s. 381)

«Osmanlılar, Selçuk ülemâsı ile yola çıktılar. Bütün o zamana dek gelmiş geçmiş Medeniyet kurallarını, Bizans'ın çevre şartları ortasında işlediler. Toprak mül-

kiyetini henüz pek ciddiye almadıkları için, fethettikleri yerleri beğendikleri yoldaşlarına peşkeş çekiveren Türk Alplerini, islâm bilginleri çekip çevirdiler. Ortaya, Osmanlı damgasını yemiş ezeli GANİMET ve TOPRAK kanunları çıktı.

«Türk toplumunun SAVAŞ anlayışı, ilk Müslüman - Arap toplumunun CİHAD anlayışı gibi, «ASKERİ DEMOKRASİ» kurallarına uydu. CİHAD : dine dâvet edildikleri halde bunu reddetmiş bulunan KÂFİR'lere karşı açılan GAZÂ'dır. (V. R. Sevig). SAVAŞ (CİHAD) : hür, sağlam ve hâli vakti yerinde olan her Müslüman için farzdır. Cihad'la elde edilen şeyler, Toprak olursa, ya Fâtipler arasında paylaşılır : karşılığında yalnız öşür alınır; yahut eski ahalisine bırakılır : Onlardan toprak başına Haraç, kişi başına Cizye (baş vergisi) alınır. Birinci usûl ANVETEN (zorla) zaptedilmiş topraklar, ikincisi çok defa SULHEN (barışla) ele geçirilmiş topraklara uygulanır. Toprakların MÜLKİYETİ : İlk kent usûlünce Tanrı'nın olur, TASARRUF'u (kullanıp yararlanılışı) üzerinde çalışanlara düşer.

«Topraktan başka Cihad'la ele geçen mallar, ya FEY (Cizye, Haraç, mürted kişinin varı, mirasçısız ölen gayrimüslimin malı) olur. NEFİL (Ganimetler üleşilmeden önce kimi şartlarla savaşıya bırakılmış nesnelere), yahut ta GANİMET olur. Ganimetin (ilk Müslümanlıkta hepsi), sonradan beşte biri “Müslümanların mal evi”ne ayrılır. Bu ayrılanlardan yararlananlar : Allah ve Peygamberden sonra, YETİM-ZÜĞÜRT-YOLCU insanlardır. Allah gökte, Peygamber ölmüş bulunduğu zaman, Ganimet ne olur? Mâlik : İmam'ın (Hükümdarın) emrine kayırır. Ebu Hanife, daha demokratça malı Yetim-Züğürt-Yolcu'lara düşürür. Ganimetin beşte dördü Gaazilere üleştirilir : Mâliki, Şafii atlıya 3, yayana 1 pay verilir. Ha-

nefi, daha demokratça, athya 2, yayaya 1 pay verir.” (keza, s. 382-383)

KANDAŞLIK MODERN SOSYALİZME EL SALLIYOR

«Kandaşlık özellikleri kaybolmamış Arapların [Hap sap birliği, qabile (kabile) ortaklığı, öncelikle kan birliğine dayanır. Ancak, zamanla kan birliği var imişcesine ortaya çıkan sosyal bilinç de ortak davranışlar doğurmuştur. «Kandaş» denildiğinde, her hâl de anlaşılmalıdır.] Birlikte yaşama, topluca eyleme geçme, dayanışma biçimli davranışlar tipik Barbar özellikleridir. Barbar araplar denilince, çoğu zaman, göçebe araplar anlaşılır. Oysabilimsel olarak, kent yerleşimi düzeyindeki hayat tarzı da, uygarlıkla katışıksız başlamış, ve hatta -bir ölçüde- gelişmiş olsa bile, barbarlık özelliklerinin sürdüğü yaşama biçimidir.» (Dr. Ümid Hassan, «İbn Haldun'un Metodu ve Siyaset Teorisi», ss. 158,n. 41.)

Kıvılcımlı'nın da açıkca belirttiği gibi, İslâmiyet, kandaşlığa vurarak gelişti.: «Sahihi Buhari ile Sahihi Müslim'in nakline göre Resûl ü Ekrem kabile asabiyetini son derece şiddetle takbih etmiş, bunun Cahiliyet ahvalinin en fenalarından olduğunu beyân etmişti». (İslâm Tarihi : Sadri İslâm, İlk İhtilâf ve İhtilâller, çev: Ömer Rıza [Doğrul], Asâr'ı İlmiye Kütüphanesi Neşriyatı, Türkiye Matbaası, İstanbul, 1935, cilt 10, s. 62.) Buna rağmen barbarlık özelliklerinin, kandaşlık niteliklerinin sınıflı topluluklarda da sürdüğünü, yine Kıvılcımlı'dan öğreniyoruz. Bu konuda, sabırlı bir bilim emeçisine, tekrar, başvuralım:

«Ignaz Goldziher, ünlü eseri» Muhammedanische Studien de (1888) Araplardaki Kabilevi özellikleri sergilemektedir. (Müslim Studies, ed. by S.M. Stern, trans. from the German by C. R. Barbar and S. M. Stern, vol. I, Allen-Unwin, London 1947.)

Bunlar karakteristik Barbar özellikleridir. Bedevilerin, kuruluş ve yayılma döneminde İslâmiyet döneminde İslâmiyet karşısındaki tutumları (özellikle ss. 15-17), doğal hayata bağlılıkları (s. 29), davranışlarının arkasında yer alan kan birliğinin ve kan birliği fikrinin önemi (ss. 45-46) dikkati çekmektedir. Kabileler aslında rekabet olmakla birlikte, karşılıklı yardımlaşma da önde gelen özellikler arasındadır. (s. 57)

«Goldziher, mufâqhara, shi'âr ve tahâluf gibi davranış ve örgütlenme biçimleri üzerinde durmaktadır. Arap kabileleri arasında tertiplenen yarışmalarda, şâirlerin kendi kabilelerini övmeleri ve tarafların kahramanlarının dövüşmeleri, mufâqhara, yaygın bir gelenek olmuştur. (s. 57) Arap kabile örgütlerinin orijinal tipi olan federasyon-Konfederasyon örgütü (hîlf ya da tahâluf) (ss. 65-66) Orta-barbarlık örgütlenmelerindeki evrensel eğilimleri ortaya koymaktadır. Yazar, burada önemli bir noktaya; nesep birliğinin, yerini nesep birliği konusundaki varsayımına (nesep birliği olduğuna dair inanca, böyle bir birlik var imişcesine hareket tarzına) bırakmış olduğuna değinmektedir. (s. 66) Goldziher, ortak yerleşme alanlarındaki kabilelerin kaynaşmaları olayı üzerinde de durmaktadır. (s. 66)

Şiâr (shi'âr) ise, askerî demokratik yapılı barbarlık örgütlenmesinin, Bedevilik örneğinde yer alan ilgi çekici bir daraniş biçimidir. Savaşın en kızgın bir ânında ya da çok tehlikeli bir durum karşısında kabileye adını vermiş olan kahramanın adını, gayrete getirici ünlemlerle birlikte haykırmaya «şâir» denilmektedir. Şiâr'ın temel işlevi kabile üyeleri yada savaşçıları arasında birlik sağlamak, ortak bir cesaret güdüsü yaratmaktır.

Şiâr, aynı zamanda, kabilenin «şanlı» geçmişi ve onur verici geleneklerinin simgesi sayılır. Kabile mensubu, ka-

bilenin şîâr'ını bir yardım çağrısı olarak bağırdığında, en yakın durumda bulunan diğer fert ya da fertler, her ne hal içerisinde bulunurlarsa bulunsunlar, [iki elleri kanda olsa, A.T.] derhal yardıma koşacaklardır. (s.63, not 2). Böyle bir davranış bir fedakârlık sayılmaz; ortak davranışın yerleşmiş ve doğal bir biçimidir. Şîâr bir savaş çağrısı olarak haykırdığında yardıma koşmak onur verici bir haldir. (s. 63, nat 5) Toplanmak üzere Şîâr atıldığında, övünç vesilesidir. Goldziher, bu durumun geç devir. Şiirlerine kadar yansımış olduğunu kaydetmektedir. (s. 63, not 6) Bu durumun İslâmî «Cihad» açılmasının kökenlerinden olduğu kanısındayız. (Dr. Ümid Hassan, keza, s. 158 venot 42.)

«SONUÇ» LARIN CUMHURİYET TÜRKİYESİNDEKİ İZLERİNE BİR ÖRNEK

«Bütün gayri menkuller şu surette tasnif edilebilir :

Vakıf Arazi-mülhak emval-Hakiki Vakıflar

İcereî Vahideli (kira muayyendir) doğrudan doğruya tasarruf olunur ve kira da diğer herhangi serbest bir mülkte olduğu gibi verilir.

İcareteynli : Arazi ve onun üzerinde ıslâhat Evkaf'a aittir. Hakkı tasarruf fertlerin uhdesindedir, ferağ veya terhin olunabilir.

Mukataalı : Mülkiyet Evkafın ve arazi üzerindeki ıslâhata dair hakkı mülkiyet de kiracının uhdesindedir. Kiracı bu hakkı ferağ veya terhin edebilir.

Mirî - Mülkiyeti devletin uhdesinde olup âhar tarafından tasarruf olunan arazi." (Dr. Walker D. Hines ve arkadaşları, «Türkiye'nin İktisadi Bakımından Umumi bir Tetkiki». 1933-1934, Mehmed İhsan Matbaası, Ankara, I, C. V, s. 191)

Anılan arazilerin 1933'teki oranları da aşağıdaki gibidir :

Sınıf	Yekûna nazaran yüzdesi
Mülk ve Memlûk	% 5
Mirî	% 30
Mevkuf veya Vakıf	% 15
Metrûk	% 40
Mevat	% 10

(Rakamlar Maliye Vekâletince verilmiştir.) (keza, s. 447)

OSMANLI'DA HÜR DÜŞÜNCE ve TEFEÇİ-BEZİRGANLIK

Hür düşünceli Osmanlı'nın İslâm'ı Rönesans'a uğratarak kurduğu düzene **Dirlık Düzeni** denildi.

Aşağıdaki satırlar «vurduklarına değil, dinlemediklerine yanan» Kıvılcımlı'nın değil; SBF öğretim üyesi Doç. Dr. Gündüz Ökçün'ün :

"16. yüzyılın ikinci yarısında bu yapının özellikle ticaretin gelişmesi tefeciliğin artması gibi nedenlerle yavaş yavaş çöktüğünü görüyoruz. ...Bozulmada... faizciliğin de büyük rolü olmuştur." ("Sanayileşmenin Tarihi Gelişimi", 50. Yıl Sanayi Kongresi, KMOY, 1974, s. 88-90)

Tefecilik o kadar azıttı ki, [1860-70 yılları arasında] "Türk cezaevlerinde, 40.000'e yakın insan borç yüzünden, büyük bir bölümü de vergi borçları yüzünden [hapsedilmiş] bulunuyordu. (Stambul und das Moderne Türken-tum... Bd. I, Leipzig, 1877, s. 35; nakleden : Y. A. Petrosyan, «Jöntürkler», s. 21.) Faiz oranı % 1000'lere ulaştı. İltizam, büyük emlak ve mülkten elde edilen rant, çok yüksek kârlılık gösteriyordu. (Bugün bile, Adalet istatis-

likleri duru-açık olsa, hemen görülecektir; mahkeme eliyle ne kadar küçük üretmenin mülkçeği "rehinden mülke" değişmiş, ekspropriye edilmiştir.) Sanayiden daha yüksek kârlık gösteren **Bezirgânlık** azıttı.

Mehmet Genç : 18 nci yüzyıl[da]... «hayat boyunca verilen iltizam» şeklinde belirlenen malikâneler[den]... sanayi konularını içeren malikânelere-meselâ; ipek boyahanesi, veya dokumada damga resmi gibi sanayie ilişkin malikâneler-yatırılan muacceleler (*) 130 yıllık süre içinde devamlı olarak duragan kalmıştır. Buna karşılık ihraçat, gümrük veya kantar resimlerine ilişkin malikânelere yatırılan muacceleler kuş uçuşu şeklinde bir yükselme göstermiştir." (G. Ökçün, keza, s. 90)

Dirlik Düzeni bozulunca, bönyargılı düşünce hür düşünceye üstün geldi. **Bedreddin**'den beri düşünen baş-

(*) Toprakta özel mülkiyetin bulunmadığı, dirlik'çinin toprak üzerinde tekelciliğe kalkışmadığı, tasarruf'una el atmadığı, hazır yiyici değil sosyal görevli (halk memuru) olduğu Dirlik Düzeni'nde irad : ürün irad'dır. Kesim Düzeni'nde Para irad'na geçilir. Dirlik Düzenindeki çiftçi-dirlikçi zümreleri, yerini, Kesimci (Mukataa'cı) tefeci-Bezirgân (Mültezim, Sarraf ve avaneleri) almıştır. Tabii ekonomi parçalanmıştır. Parabeyleti, Toprak beyi olmuşturlardır. Toprağın işletilmesiyle, bir çeşit mülteşebiş olan önsermayeci MÜLTEZİM uğraşır. Nasıl? Kesim düzeninde toprak malikane olarak «tefviz» (kullanım - gözetim hakkı olmaktan çıkmış «tasarruf» hakkını kiralama işlemi) ile kesimciye verilir. Kesimci hasattan önce devlete verdiği parayı üretmenden fazlasıyla aldıktan sonra toprak devletin emrine geçmeli değil midir? Hayır!

Toprak kayd'ı hayatla kesimciye verilir: ömür boyu yıllık gelir: toprak bank! İşte bu tefviz işlemine karşılık Devlet, Kesimci'den 2 şey alır:

1 — ücret'i muaccelle: erken kira; toprağın bedeli misline yakın para

2 — ücret'i müeccele : geç kira; her yıl ödenen para (ayrıntılı bilgi ve sonuçları için bkz: H.K., Tarih. Devrim, Sosyalizm.)

lar koparıldı. Macar Urben, Bizans tefeci-bezirgânlığından Fatih dirlik düzenine sığınmıyordu. Kesimle birlikte tersi oldu. (Batı gericiliği de hür düşünceli olsun olmasın, yurttaşlarına inanç baskısını arttırınca, Avrupalı, yığınlarla, sınıfsız-barbar insanlı-Yeni Dünyaya : Amerika'ya kaçmıştı.)

HÜR DÜŞÜNCE VE DAVRANIŞIN KÖKENLERİ

"Daha Emevi yıkılışlarından beri, Horasan'dan Anadolu'ya dek sarsıntılı islâm dünyası Tarikatlarla doldu. Ebâ Müslüm'den Hasan Sabbâh'a, Mansur'dan Şeyh Bedrettin'e dek, düşünce ve davranış kaynaşmaları, Türk toplumunun gelenek ve göreneklerinden kaynak aldı. Çürüdüğü zaman Selçuk saltanatını yıkan Bahai'ler, Anadolu'da berbat derebeği dağınıklığı herkesi kasıp kavururken "Birlik" ülküsünü çağıran Âşık Beşe'ler, Osmanlı İmparatorluğunu kuran köy üretmenleri örgütü Bektaşiler, şehir üretmenlerinin örgütü Ahiler... Mevleviler, Rûfâiler, Yunus Emreler, Süleyman Çelebi'ler... Hep, islâm dininde Türk toplumunun inanç gücüyle rönesanslar yapmış davranışlar, düşüncelerdir." (Dr. H. Kıvılcımlı, Aydınlık, Mart 1970, s. 375)

ŞEYH BEDREDDİN HÜR DÜŞÜNCE DAVRANIŞI

"Evrende iki yönlü olmayan hiç bir şey yoktur... Evrenin her zerresi karşıtlıkları kendi üzerinde toplar." Vâridât (C. Yener)

Osmanlı, Bedreddin'in çocukluk-gençlik döneminde Birinci Yıkılışına girmiştir : Timur, Derebeğileşmeye yüz tutan Osmanlı'ya barbar aşısı yapmaya çağırılırdır. Gelecek, vuracak, geçecektir... Fetret (anarşi, derebeğilik) devri açılacak, Yıldırım'ın oğulları birbirine silâh çekecektir.

Şeyh Bedreddin Halep'te Türkmenler arasında; Tebriz'de Timur Ordusuna katılan askerler arasında; özellikle Batı Anadolu ve Rumeli'de savaşçıl göçebe Şii'lerin arasında "Devrim hazırlıkları" nı yapar. Tarihsel Devrim'ler çağında Sosyal Devrim tasarlamaktadır : Düşünceleri, Orta Barbar Türkmen ve Yukarı Barbar Hristiyanlar arasında, determinizme uygun, maddî bir güç haline gelir.

Börlüce Mustafa ve Torlak Kemâl hareketi, üçüncü yılı : 1417'de bitiyor... İsyânın Orta-çağ karakteri : Tarihsel Devrim'in alinyazısı, Serez'de, "güneşi batarken sarartıyor."

Tefeci bezirgânlık, sanayie izin vermediği gibi hür düşünceye de izin vermedi. Önemli olan kâr'dı, ar değil. Hür düşünce değil «tagallüp» baskındı. (*)

DÜŞÜNCE SUSTURULUNCA ÜRETİM DÜŞER

Bezirgân sermaye sanayie değil, daha kârlı olan ticarî alanlara yatırıldı.

"Beyrut'ta ...1866 yılında... halk, kesimcilerin baskısından kurtulmak, yani, diktikleri ağaçların tüm meyvelerini verdikten sonra para cezası ödememek için en azından 15.000 zeytin ağacını kesip yoketti." (**)

"Bir ağaç, kendisi için ödenmesi gereken vergi kadar gelir sağlamıyor." (***) (Petrosyan, "...Jöntürkler" s. 20-21)

(*) Abdülhamit de İbn Haldun'un okunmasını, basılmasını yasaklayacak, hür düşüncenin peşine polis salınacaktır.

(**) A. Alimov, «Türkiye, Oçerki po istorii Vostoka v epohu imperyalizma», Moskova, 1934, S. 8.

(***) S. N., İstanbul Mektupları, (1881-1886) «Ruskiy Vestnik», cilt 69, 1869.

ORTODOKS İSLAM : LENİNCİ MARKSİST

"Türklerin islâm dininden etkilenmeleri, Cermenlerin Hristiyan dini ile etkilenmelerini andırır." (H. K. Dinin Türk Töplümüne Etkileri, Aydınlık, s. 357.)

Hristiyan Hegel'i tepesi taklak durumundan ayakları üstüne Marx oturtmadı mı? İslâm Medeniyeti Türklerin vurucu gücüyle Rönesans'a uğratıldı. İçinden geçtiğimiz islâmîliğin hür düşünce doruğu "İslâm Marx'ı İbn Haldun" un mirasını Türkiyeli insan geliştirecekti. Bu determinizm görmezlikten gelinebilir mi? Barbar Cermenlerin kan bağlarını Hristiyanlık eritti. Hegelcilik ve Foyerbah, Sosyalizm tarafından sönumlendirilmedi mi? Bizde eneski sosyalistimiz Kıvılcımlı Osmanlı çözülüşü ortamında yaratıldı, o ortamı özümliyerek yaratmaya, inkâra koyuldu. İslâmîlik nasıl barbar Türklerin kan bağlarını yıkararak, parçalıyarak, inkâr ederek geliştirse, İslâm geleneğiyle inkâr edilen ilkel sosyalizm, inkârın inkârına vardırıldı. Kapitalizmden önceki Tarihin işleyişi hakkında araştırı ve açıklamalar Türkiye toprağında sonuçlandırıldı.

Müslüman olarak geçen çocukluğu, ortodoks Marksist oluşunun öncülü oldu... Ve Kıvılcımlı, Marxizmi etüd edip özümledikçe Marx'ın Hristiyanlığın kusurlarını bağışladığı gibi (*) İslâmiyeti afvetti.

HAYIRLI ŞİRKET VE KÂRHANE

Lâle Devri ve sonraları fabrika kurma teşebbüsleri de, hür düşünce teşebbüsleri gibi boğuntuya getirildi. Fabrikalara, kârhane denildi. Serbest rekabetçi kapita-

(*) Marx, Hristiyanlığı «insanlara çocukları sevmesini öğrettiği için, kusurlarını afvedilebilir» buluyordu (Bkz.: Eleanor Marx-Aveling, «Mohr und General») [Marx'ın kızı, ustaları takma adlarıyla çağırmış.]

lizm başlayacak, öyle mi? Kârhanelere, “kerhane” adlandırılmasıyla bastılar, yaktılar, yıktılar. Kâr, iş demektir oysa. Ama tefeci-bezirgân sermaye aşırı geliştirdi. Türkiye imparatorluğunun bir mucizesi oldu : fabrikaya izin vermeyen bezirgânlık, 1849 yılı **Şirket’i Hayriye’yi** kuruyor : 5 kişilik kurucudan 3 ü hafız, biri zadegân yani tefeci-bezirgân : Mehmetzade Abut efendi, diğeri Teodor Kurji adlı komprador burjuva.

Böylece **Şirket** gelişimi, Türkiye’de finans-kapital, tahakkümünü Batıdan yarım yüzyıl önce kurmaya teşebbüs ettirdi. (Bkz. Kıvılcımlı, “**Finans-Kapital ve Türkiye**”, Konferans, 20 Şubat 1970.)

Önyargılı düşünce, hür düşünceyi zindana yahut ülke dışına yollayınca; tefeci-bezirgân iktidar, Avrupa’nın finans-kapital iktidarıyla rezonansa gelince anti-tezini yaratmazlık edemedi. Hele sınıflar savaşı askercil konağa girince (Balkan; İlk Cihan s.) **ölüm** devrimci düşünceyi besledi. (Amerika’ya inançları yüzünden kaçan insanlar orada iç savaşı göze alan «demokrat» bir kapitalist gelişim güttüler.)

YABANCI SERMAYE + MAL VE YABANCI IDEOLOJİ : PANTURANİZM + PANİSLÂMİZM

İlk buharlı gemi 1827 yılında satın alındı. Vapurlar 1852 yılında Şirketi Hayriye’ce işletmeye başlatıldı. Ve yabancı sermaye, bütün ayrıcalıklarıyla, 1854 Kırım Savaşı sonu, 3 milyon sterlinlik dış borçlanma ile Türkiye’ye girdi. Ödünce ödenecek faiz yanında «ihraç kıymeti» oyununa nasıl razı gelindi?

“Böyle bir “rezil çember” içine düşülmek kimseyi rahatsız etmiyordu. Çünkü, Türkiye’nin egemen sosyal sınıfları derebeğiler de, kendi toprakları içinde yerli tefeci-bezirgân sınıflarından aynı ağır şartlarla borç alındığını biliyorlar ve o sosyal düzeni savunuyorlardı.

Türkiye içindeki bezirgân ve haciağalar Türkiye çalışan halkından yüzde yüz, üçyüz, sırasında bin aldıkları için, «gâvurun» görünüşte yüzde beş, altı faiz istemesini, dostlukların en fedakârcası bir davranış sayabiliyorlardı. Çünkü, yabancından yüzde beş, on faizle alınan paralar, Türkiye içinde sermaye edinilip, Türk üretmenlerinden yüzde yüz, üçyüz faiz sızdıracak biçimde işletilecekti... İhraç kıymetindeki aşırı insafsızlığın Devleti iflâsa götürdüğüne gelince, aslında sermayedarlarımızın istedikleri de bu Derebeği devletini bir an önce çökertip dize getirmek ve en sonunda teslim almaktı. Bu bakımdan yabancı sermaye dışardan, yerli sermaye içerden elbirliği edip... Osmanlı İmparatorluğunun temellerini aşındırmakta... sınıf determinizmi... [ile] anlaşmış durumdaydılar” (Kıvılcımlı, T. K. G., s. 40-41)

Artık biricik Hayırlı Şirket yerine, “1888’den 1906 yılına dek 94.885.000 Frank sermayeli 3 ve 495.000 TL. sermayeli 2 olmak üzere 5 Anonim Şirket daha kuruldu. Bugünkü para ile 18 yılda 1 milyar liraya yakın (763.980.000 lira yabancı, 79.200.000 lira yerli sermaye) «Yatırım» ıydı bu. (keza) 1909’dan 1914 yılına dek : 5 yılda 37 şirket... 1914’ten 1918’e dek 4 yıl içinde tam 55 şirket kurulmuştur. Türkiye’de 1913-1915 yılları büyük sanayi üretim değeri bile 6 ilâ 7 milyon lira iken, yeni açılan şirketlerin sermayesi 1910 ile 1913 yılları arasında 2.47 milyon lira, 1914-1916 yılları arasında 2.49 milyon ve 1917-1918 yıllarında 8.16 milyon lira tutar. Finans-kapital sermayesi büyük sanayi üretim değerine yaklaşmış onu aşar... 1933 Türkiyesinde, sanayi istatistiklerine göre, 1473 “**Büyük işletme**” nin makine, aygıt ve avadanlıkları topyekûn 55 milyon 783 bin altın döviz (frank, sterlin) yabancı para, 11 milyon 365 bin altın lira yerli para olmak üzere hep birden : 29 milyon 148 bin lira tutar. O 1918 yılındaki altın liraları 1933 yılının ondabire inen

kâğıt parasına çevirirsek 290 küsur milyon lira eder. Demek 1918 mütareke yılında SALTANAT finans kapitalinin sermaye toplamı, 1933 CUMHURİYET yılında Türkiye büyük endüstrisine yatırılmış tüm sabit sermaye tutarının beş altı katı büyüktür. (*)

Bu durum 1908 devrimi yılları, Türkiye yaman Finans-kapital konsantrasyon'unun bütün memleketi nasıl kısıkırak avucu içine alabildiğini göze çarptırır (keza, s. 111-112)

ASIL OLAN SERMAYE BİRİKİMİ

Ne malın, ne sermayenin dışarıdan gelmiş olması, ne bu oluşumlarda sosyal hareketliliklerin dışarıya karşı olması, ne de yabancı ideoloji olayları bizi şaşırtmamalı :

1832 ile 1902 arasında yabancı emtiaya karşı uygulanan % 3-8 arasındaki gümrük resmine karşılık yerli

(*) Mütarekeden önce yıllık ihracat-ithalât tutarı (İstanbul hariç) ilginçtir:

1887-1890 arası yıllık ihracat - ithalât (Frank):

Trobron	: 48.998.441 (1887-8 ortalaması)
Adana (Mersin limanından)	: 29.678.000 (1890 yılı)
İzmir	: 154.305.876 (1889-91 ortalaması)
Çanakkale	: 6.463.691 (1890 yılı)
Bursa	: 80.422.360

319.858.338 frank (5 ken-

tin toplamı 1 milyara yakın bugünkü TL.)

(Kaynak: — Türkçe bilmeyenler için — Vital Cuinet, «La Turquie d'Asie» Geographie — Administrative Etatistique Descriptive et Raisonnée de Chaque Province De L'Asie — Mineve, Paris, 1890-1895; I. Tome, s. 39, 28; II. Tome, s. 25; III. Tome, s. 413; IV Tome, s. 104, 738)

1932 yılı Sanayi Teşvik Kanunu'ndan faydalanan 1473 büyük işyerinin üretim kıymeti toplamı : 137932.000 TL. dir (Bilge Aloba Köksal ve A.Rasim İlkin, «Türkiye'de İktisadi Politikanın Gelişimi» (1923-1973), Yapı Kredi Bankası Yayını, s. 91.)

ürünlere-mallara % 12-50 oranında resimler uygulanıyordu.

“Sadrazam Talât paşa, Hürriyet milliyetçiliğini şöyle anlattıydı : “Her savaşta Türk olmanın elemanlar zenginlik sahibi oluyorlardı; vatandaşlar ise, insanca zayıf verdikten başka, fakirlik ve zarurete düşüyorlardı. Bu bakımdan Yurttaşları Ticarete teşvik etmek ve kendilerine kolaylık göstermek gerekli görüldü.” (Talât Paşa, Hatırat, s. 35)

Gelişi güzel söylenmiş benziyen bu söz “Hürriyet” çağındaki Devletçiliğimizin tüm karakteristiğini ve en kestirme tanımlanışını verir.

1 — Batıda kapitalizm en yüksek tepesine ulaşmıştır. Bizde “Ticarete teşvik” deniyordu... Kadim toplumca sermaye «Sanayi» değil, «Ticaret» in mümessili idi; çağdaş finans kapital ve emperyalizm ise Türkiye’de sanayii değil, ticaret ajanlarını geliştirmek istiyordu.

2 — Fransa’da istibdat çağının Colbert Kanunları devlet sanayii kanalından kapitalizmi geliştirerek “Ulu Devrim” e kapı açmıştı. Türkiye’de... iç Tefeci-Bezirgânlık, dış emperyalist finans kapital baskısıyla ilkin kapitalist devrimi yapılmış, sonra ecnebi sermaye ajanlığı anlamına gelecek ticaret, devletçiliğimizce “Teşvik” edilecekti.

3 — ...Şemsettin Sami lügatinde bile kötülen bir avuç «Tüccar» zümresi teşvik görecekti.

...Egemen elemanı Türk olan Türkiye’nin kapitalistleşmesi, Türklerin Sermaye biriktirmeleriyle olurdu. O zaman Türk’ün sermaye biriktirmesi : önce emperyalist kapitülasyon cenderesini gevşetmekte, sonra batı finans kapitalinin geleneksel sâdik ajanları olan gayri müslim kompradorların yerine geçmekle başarılıydı. Bu ortamı, emperyalistlerin birbirlerini gırtlakladıkları Cihan savaşı yaratabilirdi. “Kavgada şamara bakılmaz” dı : herşey

kimvurduya gidebilirdi. Netekim Birinci Cihan Savaşı içinde **Kapitulasyonlar** fiilen işlemez oldular; «**Tehcir**» (Müslüman olmayanların göçertilmeleri) keskince uygulandı.

...Emperyalizmle göbek bağılığı vardı... Ama, yalnız başına dış etki yetmezdi. Hatta «**Panturanizm**», «**Panislâmizm**» gibi Alman ithal malları bile başka iç eğilimlerin kabukları sayılırdı. Asıl sosyal sınıf amacı, her ne pahasına olursa olsun «**Ticarete teşvik**» sloganı altında yatan çabuk ve yaman «**Özel Sermaye Sözde Birikimi**» idi.

1 — O zamana dek «Ticaret» in en büyük sıkıntısı dört yandan akın eden binbir çeşit mal rekabetiyle, kâr normunun düşmesiydi. Savaş ansızın bütün rekabetleri kesip, en yapma biçimde mutlak mal kıtlığı yarattı. Tüccar için bundan daha tatlı kâr ve vurgun ortamı düşünülemezdi.

2 — Miletin başı bir yol kanlı savaş belâsına sokulup herkes can kaygısına düştü müydü, bütün varlar ve mal mülkler, sanki kendiliğinden, cephe gerisinde ağlarını kurup devlet «**Himâye**» ve «**Teşvik**» leriyle donatılıp imtiyazlandırılmış tefeci-bezirgân sermayeyle ortak şirketler finans kapitalin kucağına düşecekti.

3 — Anayurdun, hele Anadolu'nun bütün ekonomi merkezleri müslüman olmayan sermaye ve ajanlarının egemenliği altındaydı. Bunları azgın bir savaşın Cöngül kanunu dışında ekspropriye etmek kolay değildi." (Kıvılcımlı, T. K. G., s. 135-7) Almanla içli dışlı «hâşâ min huzur tüccar taifesi» 1913 «Teşviki sanayi kanunu muvakkati» ile **himaye** ve **teşvik** gördü. 1916 yılında gümrük resimleri arttırıldı.

«Anadolu Kuvayı Milliye hareketi başlayıp ta Sivas kongresi bu harekete yön vermek üzere toplandığı sıralar finans kapital başkentimiz İstanbul'daki «münevver ve mütefekkir insanlık»ımızın neden o kadar müthiş

bir dücür (anguvas) içinde kıvrandığını, ölümlerden ölüm beğenirce, ya İngiliz yahut Amerikan mandası olma can attığını ve bu can atışı Kuvayimiliyeciliğe nasıl, şerefsiz de olsa dünyanın en akıllıca ve kârlıca işi olarak tapışrdığını yeterce açıklasa gerektir." (keza, s. 112)

Metropol kapitalizmi için savaş dört yıl (1914-1918) sürdüğü halde Türkiye en azından 1912 Balkan savaşından 1923'e dek onbir yıl savaşla, sermaye birikimi ateşi içinde ve altında kaldı.

«Bay F. R. Atay şöyle yazıyor : «Birinci Dünya Savaşından öncesi kilise nüfus kayıtlarına göre (çünkü doğrusu bunlardır) Anadolu'da Türk ve Müslüman olmayanların orantısı yüzde kırka yaklaşmaktadır." (F.R.A. : Çankaya s. 417) «...Ermeni... fâcia [sı] olmasaydı, Kuvayı Milliye hareketi tutunamazdı." (Keza, s. 418)

Ermeni kapitalistleri : İslâmlıkta faiz haram olduğu için, Türkiye'de Müslüman tefeci sermayenin Osmanlı kuruluşundan beri«**Sarraf**», paravanası idi; Kanunî Süleyman çağında kesim düzeni (Mukataalar) yayılınca, yahudi «**Dolap**»çıların bezirgân sermayesiyle işbölümü yaptı; 19 uncu yüzyılda doğrudan doğruya İngiliz dış ticaretinin imparatorluk ve Orta Asya yolları üstünde imtiyazlı acentesi oldu. Nüfusun Ortaçağda yaşayan büyük çoğunluğu üzerinde yüzde kırk azınlığın etkisi aktifti. Ermenilik, düşman dini (müslümanlığı) bile etkisi altında sokmuştu : Anadolu köylüsü, bir müslümandan aldığı ödünü vermeyebilirdi, fakat sıkıgünde başvurduğu çorbacının alacağı «Gâvurun hakkı»ydı; onu yemekle afvedilmez cehennemlik olacağına inandırılmıştı. Doğu illerinde hâlâ «Ermeniler gitti, bereket de kalktı» sözü doluşır. Böylesine nüfuzlu İngiliz emperyalizminin ajanlarına ancak Alman emperyalizmi safında savaşa girilirse dokunulabilirdi. Bu ekonomik zemin üzerinde; değme Holivud dram artistinin ağzını sulandıracak yaldızlı,

mahmuzlu pozlarıyla Prusya militarizminin Yunker generalleri, derebeyi artığı devletçiliğimiz için büyük bir «rezonans» ve çekicilik elemanıydı. (Kıvılcımlı, keza, s. 137-138)

YIKILIŞA DÜŞÜNCE TEPKİLERİ : İDEOLOJİK ÇIKMAZ

Osmanlı'nın yıkılış sarsıntıları insan düşüncesinde etki etmezlik edemiyordu; ancak kapitalizmin tekelci gelişim çelişkilerinin hangi çözüm sonucuna ulaşacağını kestiremiyorlardı. Böylece Osmanlı Türkiyesinde düşünce, toplumun gerçek gidişini bir yana bıraktı. "XIX. yüzyıl, Osmanlı **bezirgân** imparatorluğunun Avrupa endüstri **makinizmi** karşısında, güneş görmüş kar gibi, eriyiş yüzyılıdır. Bu eriyişe karşı çıkan aksülâmeler boştu." (Kıvılcımlı, **Edebiyatı Cedıyde'nin Otopsisı**", 1935, s. 3)

Yıkılışın düşünmeye çağıracağı insanlar, toplum dışı bir dizi çözüm yolları düşündüler. **Osmanlılığı**, veya **Müslümanlığı**, veya **Türklüğü** en iyi yaşama şartlarına kavuşturacak bir sıra plân-projeler taslakladılar. Plân-projelerin alını yazıları, sözcülüklerini üstlendikleri sosyal sınıf-zümre ve tabakaların kaçınılmaz durumuyla belirlendi : çizildi.

Osmanlı Sosyalistleri («Osmanlı Sosyalist Fırkası»), II. Enternasyonalin Makedon örgütlerini kucaklayan sekisyonu egemenliğinde düşünür ve davranırken **Osmanlı** olmak yadırgı gelmiyordu : Pantürkizm'e rağmen, Balkan milliyetçiliklerine rağmen... Sosyalizmin millet köprüsünden geçeceği gerçekliğine rağmen... (R. S. D. İ. P. adı açıklayıcı olamaz.)

Osmanlı niye yadırgı gelsin? Ataları Devletin güvenliğini, Türk olmıyanlara **Şeriat'ı** benimseterek bırakmamış mıydı? Onları böyle düşündürüp davratan gelenek; sosyalistleri, Osmanlı bırakabiliyor.

Nasıl durgun suya atılan taş, radyo vericisinin havaya salıverdiği, gönderdiği titreşimler, ses dalgaları : git-tikçe genişleyen sönümlenerek iletilen etkiler, halkalar, küreler olarak yayılırsa, sosyal altüstlük etkileri ve düşünce-inançları da, öylece, zaman çemberi çizerler...

İşte, İstanbul, Selânik, İzmir gibi Osmanlı Türkiye'sinin kentleri, **taşın suya değdiği yer** sayılırlar... Yenileriliğin gündelikçi işçi ordusu oluşunu saymazsak, kapitalizmin kapılarıdır.

Ananın kızı, kızın anayı doğurduğu çekirdek ölmedikçe, filizlenecek yeni sürgün vermek yani yepyeni bir ağaç, yepyeni bir hayat olmak mümkün değildi. Osmanlı Türkiyesindeki yatalak kültüre ve islâm kültürünün Rönesansına yaslanıp onu inkâr gelmedikçe yepyeni bir düşünce hayatı kurmak olamazdı. Batı tekniği girerken batı ideolojilerini getirmezmek edemezdi. «Doğu» nun inkârı, Batı için kendi içindeki Doğusunun inkârı; bu ikisinin de, inkârın inkârına varmakta birleşmeleri kaçınılmazdı.

2 Eylül 1326 (1910) da **İştirak'te** çıkan **Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın Programı** ile 22 Eylül 1335 (1919) da kurulan **Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın Programı'nı** karşılaştırdınca ne görüyoruz?

Kısa-öz oluşuyla, (birincisi 22 madde, ikincisi 17 madde, : 2 sayfada özetli) seçim, vergi, büyük işletme, banka, sigorta, tekel, devlet işletmeciliği, işçi örgütlenmesi, çalışma süresi, grev, öğretim, toplantı ve gösteri, memur örgütlenmesi, hafta tatili, savaş yokken asker gücünün milislerden teşkili, ordunun mektep haline gelmesi, barışçılık, adliye masraflarının kaldırılması, parasız sağlık hizmeti vb. isteklerin iki metinde de görülmesi minima pragramların paralelliğini belirtir.

SOSYAL DEVRİM VE GENÇTÜRKLER

Netekim Türkiye'nin burjuva demokratik devrimler döneminin bu konağında bilimsel sosyalizm "hayâleti" dolaşmaya başladı :

"Türkiye'de **Millî BURJUVA Demokratik Devrimi**, Fransız "Büyük İhtilâli" yılında (1789) Taht'a çıkan Selim III ten beri belirdi. 19 uncu yüzyıl boyu 4 büyük **Politika Kutubu** : (İngiltere-Fransa) ile (Rusya-Türkiye) diye, ayrıca birbirine zıt ikişer kutupta toplandı. İşveren sınıfı : İngiltere ve Fransa'da **İktidarı** yerleştirdi. Rusya ve Türkiye'de bir türlü yerleştiremedi. 19 uncu yüzyıl Rusya'da da, Türkiye'de de en aşırı **İSTİBDAT** düzeni ile sona erdi."

"20. yüzyılda, kapitalist **Anayurtlar** (Metropoller) Tekelci Sermayeyi başa geçirince, **Geri ülkelerde** kendilerine rakip olacak **Millî Burjuva Demokratik Devrimleri**'ni baltaladılar. O zaman geri ülkelerin en ilerisinde, Rusya'da 1905'ten 1917'ye dek Millî Demokratik Burjuva Devrimi işçi sınıfını öncülüğe zorladı." (...)

"Dünya Tarihinin bu sosyal dönemeci, ister istemez, bütün ülkeler gibi, Türkiye için de etkiler, tepkiler yarattı. İçeride **KUVAYI MİLLİYECİLİK** hareketi başladı. Bu hareket de, Türkiyenin tek **orijinal** özelliğine dayanan **GENÇLİK** (Genç Türkler) düşünce ve davranışı oldu. Her zamanki gibi o zaman da **ORDU** gençliği, **Davranış** yoluna girdi; sivil **AYDIN** gençlik **Düşünce** yoluna girdi.

Emperyalist Savaşta Kara Avrupasının üç ülkesinde okuyan **GENÇ TÜRKLER**, Millî Demokratik Devrimin burjuva karakteri yerine Proletarya karakteri aldığını sezmede gecikmediler. Hemen hepsi sosyalizmi buldular. Bunlardan Türkiye Sosyalizm Tarihinde iz bırakan üç Genç Türk, içinde buldukları üç Avrupa ülkesinin sol akımlarına uydular.

Fransa'da okuyan **Şefik Hüsnü** ile İsviçre'de okuyan **Sadrettin Celâl** daha çok **Fransız** sosyalizmini benimsediler. Jean Jaures'ten Henry Barbusse'e doğru gelişen akımı, Türkiye'de başlamış olan Kuvayimiliyecilik davranışı önünde düşünceleştirmeye giriştiler. Sadrettin Celâl'in İsviçre Öğrenci Örgütleri ölçüsünde önerdiği düşünceler Millî Kurtuluş Savaşının ilk ideolojik taslağı gibiydi. Fransa Türkiye'yi yenmiş bir Emperyalist ülke olduğu için, Şefik Hüsnü, yurt dışında örgütçül bir davranışa ortam bulamadı. Vanlı Kâzım gibi kalifiye işçiler ise, Anarkosendikalizm hareketine katılabildiler.

Nejat ve arkadaşlarının buldukları Almanya : hem Karl Marx'ın memleketi idi, hem de yenik emperyalizmin uğradığı ihtilâller ve karşı-ihtilâllerle çalkanan Orta Avrupa merkezi idi. Onun için daha 1919 Mayıs ayı Berlin'de yayınlanan **KURTULUŞ**, ilk **Bilimcil Sosyalizm** eğilimlerinin dergisi oldu. Türkiye, Alman «müttefiki» ile kader birliği yaptığı için Almanya'daki **Genç Türkler** ve kalifiye işçiler sayıca da hatırı sayılır bir kalabalıktılar.» (Kıvılcımlı, **Halk Savaşının Plânları** s. 139-140)

«İlk Bilimcil Sosyalizm metodu, ilk buğu gemisi gibi, ister istemez «dışardan» geldi. Daha gelirken olayların akışıyla, kendiliğinden, Türkiye için **Demokratik** mücadele ve örgüt biçimlerini ve parolalarını ortaya attı.» (keza, s. 161.)

«Bu nicelik ve nitelik, **Kurtuluş** grubunu daha ilk adımını atarken teori ile pratiği birleştirmeye itti. **Kurtuluş** dergisinin ilk sayısı, doğrudan doğruya işçi sınıfının hem **ekonomik** örgütünü : «**Türkiye İşçi Derneği**» adıyla, hem politik örgütünü : «**Türkiye İşçi Çiftçi Fırkası**» adıyla kurulmuş gösteriyordu.» (keza, s. 140.)

TÜRKİYE VE MARKSİZM

Türkiye burjuvazisi teori mirası bıraktı mı? Finans-kapitalistlerimizin, tefeci-bezirgânlarımızın kendi çabalarıyla edindikleri, kazandıkları teori var mı? Ne gezer? Kişiliksizlik, düşüncesizlik, takma kellelilik, finans-kapital oligarşisini hem düşünür-aydın düşmanı, hem batı (emperyalizm) hayranı etti. Pekiyi Türkiye proletaryasının Türkiye finans-kapitaline karşı teori üstünlüğünü potansiyelden eyleme çıkarmak zorunlu değil miydi? Türkiye'de iş yapmaya kalkışanların karşılaştıkları **nankör-lükler** hangi sınıfcıl sebepten kaynaklanıyordu.

Kendi tarihinin ve toprağının teorisini yapmak isteyen, Türkiye'nin sosyal yapısını araştırmak, sınıf ilişkilerinin kanununu bulmak: işter istemez «Aydınlık» ta çalışan **Gençlik** güdücülerine düştü.

Lenin daha yüzyılın başında Devrim'in Doğu'da orijinal bir gidiş tutturacağını söylememiş miydi?

CUMHURİYETTE TEFECİ-BEZİRGÂNLIK VE HÜR DÜŞÜNCE

Marx, *Kapital*(*) de; Lenin Rusya'da Kapitalizmin Gelişimi ve Toprak Sorunu etüdlerinde göstermişlerdir ki; bezirgân sermaye nerede gelişkinse, orada sanayii sermayesi gelişmemiştir.

«1927 yılı sayımı ve istatistiklerine göre, Türkiye'de 299.369 kişi sanayii ve el sanatları ile iştigal ederken, 257.355 kişi ticaretle iştigal etmekteydi. 1927 yılında yalnız İstanbul'da 54.000 tüccar mevcuttu. Demek 15 kişiye bir tüccar düşüyordu. Türkiye'de özellikle İstanbul'da,

(*) Karl Marx, «*Kapital*» cilt: 1, Kitap 1; cilt 3, kitap 1: s: 490-511, *Ödak Yayınları* M. Selik çevirisi.

nüfusun 1/5'i ticaret yapıyordu. (A. Şunurov, «Türkiye Proletaryası», Moskova, 1929, s. 8)

1932 İstatistiklerine göre; 1473 sanayi tesisinden 343 tanesi (% 23'ü) ticaret şirketlerinin malıydı.

«Siyasal bağımsızlığı elde etmiş olan Türkiye'de ve bütün Doğu ülkelerinde burjuvazinin önemli bir kısmı,... devrimcilik ve ilericilik niteliklerinden büsbütün yoksundur. Avrupa'da sermayedar burjuvazi, kendi gelişmesini kolaylaştırmak amacıyla halka birtakım özgürlükler vermeyi, yavaş giden bir halkçılık siyaseti izlemeyi, kısaca devlet mekanizmasını çağdaşlaştırmayı gerekli görmüştür. Bizde aksine olarak neden büyük şehirlerimizdeki yerli sermayedarlar yıpranmış kuruluşlara, derebeylik kalıntılarına dört elle sarılıyorlar? Kalın kafalı bir tutuculuk ve gelenekçilik yolunda yürümek istiyorlar?

«... Bu sınıf mensupları... kapitalist mevkiine de, Avrupa sermayesine tellâklık ederek, yamaklık yaparak çıktıkları için kendilerini uluslararası kapitalistlerle aynı sınıftan sanırlar. Ülkeyi bir yurt değil, kolayca sömürülmesi gereken bir pazar olarak görürler. Sömürüsü için en elverişli koşulda hiç kuşkusuz halkın baskıcı bir yönetim altında ezilmesidir.» (Şefik Hüsnü, *Aydınlık*, sayı, 22)

Cumhuriyetle birlikte tefeci-bezirgân sermaye için kadro'cu İsmail Hüsrev şunları yazdı : «Tire'de mürabacılar adamına göre ayda yüzde beş'ten yüzde oniki'ye kadar, bazan haftada yüzde beş faiz alırlar. Tire'nin meşhur bir tefecisi, «Bizim bir kurulumuz günde bir paraya işler» demiştir. Bu hesaba göre nizami faiz senede 9 olduğu halde mürabaha faizi yüzde 90 demektir. (...)

Giresun'da... müstahsiller kendi mülkleri olan fındıklıklarda şimdi yarıcılık veya amelelikle çalışıyorlar. (İsmail Hüsrev, «Türkiye Köy İktisadiyatı», 1934, s. 146-7.)

1933-34 yıllarında «Türkiye'nin İktisadi Bakımdan Umumi Bir Tetkiki» ni yazan Dr. Kemmerer ile Walker D. Hines, Vaso Trivanivitch ve 8 arkadaşının yaptıkları etütünden şu saonuçları çıkardık:

7 amele istihdam eden küçük bir sarrafin veya bir fabrika sahibinin : Borsa Dellâlinin :	
Yıllık kazancı : 4.000 TL.	Yıllık kazancı : 1.080.00 TL.
Muamele vergisi : 1.250	(demek daha fazla saklıya mamış)
(Kazancının % 31.2 si)	Kazanç vergisi : 82.00
Eğlence-tüketim vergisi : 7.50	(Kazancının % 7'6 sı)
	Muamele ver. : 2.00
	Eğlence-Tüketim : 4.80
Dahili tüketim : 93.00	Dahili tüketim : 15.60
Damga Resmi : 200.00	Damga Resmi : 10.00
Gümrük rüsümü : 20.00	Gümrük ver. : 13.00
	<u>1.510.50</u>
	<u>127.40</u>

Sarraftan 3.7 defa fazla kazanç gösteren küçük bir fabrikatör; sarraftan 7.5 defa fazla vergi vermektedir.

Bir tüccarın vermekte olduğu vergiler ve sair rüsüm :

(kazancı : 3.000.00 T.L.)	Tüccardan 1.33 defa fazla kazanan fabrikatör, 1.57 defa fazla vergi ödüyor. Tüccar, kazanç vergisinin yarısı kadar bina ve arazi vergisi ödüyor. Bezirgân emlak ve mülk sahibi tüccar, kazancının %16.6'sını kazanç vergisi olarak ödüyor. (Dr. Kemmerer, anılan eser, I. takım, cilt: 5, Bl: x, S.108,114,109'dan)
kazanç vergisi : 500.00	
muamele vergisi : —	
eğlence ve tük : 5.00	
dahili tüketim : 38.20	
damga resmi : 21.00	
gümrük resmi : 20.00	
bina ve arazi : 221.38	
<u>805.58</u>	

Bir doğramacının vermekte olduğu vergi devlet rüsümü :

(kazancı : 720.00 T.L.)	Kazanç vergisi, kazancının %18. 5'i
yol vergisi : 6.00	
dahili tüketim : 30.50	
damga resmi : 5.00	
inhisarlar : 14.82	
	<u>56.32</u>

Bir hademenin...

(kazancı : 360.00 T.L.)	Kazanç vergisi kazancının %16.5'i
yol vergisi : 6.00	Doğramacı hademeden 2.0 misli kazanırken, 2.2 misli vergi öder. (keza, s.113, 112'den)
dahili tüketim : 10.00	
damga resmi : 1.00	
inhisarlar : 10.20	
	<u>27.20</u>

1927 yılında 202.239.236.00 TL. varidat tahsil edilmiş. (s.93) Bu miktar, bütçenin «muhammen varidatlarının» % 75. 8'i (s. 78.) Bu tutarın 119.472.000.00 T.L.'sını vergiler teşkil etmekte. Yani vergiler, tahsil edilen varidatın % 59.0'udur. (S. 94.) 1927 yılında alınan 120 milyonluk verginin kimlerden, hangi oranlarda alındığına bakalım: «Komandit limited, anonim ve kooperatif şirketler ve merkezi ecnebi memleketlerde bulunan bilumum şirketlerin Türkiye'de bulunan şubeleri; doktorlar, diş tabipleri... vs. serbest meslek erbabiyle ticaretleri mütedavil sermayeden ziyade say-ü amel ve şahsî teşebbüse müstenit olan ticaret erbabından % 12 - 30; mütedavil sermaye ile ticaret yapan ticari teşebbüsat erbabı, mesalâ banka muamelâtı ile işigal eden bankerlerden % 7 - 15 arasında» (s.95.96) vergi alınırken; Emekçiler : «nakliye vesaitine mahsus kayıkhaneye, ahır, arabalık, garaj ve emsalini işletenler, bu binaların senelik icarlarının %53'ünü; Demirci, tenekeci, küçük lokanta ve kahvehane sahipleri; çilingir, doğramacı ve berber gibi küçük ticaret esnafı da işigal ettikleri binanın senelik icarının % 45'ini; bakkal,

kasap, sebzeçi ve bu sınıfa mensup diğeri ticaret erbabı...
% 55'ini» (keza, s. 96.) devletçiliğimize haraç vereceklerdir. (S.93.den)

1927 yılında :	
kazanç vergisi toplamı :	14.157.000
tüketim vergisi :	38.262.000
damga resmi :	9.789.000
gümrükler :	29.851.000
	<u>92.059.000TL</u>

Toplam verginin tümünü 7 amele çalıştıran fabrikatörler ödemiş olsaydı, bu işverenlerin sayısı 61.000 tutmalıdır. (Oysa «6 - 10 kişi çalıştıran işverenler : 3.940 » idi. s. 284)... Sarraflar ödemiş olsaydı 718.000 sarraf var demektir ki, o dönemde 257. 355 kişilik ticarî nüfusta 52. 000 patron sayılmıştır. Bunların % 10'u sarraf olsa 5.200 eder. Bu 92 milyonluk vergiyi Doğramacılar ödemiş olsaydı: 1.630.000; Hademeler ödeseydi : 3.370.000 emekçi eder (Bu rakamlar toplam emekçi sayılarını göstermiyor mu?) Görülüyor ki, vergi yükü emekçi üretmen halkımızın sırtındadır.

Tefeci bezirgânlığın dejenere ettiği Finans Kapital güdümlü basit dar yeniden üretimli düzen, serbest rekabetin gelişime elverişli düzenini de, düşüncesini de bize koklatmadı.

Kuvayı milliyeye günlerinden başlayan bir dizi koşuşturma, tutuklama, kapatma ve sürgünlerle devrimci düşünce ve davranışa karşı elinden geleni ardına koymadı : (22 Mart 1921 Yeşilordu ve Halk iştirakiyun Fırkası); 26 Mayıs 1923 Türkiye Komünist Partisi; 15 Tıbbiye Talebesinden başlıyan 1 Mayıs eylemi soruşturması; yani 9 Ağustos 1925 kıyımı; 1926-27-29-30 İzmir-İstanbul dâvâları...

MIT LAUFER : «Abdalın dostluğu köy görünüşüne kadar»

İstiklâl mahkemeleri kimileri için «beraat» le sonuçlandı. Onlar «adımı güveç koy, ama ocak üstüne koyma» diyorlardı. Ya diyemiyenler? Seğirtirken düştüler. Ya düşmediklerini söyleyenler?... Onların dediğine değil, hizmetine ve kısmetine bakmalı. «Paşacıl» geleneğimiz Devrimci Ortamımıza da uydu... Burjuvaziye yaranmakla kalsalar iyi. Eneski sosyalizmi kemirme, ısırma, gözünü yumma, aşma... düşmanlığı hür davranış ve düşünceyi körletti... Gel gör:

«Peygamberin sıhhi durumu gitgide bozuldu. Sahabelerine dedi ki: «Bana divit ve kâğıt getirin. Size birşey yazayım. Tâ ki benden sonra doğru yoldan çıkmayasınız.» Ömer, Ali hakkında bir vasiyet yapılmasından ürktü. Ve «Hasta fazla meşgul edilmez, Allahın kitabı bize yetişir.» sözleriyle, buna mani oldu... Ali... den (başkası) cenaze namazında dahi bulunmadılar... »(B.N. Kaygusuz, «Şeyh Bedreddin Simavenî», izmir, 1957, s.11)

«Kara kaplı kitap bize yeter» diyenler, Marks'ı geç ve güç «anlıyan»lardı... «Az olsun, öz olsun»la susan Lenin'in «Vasiyet»i, görüntüye getirildi... idi.

MODERN MUAVİYELER : TÜRKİYE'NİN «POP»LARI

Yine bilindiği gibi Sıffîyn savaşımında Ali'ye karşı savaşan Muaviye, bozgununu önlemek için askerlerinin mızrakları ucuna Kur'ân yaprakçalarını taktırmıştı. Bugün sosyalizme karşı panzehir : «Sosyalizm okulları» çıkarılıyor. Çarlıkta Pop Gapon halkı Dilekçeletmek uğruna kurşunlatmıştı. Bizim «pop»larımız, «iştirakiyun»dan, 1926'dan, 1929 İzmir'den, 1938,39'lardan 1951'lerden beri Ham-sicil - Paşacıl geleneğine uygun Muaviyeliklerini sürdürüyor... Bunları Bilenler - bilmeyenler var öyle mi?

Yeri gelmişken belirtelim : Usta yaratıcı Vedat Türkalî'nin«Bir Gün Tek Başına» roman emeğinde Kenan tipi ile verdiği ve sonra adlandırdığı «sosyalist Jöntürk»

lerimiz («pop» larımız değil - mi?) ne 1960'lar ne 1970'ler dönemeçleriyle yok olmadılar.

«ANTI-EMPERYALİST ŞAPKA DEVRİMİ»

Aydınlık dergisi yayına başlamadan 1 yıl önce, «30 Kasım 1920 günlü Pravda'ya Stalin şunları söyledi:

«Son olarak Türkiye, genel olarak Türkiye'ye ve özellikle kemalistlere yöneltilmiş olan Sevres anlaşması dönemi, şüphesiz sona ermektedir. Bir taraftan Kemalistlerin itilâf devletlerine karşı mücadelesi ve İngiliz sömürgelelerinde bu mücadele temeli üzerinde güçlenen kaynaşma, öte yandan Vrangeli'nin ezilmesi ve Yunanistan'da Venizelos'un düşmesi, itilâf devletlerinin Kemalistlere karşı olan siyasetini önemli derecede yumuşatmasını gerektirmiştir. İtilâf devletlerinin kesin «tarafsızlığı» ile, Ermeniler'in Kemalistler'ce yenilmesi, Trakya ve İzmir'in Türkler'e geri verilme plânı söylentileri, itilâf devletlerinin ajanı Sultan ile Kemalistlerin arasında görüşme söylentileri, İstanbul'un boşaltılması plânı ve son olarak Türk Batı Cephe'deki durgunluk... Bütün bunlar itilâf Devletlerinin Kemalist'lere ciddi olarak kur yaptığının ve Kemalist'lerin belirli bir sağa dönüş yaptıklarının belirtileridir. İtilâf devletlerinin iltifatlarının ne şekilde sonuçlanacağı ve Kemalistlerin sağa dönüşlerinde ne denli ileri gideceklerini söylemek güçtür» (Kıvılcımlı, H.S.P. s. 159)

«Bu gözlemden tam bir hafta sonra (7 Aralık 1920 günü): «Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası», Hükümete programını tasdik ettirerek resmen faaliyete» geçiyor. (H.S.P., s. 160.)

«1929 yılı Türkiye'de Finans Kapital örneği 166 şirket vardı. Bunlardan 13'ü Ticaret, 7'si Banka olmak üzere 20'si açıktan açığa «ecnebi». Osmanlı düzeninde babadan oğula dirlikçi olmayan kişilere ecnebi denirdi. Onu modernleştirdik, «Yabancı» yaptık. Şirket sayısı bakımından 166'da 20'si (%12.4) açık yabancı sermaye idi Ama geri kalan (Yerli Milli gibi gösterilen) 146 şirketin sermayesine bakar bakmaz bir acı gerçeklik sırtıyordu: Bu 146 Şirketin

156.8 milyonu (şimdiki 10 milyar) bulan sermayesi içinde yalnız 78.2 milyonu Türk lirası idi, geri kalan 78.6 milyon lirası : Sterlin-Fransız Fransı - İsviçre Fransı, yani yabancı para idi! (H.K. Emperyalizm ve Türkiye'de Kapitalizm kitaplarına bakıla.)

Şirketlerin sayıda yabancı olanları % 12.4'ü görünüyor. Sözde yabancı olmayanların ise %50.12 paraları açıkça yabancıdır. Toplasak, %62.16 şirket varlığı: ilk bakan göze kör değilse, mutlaka göreceği kadar açık seçik yabancıdır. Açıkça yabancı kalan 20 şirketin, öteki 146 «sözde» «Yerli Şirket'e» oranla mutlak daha büyük sermayeli olacağı düşünülün. 1929 yılı, Türkiye Finans - Kapitalinin en az %70 sermaye gücü ecnebi - yabancı demektir. Ve Finans - kapital olarak Türkiye ekonomi temeli gibi, Sosyal-Politik-Kültürel-Dincil ve ilh. tüm üstyapı ilişkileri alanına bu yabancı gücün yüzde yüz diyemeysek, yüzde 70 egemen olacağı anlaşılacak dava değildir.

E, hani bizim «Anti-emperyalist ve de Anti-kapitalist» «Milli Kurtuluşumuz?» «...takkenin böylesine açık rakamla düşüp kelin görünmesi» önünde bir şeycikler yapılmıyordu. Olmaz böyle şey denildi. Ve o zamanki havanın stili ile hemen buyuruldu :

«Çıkarın şu kâfir şirketlerinin başlarındaki «Ecnebi şapkaları»

Büyük Millet Meclisi'nde deli Halit Paşa'yı bir kursunda öldürüp, elini kolunu sallayarak dolaşan yaman Ali Bey (Afyon) «Nafia Vekillığında» kimi yabancı şirketleri devletleştirdi. Onu gören öteki şirketler başlarındaki şapkaları çıkardılar. Ama daha önce şapka inkılabı yapıldığı için, saygı duruşuyla ellerinde tuttukları şapkaları atmadılar. Aynaroz kadısının karısına şarap küplerini gösterip, «iç Eda... iç ben onların kaffesine sirke eyledim!» diye haykırdığı gibi oldu.

«Bu şapkadır. Şapka Türk serpuşudur.» denildi.

Herkes başına şapkayı geçirince : gâvur - müslüman kalmadı. Yerli - yabancı hepimiz. «bir güneşte çamaşır kurduğumuz için» sıkı - fıkı «akraba» olduk.

Şaka etmiyoruz. Türkiye'de yerli Finans-Kapital ile uluslararası Finans - Kapital arasındaki kaçır - göçerlik, tıpkı kadınların peçe ve çarşaf inkilâpları gibi hoş bir estetik «Devrim» le ortadan kaldırıldı idi.» (H.K., Bugünkü Türkiye Ekonomi Politikası)

AYDINLIK'IN ÇIKIŞI

«Türkiye'de Sol Akımlar (1908 - 1925)» adlı kitabında Mete Tunçay şöyle diyor:

«İstanbul'da Kurtuluş'tan arta kalan gurup, işgal şartlarının elverişsizliği yüzünden 15 ay herhangi bir yayın faaliyetinde bulunamamıştır. Ancak, Moskova'da Komintern'in üçüncü Kongresi yapılırken (22 Haziran - 12 Temmuz 1921), İstanbul'daki çevre de **Aydınlık** dergisini çıkarmayı başarmıştır. Bu şehirde üslenen gizli T.K.P. bu sıralar kurulmuş olmalıdır; bundan böyle zaman zaman faaliyet gösterebilen T.İ.Ç.S.F. bu yeraltı teşkilâtının yerüstündeki bir uzantısı, **Aydınlık** da legal organı gibidir.» (s. 151 - 152)

Genel olarak Eneski ve Eski Sosyalistlerin «savaş»a katılışları arasında (1920 - 1925) beş yıl görülür :

«Ancak o kısa 5 yıl, Dünya ve Türkiye Tarihinin en büyük devrilişler ve Devrimler günleri olduğu için, kendisinden sonra gelen uzun süreye orantılanırsa, ölçülemyecek kertede yoğun ve yaman zenginlikte mücadele ve ölçü biçim ve parolaları ile yüklüdür. Üstelik hareketin kuruculuğunu ve bütün korkunç yükünü Eneskiler omuzlarına aldıkları için, Sosyalizm biliminde ve hiyerarşisinde özel yerlerini tutmuşlardır. Bu oluştta ne takmalığın, ne öğretiliğin veya yakıştırmalığın, ne kulluğun zerresi aranamaz. Herkes bıçağı hakkına yaşamıştır.

«Eneski Sosyalizmin matrisi, Dünya'da : **Emperyalizm** ilk yıkılışı ve **Sosyalizmin** 6 da bir yeryüzünde gü ile kuruluşu; Türkiye'de **Osmanlı** imparatorluğunun yıkılışı ve **Cumhuriyet**'in kuruluşu ile damgalıdır. Eneski sosyalizmin gücü o damgayı taşımaktan gelir.» (Kıvıncım,... Zortlama..., s. 46 - 7.)

BİR ENESKİ SOSYALİSTİMİZ

«... Tıbbiye de İstanbul gibi İngiliz işgali altında .. 'Dünyayı sarsan' broşürler, gazeteler ... Kurtuluş, Aydınli mecmuaları ... Sosyalizm ... Anadolu'ya bütün sınıflarıyla geçme hazırlığı ... Gelen gizli emir : 'Şimdilik dersleriniz çalışın'...»

Aydınlık bata çıka yol alıyor:

«... İleride Mustafa Kemal'in «**Nutuk**» unda, neredeyse sözü sözüne belirteceği bir Doğru vardı: «Milletimiz varlığına suikast edenlerin iç ve dış hiyanet çemberi», (* T.İ.Ç.S.F., için İstanbul'u, TBMM için tüm Türkiye'yi sarıyordu. Türkiye İşçi Çiftçi Fırkasının İdare Heyeti: «**İstanbul'da mücadeleye devam ile kuvvetlerimizi israf etmek tense faaliyeti sınırlandırmak**» (*) taktiği güttü.

Bu nedenle: «**Birçok bilinçli arkadaşlarımız Anadolu da Milli Bağımsızlık (İstiklâl) mücadelesi**» (*) için Anadolu'ya geçtiler. «**İşçilerden ve aydınlardan çok sayıda partili Milli Mücadele cephesinde yer**» (*) aldılar. O zamar Sosyal Sınıf Savaşının dövüş ve örgüt biçimi **Askercil Savaş** konağının Taktiği durumuna girdi.» (H.S.P, s. 161-2)

«**Aydınlık** Koleksiyonu incelenirse, 1921'in ikinci yarısında çıkan 6 sayısından sonra, derginin 1922'nin ilk yarısında ortadan kaybolduğu görülür. ... **Aydınlık** dergisinin 7 nci sayısı, 6 ncıdan altı ay sonra yayımlanmıştır.» (M.

(*) «T.İ.Ç.S.F.'nin Beyanname'si», **Aydınlık** sayı 15 (Mayıs 1923)

Tunçay, s. 152 - 154.)

ANADOLU ZAFERİ VE AYDINLIK

Anadolu zaferi üzerine şöyle bildiriler yayımlandı:

«Emperyalist soyguncu altınataparların elinde maşa olan Yunan Kralı ve Paşaları»: «1) Anadolu'nun kahraman İşçi - köylüleri, 2) Mustafa Kemal Paşanın zekâsı, 3) Bütün dünya işçi ve fakir köylülerinin koruyucusu Rus Bolşevik yardımı ve dostluğu ... 4) .. Yunanistan'da komünist arkadaşlar» sayesinde yenildi. «Anadolu İşçi ve Köylüleri kurtuldu ise biz hâlâ esaret altındayız. Arkadaşlarımız sabahın seherinden gecelerin yarısına kadar çalışarak bir lokma ekmek için» «ezici kumpanyaların, Tüccarların, Vapur, Para, Mülk sahiplerinin kölesidir.» (Aydınlık, Sayı 5: Kıvılcımlı, keza. s. 162)

1923 1 Mayıs'ında T.İ.Ç.S.F. nin başkan ve genel sekreteriyle yirmiye yakın üyesi tutuklanır. «Bu olayda ağırlık merkezi, yayılan bildiriler olmakla birlikte, Aydın-lık çevresinin çalışmalarıyla ilgili bazı bilgiler de açıklanmıştır. Bidayet müddeiumumiliğinin iddisına göre, T.K.P.'nden başka, «Türkiye Komünist Gençler Birliği» adında gizli bir kuruluş daha vardır. Yeraltı teşkilâtı, dış ülkelerle temas hâlinindedir...» (M. Tunçay, s. 163-4.)

AYDINLIKTA SOSYAL EKONOMİ-SINIFLAR-STRATEJİSİ «GÖZLEMİ»

«Milli Mücadele» zaferle sonuçlanır sonuçlanmaz, Demokratik savaşın Askercil konağı yeniden Sivil Sosyal karakterine geçti. Yeni ümmet olmaktan çıkmış Türkiye'de Sosyal strateji ve Taktik açısından önce Osmanlı kalıntısı üç bölge ayrılır:

1-DOĞU ANADOLU: Tarım ekonomisine bile pek girememiş Göçebe Toplumdur. «Şeyhlerin, Beylerin keyfi idareleri ... ürünün 4 te 3 ünü alır. İş hayvanlarından ayır-

dedilmeyen Halk, başkalarını bir put gibi şayarak uyar.» «Halkın en büyük varlığı, onu hiç bırakmayan sırf cahilliktir.» (Şefik Hüsnü: «Türkiye ve içtimai inkılâp»; Aydın-lık külliyyatı no: 6)

2-ORTA ANADOLU: Karasaban, ev dokuması, kağıt ara-çlı: «Yoksul küçük toprak sahibi» Köylüleri, «Feodal Ağa, köy mütegalibesi, vurguncu dış ve iç sermayenin amansız soygun ve baskısı altındadır.» (Ş. H. Keza.)

3-KIYI ANADOLU: «Padişah Çiftlikleri» «Yarıcılık yoluyla büyük toprak sahiplerine, vurgunculara bir soygun ve sömürme alanı olan, büsbütün topraksız veya az topraklı geniş bir yarım proleter yığını vardır.» «Hükümet gücü çiftlik sahiplerinin, mütegalibenin ve faizcilerin en tabii müttefiki, yabancı sermayenin en güvenli aracıdır.» Sermayenin büyük çoğunluğu yabancı, 20 yıldan bu yana işçi hareketi gerçektir..

«Böylece Türkiye'nin Ekonomik ve Sosyal yapısında insanların 3 Toplum çağı birbirlerini bozarak iç içe bulunur: 1-soysuzlaşmış Tarihöncesi (Doğu); 2-Kapitalizm öncesi (Orta); 3-Kapitalizm... Adları konulmamış olsa da, gözlemi doğru yapılmış bu heterojen Toplum içinde Sosyal sınıfların stratejik ve Taktik Devrim durumları pratikçe şöyle özetlenir:

«Deniz kıyılarıyla birlikte Batı Türkiye'nin enerji dolu proletaryasının Orta Türkiye'nin geniş ezilmiş halkı ile kuracağı pek tabii ve gerçek karşılıklı çıkarlara dayanır birliğin vereceği güç, Sosyal Devrimin zaferini elde etmek için en büyük faktör olacaktır. Ve bu zafer, bugün Sosyal hareket için elverişli şartlardan yoksun, büsbütün geri kalmış Doğu Türkiye ezilmişlerinin de yüzyıllık boyun- duruklarını kırdırarak ve onları hürriyetin mutlu ufukla- rına kavuşturacaktır.» (Keza.)

«Açıklamada bugün eksikler bulunabilir. Ama hiç bir yakıştırma yoktur. Türkiye'nin orjinalitesi vardır. Kitap-

tan hayata çıkmıştır. Gelişecektir.» (Kıvılcımlı; «H.S.P.», s.162-4)

ENESKİ SOSYALİZMİN TAKTİK MÜCADELE ÖRGÜTLERİ VE ELEŞTİRİSİ

«15 Nisan (*) 1923 günü T.İ.Ç.S.F.'nin İstanbul'da bulunan üyeleri toplandılar. O genel ekonomik ve sosyal **Strateji** plânı yetmezdi. Onun hangi Taktik konağında, ne yapılacağı bilinmeliydi. O taktik ise, havada sözcükler ve söylevlerle güdülemezdi. Hemen toplanan T.İ.Ç.S.F. Üyelerince:

«Çıkarları ortak olan işçi ve çiftçilerin ve bütün yoksul ve ortahallilerin siyasi hakları ancak siyasi bir parti tarafından savunabileceğini takdir ederek geçici bir idare Heyeti seçilmiş...» ve Halkı «Dayanışma ve işbirliğine çağırarak görevlendirmiş» (**) oldu. (Kıvılcımlı, aynı yerde)

«Yarım yüzyıl önceki davranış belki yadırganacak yanlar gizler. Örneğin 1923 yılı, daha Emperyalistlerle Barış yapılmadan girilen seçimde T.İ.Ç.S.F. adına Dr. Şefik Hüsnü şunu yazdı:

«Müdafaa'ı Hukuk gibi memleketimizi bir muhakkak ölümünden kurtarmış bir örgüte yardım etme yoluyla, şükranlarımızı ödemek hepimizin borcudur.» (Aydınlık, Mayıs1923, sayı 15)

Bunu ne Marx'ın A. Lincoln'e yazdığı mektuba, ne de Kıvılcımlı'nın M.B.K. ne (1960) mektuplarına benzetemeyiz. Ancak Dr. Şefik Hüsnü ve Kıvılcımlı'ya bir ağız küfürnelere de gerekçe olamayacağını bildirmeliyiz. Gerçekten «dün de yanlış değerlendirildi Dr. Hikmet, sanırım bu gün de doğru yanaşılıyor konuya. Eksik en azından

(*) *Mete Tuncay, «10 Nisan 1923» diyor? (S. 162).*

(**) *Aydınlık, Sayı 15, Mayıs 1923*

Bence kesin olan şu: Türkiyede yarım yüzyılı aşkın bir zamandır, acı bir umutla yürütülen devrimci savaşımın yeraltı çizgisi, ayrıntılarıyla ve dosdoğru saptanmadan, yetersizdir, yanlıştır Dr. Hikmet için varılacak yargılar. O kadar zor ki bunu saptamak ta... Daha yerüstünü bilmiyoruz gereği kadar... Halk İştirâkiyun'dan, Osmanlı İşçi-Çiftçi Sosyalist Fırkasından gelen Aydınlık gurubundan, o zamanki İstanbulda kaynaşan çeşitli emekçi kuruluşlarından, Kurtuluş Savaşı sonunda oluşmuş, yıllar yılı savaşım yürütmüş bir örgütlenmenin, çeşitli yanları, kişileri incelenmek gerekir önce. Şefik Hüsnü'sü, Hasan Ali'si, Cevdet'i, İsmail'i, Reşat Fuat'ı, Zeki Baştımar'ı, ve bu çizginin en eski, en güçlü kişilerinden biri olarak Dr. Hikmet Kıvılcımlı'sı daha niceleri, irili ufaklı birer halkasıdır bu zincirin. Halkaları zincirden, zinciri halkalardan ayrı kavrayamazsınız. 141., 142. Maddelerin gölgesinde de iyice zordur bu iş. Murat Belge'nin bir yazısı çıktı yaz içinde sanırım Dr. Hikmet üstüne, Birikim'de. İlginç bir yazıydı. Bir de İlke'cilerin «Günah çıkartma» yazıları var. Sonuncuyu tam okuyamadım daha. Murat Belge iyi çalışmış, ilginç şeylere değiniyor. Gene de yola ters çıkılmış galiba... Doktor'un tarih tezi, biliyorsunuz, polis araştırmalarından, yağmalardan arta kalan, doğru dürüst te derlenip toprarlanmamış, müsvedde dağınıklığında yazılar yığındır. Osmanlı Tarihi'nin Maddesi, Ruhu da tam yayınlanmadı daha... Bu yoldaki başka çalışmalar da öyle. Düzensizdir daha çok. Doktor'a bu açıdan yaklaşmak büyük insafsızlıktır daha baştan... Eylem adamıdır Doktor. Eylem çizgisi de demin belirtmeğe çalıştığımız, legal, illegal savaşımın bir parçasıdır. Bütünü içindeki yerini bulmadan yargılanamaz. Söz gelimi bir örnek veriyim: «Kemalizmi desteklemek genel verisini, yani, Sosyalizmin genel verisi oluyor bu, hesaphıyarak formüllemiş her şeyi Doktor... Öyle diyor Belge... Hani güler misin ağ-

lar mısın dedikleri... Desteklemek ne söz, adamın ömrü Kemalizme karşı çıkmakla ve bu uğurda en karanlık şartlarda, her türlü belâyı göze almakla geçmiş. Kemalizmi desteklemek «Politik Formülü» demin üstünde durduğumuz devrimci çizginin en yeni kuşaklarında birkaç kişiye belki, abartılmış, savunulmuş bildiğimiz, gördüğümüz kadarıyla. Bundan çıkıyor olmalı Sayın Belge'nin yakıştırması. Her gördüğün sakallıyı baban sanma derler hani... Doktor'un N. Hikmet'e olan öfkesinin bilinmez nedenlerinden söz ediyor gene bir yerde Belge. O bilinmez dediğinin altında, kökü kimbilir nerelere varan ne tartışmalar, ne çatışmalar, ne suçlamalar yatabileceğini de düşünmüyor mu? Sosyalist savaşında bir dönemin tarihidir şöyle bir değiniverdiği şey... Hem de yalnız ülke içi koşullarla açıklanamıyacak... Yola yanlış çıkılmış baştan. Doktor'un yadsınılmayacak büyük yanlarına gelince de bir aferinle geçiyor. İşçi sınıfının varlığı sorunu, bunun sonucu parti sorunu, hele Türkiye'nin emperyalizmle ilişkisini doğru koyması sorunu, komprador yutturmacasına düşmemesi sorunu... Daha böyle epeyi şeylere değinmiş Belge. Ben de bir tane ekliyelim bunlara: Tek satır yazının kelle fiyatına olduğu bir dönemde bütün bunları açık açık yazma, yayınlama sorunu... Finans kapital üzerinde ısrarı da bilimsel sayılmazmış diyor Belge; peki Türkiye'nin emperyalizmle ilişkisini nasıl doğru koyabilmiş doktor, orasına bir açıklık getirseydi iyi ederdi. Diyeceğim, asıl can alıcı noktalar ortadayken Doktor'a, içtimaiyatçı Mehmet İzzet'e yanaşır gibi, kariyer akademik'in kitap raflarından yaklaşmak marksolog tutumudur... Yaklaşıldan çok yaklaşılan açıklar. Söz gelimi, bugün spekülâtif görülen tarih tezi yazıları kaynayıp gitseydi polis aramalarında, — niceleri kaynayıp gitti — ondan arta kalacaklar çok önemli, her bakımdan saygın bir tarih mirasıydı gene de... Değer bilecekler için tabii, saygı duyabilecek durumda olanlar için...

Doktor Hikmet, Tarih Tezinden Türk toplumundaki savaşıma gelmemiştir. toplumda yürüttüğü savaşın pratiğinden tarih tezine açılmıştır. Bu açılmanın doğruluğu, igriliği her vakit tartışılabilir. Ama onun, daha kırk yıl önce, bugünlere varacak bir serüvene parmak basarak Türk toplum yapısını en doğru biçimde, açık seçik ortaya koyma yeteneği ve bu uğurda binbir belâyı göze alıp savaşın en önüne atılması yiğitliği gözden uzak tutulmadan... Bireysel bir yiğitlik de değil bir örgüt disiplinine inananarak. İşin üzerinde önemle durulması gerekli yanı bu bence... Bu konuda genç kuşakların öğreneceği epeyi şey olduğu kanısındayım. Şurasını belirleyim ki, Doktor'u yıllar yılı tanımama, büyük saygı duymama, bir ara birlikte çalışmış olmamıza karşın yanılmazlığına, «Tek»liğine inanmadım hiç bir gün. Demin de söylediğim gibi, bir tarihsel çizgi üstündeki yiğit, olağanüstü yetenekli bir adam olarak gördüm her zaman. Ne «Azgın», ne de «Bağnaz» dı Doktor. İnsan'dı her şeyden önce. Özel hayatındaki tutum ve davranışlarına hemen de en uygun görünümüdür Baba tipi... Üslûbundaki saldırgan acılık, yalnız ömrünce itilip kakılmış, inkâr edilmiş olmasından değildir. Ezilmiş sınıfların öfkesini de simgeler. Kendi tipinin değil, yörenin, toplumun eleştirileridir romandaki konuşmaları; yüzdeyüz katılıırım. O konuşmaları aşan düşüncelerinde de anliyabildiğim kadarıyla benimsediğim, savunduğularım, tartışmaya açık gördüklerim, kavrayamayıp zaman zaman karşı çıktıklarım olmuştur. Ama yinelileyim ki, Doktor'u yargulamak, geçmişi, yarım yüz yılı aşkın savaşım tarihimizi yargılamamızın ancak bir parçasıdır. Hem de bütünü en iyi yansıtan bir parçası belkide... Doktorculuk'tan tiksindiğim gibi inkârcılıktan, hele bu acı savaşım tarihini, daha doğru dürüst anlayıp öğrenmeden, geçmişe sırt çevirmek küstahlığından da nefret ederim. Son yıllarda çektiğimiz acılardan çoğunun temelinde bu

yatıyor kanımca... Bugünkü savaşımı, devrimci gelenekten birikimden yoksun bırakmak, budalalığım en büyüğü... O da iyi niyetle, yada bilmezlikle yapılmışsa.» (Vedat Türkali, Militan, Ocak 1966, s. 51-52)

SEÇİM VE AYDINLIK

T.İ.Ç.S.F'nin seçime katılmaması bir boykot değildi. Tersine, «İrticâkâr Derebeylik Artıklarına» karşı, «Devrim yapan» Müdafaa'î hukuk tutuluyordu. Katılamayışın nedeni, seçim için: «Beklenmedik karar herkesi hazırlıksız bulmuştu; «seçimlere dek olan kısa süre içinde hiçbir akımın billûrlaşması olası değildi» (Kıvılcımlı, s. 169-70. Keza).

«Zaten bu ülkede bundan sonra üç türlü siyasal akım düşünülebilir: 1) Bugünkü devrimi yapan ve yaşatmaya uğraşanların temsil ettiği siyasal akım. 2) Derebeylik kalıntısı olan geleneklere ve Osmanlı Hanedanına bağlı olanları çevresinde toplayan karşı devrimci akım. 3) Fakir işçi ve köylü kitleleri ve orta halli sınıflar lehine devrimimizi derinleştirmek ve onu ortak mülkiyete dayalı bir toplumsal devrimle sonuçlandırmak amacına güden Sosyalist akım. Kazanılmış hakları eylem ve uygulama alanına aktarmak için birinci ve üçüncü siyaset uzun süre el ele yürüyebilecek; ve herhangi bir fırsattan yararlanarak karşı devrimin göz dağı veren bir hal aldığı zamanlarda, siyasal ve toplumsal devrim yanlıları, ulusun büyük çoğunluğu ile birlikte, bir tek vücut gibi kara güçlerin karşısına çıkacaklardır.» (Şefik Hüsnü, Seçim-Yoksul ve Orta Halli Sınıflar,» Aydınlik, sayı 15, 1 Mayıs 1925, Ahmet Çavuşoğlu Derlemesi, Ülke Yayınları, s. 156; Tuncay s. 162).

«Gene de 'Tarafsız' kalınmıyordu. 'Milli Egemenlik ve Milli Bağımsızlık düş ve iç tehdit ve tehlikelere uğrak bulduğuşa, ayırcasız herkesin» (Müdafaa'î Hukuk Birin-

ci Grubu'nun (*) «Devrim esasları ve silik reform tasavvurları» ile) «yetinmemek ihtimali yoktur» deniyordu. Ama bu kanı Müdafaa-i Hukuk'un «Göstereceği her adaya muhakkak oy vermek değildir.» Eğer seçime «işçi sınıfının güvendiği» adaylar sokulmazsa, «Sosyal devrime eğgin, en ileri fikirli ve emeğin haklarına en saygılı olanları ayırıp sırf onlara oy vermek uygun olur»du.

«Bütün istenen şey: 'Her türlü... maddecil ve anlamcıl baskıdan uzak' serbest seçimdi. Yoksa çekimser kalınmalıydı. İşçi, Köylü, Ortahalliler için 'Asgari Dilekler' ötesine geçilmiyordu.»

Yarım yüzyıl önceki aşamanın Devrimci Asgari Programında bugün tartışılacak bir tek madde bulunabilir. Antifeodalizm taktiği bakımından 15. madde şöyle der:

«Derebeğilik artıkları olan ve Köylüleri feci bir tarzda yağma ve gasp eden mütegalibenin ferdi teşebbüslerle asayişini ihlâl etmelerine meydan bırakmayacak şekilde inzibat usulleri düzeltilmelidir» (**).

İlkin karacümle karışıklığı var: Mütegalibe kendisi mi «Ferdî Teşebbüs» yapıp birliği bozuyor; yoksa, hem «Kişi Girişkenliğini» ve hem de «Asâyışı» mi bozuyor? söz acaleye gelmiş.

Sonra, ikinci şık doğruysa, iki eksik beliriyor:

1- Derebeği artıklarına karşı Mücadele ve parola atılıyor, bunların özel örgüt ve biçimleri durultulmuyor. Çünkü somut politika denizine henüz soyut prensiple yeni giriliyor.

2- Anti feodalizm, yalnız «Asâyışı», bilemedik «Kişi

(*) Sonradan «Cumhuriyet Halk Fırkası [Partisi]» ne dönüşecek olan Anadolu ve Rumeli Mudafaa'î Hukuk» «Birinci Grup» Diğer guruplar için bkz. Nutuk, cilt II, s. 594

(**) BKZ. Ülke, Sayı: 7, «Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası Programı,» Sayfa 28.

Girişkenliğini' engellediği ölçüde mi ve sırf «**Disiplin metodları**» çerçevesinde mi yürütülecek?

Her iki eksik, o zamanki Sosyalistlerin nasıl «**Asgari'nin Asgarisi**» bir program güttüklerini gösterir. Antiemperyalizm de öyle soyut ve sırf «yabancı sermaye»ye karşı bir düşünce ve davranıştır. Sermayenin yerli olanındaki karakter, gene bir «zengin tabaka» deyimini ile geçiştirilir.

Bütün bu eksikler şimdi anlayışla karşılanmalıdır. O en az program bile bugüne dek gerçekleşmemiştir. En kıyasıya ezici tepkilerle boğulmuştur. «**İnzibat usulleri**»nde bile, karakolları telefonlamayla kalınmış, Türkiye Köyüne Sosyalizm değil, kapitalizm olsun, ikinci Emperyalist Evren Savaşı sonlarına dek serbest girememiştir. Ş. Hüsnü'nün deyimleriyle: «**Marks'ın Devrim için gerekli gördüğü maddi şartlar yerine gelmiş değildir.**» (*)

«İktidardan yararlanan bir kısım küçük ve orta sermaye sahipleri», «yabancı sermaye ile işbirliği inisi» üzerine hemen kaymıştı. (Kıvılcımlı, Aynı Eser, s. 170. 71)

(Enternasyonal'deki eleştiriler için: Tunçay; s. 177 v.b.)

AYDINLIK'IN «SUSTURULUŞU»

«Türk burjuvazisinin iki düşman kanadı arasında geçecek amansız bir aile kavgasının arefesinde bulduğumuz anlaşılıyor.» (Şefik Hüsnü, «**Türk Burjuvazisinin Aile Kavgaları**» Aydınlık, sayı: 22, Haziran 1924).

«Büyük Savaş yıllarına doğru, İttihat ve Terakki içinde birbirine düşman iki kanat doğdu. Baştakiler yabancı sermayenin bağımlılığı altına giriyor... Uluslararası kapitalizm, yeni Türk yöneticilerinin yardım ve koruyuculuğunu sağlamak için onları işlerine ortak etme ve milleti

(*) Şefik Hüsnü: «**Türkiye'de Devrim Gereği**» Aydınlık, Sayı 4, Ekim 1921.

birlikte sömürmenin en emin yol olduğunu görmüştü. İttihat ileri gelenleri az zamanda malî ve iktisadî çevrelere karıştılar... Ülkeyi savaşa sürüklemeyi güdültüye getirdiler.» (Şefik Hüsnü, Aydınlık, Sayı. 22)

Daha Cumhuriyetin ilânı sırasında: M. Kemâl, İnönü, Fevzi ile Rauf, Karabekir, Ali Fuat, Rafet Paşalar ayrı düştüler. Rauf Bey Grubu, Cumhuriyetin ilânı ve «Paşacı» yönetimi güdültüye getirilmiş buluyorlardı. İki kanat C.H.F. içinde barınamayınca, Halk Partisi (O zamanlar «Fırkası») anası, doğurganlığına başladı: 17 Kasım 1924'te «**Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası**» kuruldu. «Türk burjuvazisinin iki düşman kanadı arasında geçecek amansız bir aile kavgasının arefesinde bulunduğumuz anlaşılıyor»du. Meclis koridorunda Halit Paşa'nın tabancayla arkadan «kahpece» vurulması yetmeyince, Hınıs'tan Nakşibendi Dervişî Sait Ağa imdâda yetişti gibi oldu. Aile kavgasında Doğu meselesi sıçrama tahtası yapılmış; «yalnız» lığa ve «yanlışlığa» itilmişti: Türk-Acem-Arap birliği kurulmuştu. Bütün ülkede sıkı yönetim ilân edildi. İsmet Paşa Gaalib gelmişti: «Amerikan temsilcisi Amiral Bristol'e... düşüncesini daha da açık olarak şu sözlerle bildirmiştir: '**Bu Memlekette Muhalefet, ihtilâl demektir**'...» (Lord Kinross, «**Atatürk**, 1972, s. 612).

Kurucularca problem duruca konmuştur. «Deniz kıyılarıyla birlikte Batı Türkiye'nin enerji dolu proletaryası'nın, Orta Türkiye'nin geniş ezilmiş halkı ile kuracağı pek tabii ve gerçek karşılıklı çıkarılara dayanır birliğin vereceği güç, Sosyal Devrimin zaferini elde etmek için en büyük faktör olacaktır. Ve bu zafer bugün Sosyal hareket için elverişli şartlardan yoksun, büsbütün geri kalmış Doğu Türkiye ezilmişlerinin de yüzyıllık boyunduruklarını kırdırarak ve onları hürriyetin nurlu ufuklarına kavuşturacaktır.» (Şefik Hüsnü, «**Türkiye ve içtimalî inkılâp**», Aydınlık Külliyyatı, No: 6)

Ve Orak-Çekiç Gazetesi: «...İrticaa karşı halk hükümetlerdir.» (26 Şubat 1925, Sayı: 6) diye yazdı.

Muzaffer İsmet Paşa (kabinesi) kürt ayaklanmasıyla beraber T.C.F. ve Aydınlik Sosyalizmine «Takrir'i Sükûn» zılgıdı çekerek, Devrimci Savaşımı boğuntuya getirebileceğini sandı...

«Vakit» gazetesinde çıkan (13 Ağustos 1925) «Komünler Mahkûm başlıklı habere göre:

—«Nizamettin Nazif, Mesut Salt, Ali Rasim efendiler» beraat ettirilmiş;

—«İbrahim Hilmi, Şevki, Elektrikçi Nuri, Sadrettin Celâl, Samih Nuri, Haydar beyler, 7'şer seneye;

—«Abdi Recep, Şevket Süreyya, Süleyman Neşatî, Eczacı Vasif, Dr. Mümtaz, Hüseyin Hikmet beyler 10'ar seneye;

—«Fırarî Dr. Şefik Hüsnü, Hasan Ali, Nâzım Hikmet, Cevdet beyler 15'er seneye mahkûm edilmiştir.» (Tuncay, s. 190, n: 75)

TÜRKİYE İŞÇİ SINIFIMIZIN SOSYAL-TARİHCİL KÖKENİ

«Formül ezberlemeye alışık olanlara paradoks gibi gelecek ama, Türkiye'de işçi sınıfı belki modern Avrupa'dakinden önce vardır. Bunu iki anlamda biz söylemiyoruz, Tarih belirtiyor.

«1 — KADİM TARİH BAKIMINDAN: Marks, 7 Temmuz 1866 günlü mektubunda Engels'e şunları yazdı: «İşin üretim araçlarıyla teşkilatlanma determinasyonu (belirlenışı) üzerine olan teorimiz, insan öldürme endüstrisinde olduğu kadar parlakça başka nerede onaylanıyor?..»

«İnsan öldürme sanayii:» «Savaş ve onun aracı ordu teşkilâtı ve tekniğidir» Marks'a göre, «Askerlik sistemi, kurulduğu gündenberi, Antika Tarih Ummanı ortasında, bir küçük ada gibi kalmış, neredeyse Modern çağ kurucusu kapitalizm taslağıdır». 25 Ağustos 1867 günü Engels'e yazdığı başka bir mektubunda Marx gözüne keskince çarpan fakat «Kompetan» olmadığı için içine giremediği, incelenimini Engels kardeşinden beklediği konuyu bir daha neşterler:

«Genel olarak ordu ekonomî gelişimi için önemlidir. Örneğin, tümüyle gelişmiş gündeliği (işçi ücretini) ilkin ordu içinde buluyoruz. Romalılarda peculium castiense (Kamp askerinin ücreti) âile babası olmıyanın taşınır mülkiyetini tanıyan ilk hukuk şeklidir. Fabri (askerî işçi) lerin loncalarındaki lonca düzeni de öyledir. Makinelerin büyük ölçüde uygulanması da öyledir. Hattâ, metallerin özel değerleri ve para olarak kullanımları, Crimm'in Taş-çağı bir yol geçti miydi aslında metallerin savaş için taşındıkları önem üzerine dayanıyora benzer. Gene bir üretim dalının göğsünde işbölümünün açılışı ilkin ordu içinde yapılmıştır. Burjuva Toplum şekillerinin bütün Tarihi orada, göze batarca özetlenmiş bulunuyor.»

«Acep, Türkiye'de işçi sınıfı var mıydı? Çağdaş proletarya mıydı, değil miydi? gibilerden ince ince sinek kaydı kıl kesen aydın baylarımızı düşünce pekliği çektirmesin. Osmanlılık, söz yerindeyse, ilkel Sosyalist toleransının, Göçebe demokrasisinin yarattığı Yeniçerilik vurucu gücüyle kurulmuş bir Devlet ve İmparatorluktur. Osmanlı ordusu, kapitalist ordusu gibi ekonomi hayatından ve Toplum üretiminden koparılıp halktan sanıldığı kadar tecrit edilmemişti. İlk Türk ordusu, geçtiği toprakları yalnız sosyal ve ekonomik mecaz anlamında değil, gerçek yol yapan, çığır açan, köprüler kuran, kervansaraylar, hanlar, hamamlar, su yolları, kaldırımlar, din siteleri (câmi külli-yeleri: Tapınak-Pazar-Bilim üçüzü) vb. kamu yararlı bayındırlıkları işliye işliye yürüyen yayılan bir gündelikçi işçiler ve teknisyenler ordusu idi. Sonra, derebeğileşme azıtmca bozuldu.

«Türkiye Devletinin dört güdücü sınıfından ikisi: İLMİYYE (Bilginler sınıfı)nın büyük çoğunluğu ile SEY-FİYYE (Kılıçlılar sınıfı)nın çelik çekirdeği olan Yeniçerilik ALUFE (yulafılık) adı verilen (Roma askerinin peculium'u gibi) gündelik akçayla çalışan ücretliler yığı-

nyıldılar. Devletin Mülkiye (İdare) ve Kalemîye (Maliye) sınıfları ile toplumun Tefeci-Bezîrgân sermaye zümreleri gibi TOPRAĞA el koymuş, üretimi kontrol eden kümeleri, Hazineyi tam takır edip «Züüf akça» (Kalp para) çıkar-dılar mıydı (Enflasyon) İlmiye ile Seyfiyenin gündelikleri düşdükçe kendileri «Kazan kaldırmak» ve şeriat (Sosyal Adalet) aramak zorunda kalıyorlardı. Derebeğileşme yüzünden aldığı soysuzlaşma biçimleri ne olursa olsun o şeriat uğruna Kazan kaldırmalar, Türkiye ortaçağında kopmuş ilk ücretli işçi grevleri taslağı idiler.

«Marks'ın haklı olarak üzerinde durduğu, fakat inceleme vakit bulamadığı ordu olayları bakımından, Yeniçeri teşkilâtı ve düzeni modern Toplum tohumu karak terini taşıyorsa, aşırıhğa gitmeksizin denilebilir ki, Osmanlı Türkiyesi ücretli işçilerin Anayasası (Şeriatı) ve Vurucu gücü (Gündelikçi ordusu) ile yaratılıp örgütlenmiş bir devlet idi. Demek Türkiyenin Tarihsel ve Ekonomiko-Sosyal gelişmesinde Sermaye hiç bir zaman üretici ve olumlu bir güce eremediği hâlde, modern gündelikçi işçiyi andıran yığınlar hiç bir vakit eksik olmadı. Bu yığınların çağdaş proletarya kadar hür ve bilinçli bulunmayışları, o zamanki tekniğin seviyesiyle belirli olmakla birlikte, çalışma ve yaşama şartları, örneğin maden işlerinde bugünkünden pek farklı değildi. Daha düne kadar Ereğli Zonguldak madenlerinde Angaryacılığı andıran çalışma mükellefiyeti, tıpkı, 1214 (1798) yılı Keban, Ergani, Gümüşhane kadıları ile mütesellimlerine gönderilen şu فرمانın aralığında sezilebilir:

«İçlerinden bazı bilinçsiz ve yabani hayvan makulesi olan fesatçılar, ikide bir kendileri gibi hafif akıllı olanları tahrik ve güçsüz ve yararsız maddeler için gâh Âsitâne (İstanbul) tarafına gelmek ve gâh başka yerlere gitmek sevdasıyla madenciler reâyası arasında dedikoduya kalkışmak ve bu boş lâfları öteki madenciler tayfa-

sını dahi işgal idüp iş düzenlerinin bozulmasına sebep olup ve aslında maden reâyası her gün cevher çıkartıp her an ve zaman furun yakmakla uğraşmak geçimleri için gerekli iken bu çeşit söz karıştırmak (halt'ı kelâm) sebebiyle... Mukataası şartları gereğince madenciyan tayfası gerek birbirleriyle ve gerek başkasıyla dâvâlı oldukta başka eyalete ve vilâyetlere ve Asitâne yanına getirilmeyip bulunduğu yerin İş-emini marifeti ile ve Şeriat marifetile hallerine hasıl verilmek..» (Osman Nuri: Mecellei Umûr'u Belediye'den, H.A. notu) kayıtları besbelli, taşradaki sivil işçilerin başkentteki asker gündelikçilerle tanışıp kaynaşmasından doğabilecek tehlikeleri önlemeye çalışıyordu.

«Yeniçerilik kaçınılmaz derebeğileşme gidişine girdi. Toprak üretiminin aşırı çapulu, dolayısıyla züyuf akçadan Demoklesin kılıcı işledi. O nedenlerle gittikçe esnaflaşan Yeniçeri hareketleri Ortaçağın bilinçsiz ve sonuçsuz esnaf ve köylü ayaklanmaları kılığına girince, kan ve ateşle bastırıldı. Yeniçeri ocağı söndürüldükten sonra da kurulan ordu sistemi gene «Asker Ocağı» adını almakta devam etti: Ordu Sanayî, eski Tarihsel özünü daha modern yeni şekillere kavuşturdu. Dört yüz yıllık sosyal gelenek-göreneklerde çok büyük değişiklikler olmadı, denilebilir. Türkiyede Ordu, her modernleşme hareketine motor ve öncü kesildi. Bu özellikler, ekonomik ve sosyal Tarihimizin mad desine uygun, derin köklü ve anlamlı ulusal geleneklerimizdendir. Ve geleneğin temelinde derebeği kabuklu gündelikçi işçi sınıfının çağdaş uygarlığa el sallıyan özü yatmaktadır.

«II — ÇAĞDAŞ TARİH BAKIMINDAN: Doğrudan doğruya çağdaş proleterliği de kuşku götürmeyen işçi sınıfımızın sosyal Tarihi de, gene Türkiyede Modern yerli Özel sermaye tarihinden çok önce başlar. Bunu en ufak araştırmalar bile gösterebilir:

«Bizde ilk defa yoğun bir durumda işçilerin demiryolları, ikinci Mahmut devrinde harp sanayî işçilerinden daha eski bir geçmişe mâliktirler... Büyük tarımın gelişimi, demiryolları gibi bayındırlık işleri çevresinde bu tarz mevsim işçileri toplanmıştı. Vaktiyle Anadolu Demiryollarında çalışan inşaat işçileri de bu toprak işçilerinden daha kötü durumda idi. Çalıştırılan işçilere saat başına para veriliyordu. Dinlenme zamanlarında gündelik işlemiyordu. Bu yordamla işçileri sömüren hat müdürlerinden Fon Kölmann: «Yerli İşçiler» bir lokma kuru ekmek, iki çürük zeytin ile geçinebilir» demişti. Bu söz pek meşhur olmuş, Anadolu'da iş yapacak olan Avrupa kapitalistlerinin maliyet fiyatı hesaplarına pek yaramıştır.» (Hüseyin Avni: 1908 de Ecnebi Sermayeye karşı ilk kalkınmalar, s. 7, 10, İstanbul 1935)

«Demek, bizim antika Tefeci - Bezirgan yerli Sermaye: henüz yabancı finans kapitalle kaynaşıp bir tek vücut olarak modernleşmeden önce, Ordumuzun, Devletçiliğimizin.. ve yabancı sermayenin çalıştırdığı işçi sınıfımız vardı. «Büyük Tarım» denilen pamukçuluk da, madencilik de, Batı kapitalizminin gelişen dokuma vb. sanayiine ucuz hammadde yetiştirme itkisiyle doğmuştu. Orada da özel sermaye milli bir kılığa girmeden önce yerli milli Türkiye işçi sınıfı çağdaşlaşmıştı.

«Mevsim işçileri dışında, daha çok sürekli işçi yığını maden sanayiinde görülür.» Zonguldakta maden müdürlüğü yapan Dilâver Paşa, angarya usullerine göre bir işçi tüzüğü yapmıştı. Bu tüzüğe göre, Zonguldak köylüsü 13 yaşından 50 yaşına kadar bir ayda 15 gün tarlada, 15 gün de madenlerde çalışmak için zorla mükellefiyete tâbi tutuluyordu. İş saatleri gün doğuşu, gün batışı diye hesaplanıyordu. (H.A.: Keza, S.II) «İşçi kulübelerinin yanbaşındaki ahırlar, sıhhat şartlarına daha uygun yapılmıştı. İşçilere özel hastahane hatta doktor bile yoktur. Hastala-

nan işçi bir ata bindirilerek köyüne gönderildi» Ahmet Naim:Uzun Mehmet'ten bu güne kadar Zonguldak Havzası, Keza). «Daimi işçi tiplerini demiryollarında bulabiliriz. Anadolu'da ilk Demiryolu, İngiliz sermayecileri tarafından 1856'da kurulmuştu. Bu tarihtenberi, çeşitli kapitalistlerce kurulan hatların çevresinde önemli denecek kerte bir işçi kalabalığı dolmuştu.» (Kıvılcımlı, T.K.G., s.31-36.)

«Türkiye'de Antika Tefeci-Bezirgân Sermaye, Derebeği Devletin koltuğu altında kişiliğini yitirerek, en sonra kendisi de, toprak satın alarak üretimle bağlanmaz derebeğileşirdi. Batı Kapitalizmi ilk defa o rezil çenberi kırmış: kendisi derebeğileşeceğine, Derebeğiliği devirerek sermayeyi iktidara getirmişti. Bu devrimci eylem «görülmedik» şeydi. Türkiyede sermayenin Batı kapitalizm okuluna resmen girişi 19. Yüzyılın ortalarında oldu. Burada, ne batının, ne Türkiyenin önceden düşünülmüş bir planı ve programı yoktu. Her şey olağanüstü ampirik yoklama ve el yordamı ile yürüdü. Batı kapitalizmi Türkiyeye sanayi mallarını sürmek, Türkiyeyi sömürmekten başka amaç gütmüyordu. O basit alışverişin sonucunda, kendisi bile farkına varmaksızın, Türkiyede modern kapitalist mülkiyet münasebetlerine yol açtı. Türkiyede hiç işitilmemiş «Şirket: Kumpanya» kurma çığırını açıldı. Yerli-Yabancı şirket sermayesinin gölgesinde, ister istemez ve kendiliğinden, sırf yerli, yeni tipte bir kapitalist sınıfını yarattı. Ve bu sınıf, tarihsel görevi ile, Türkiye çalışanlarını sömürerek, Türkiye işçi sınıfını modernleştirdi.» (Keza, s. 67.)

TÜRKİYE İŞÇİ SINIFININ NEÇELİK VE NİCELİĞİ

«Türkiye'de işçi sınıfı sayısının ne keyfiyette bulunduğu, amelenin şehir nüfusu içinde tuttuğu nisbetten daha iyi anlaşılır. Çünkü bütün modern cemiyetler gibi, Tür-

kiye'de şehir, tekniği ile kültürü ile daima köye hâkimdir. Köy, şehir mukadderatına peykdir.» [TISSV, s.34]

Toplam Nüfus		Şehir Nüfusu	Şehir Proletaryası	Şehir Nüfusuna amele nisbeti	
13.600.000	3.305.879	650.000		1/5	1/6
sırf sanayi proletaryası		şehir nüfusu içinde sırf sanayi amelesi oranı			
238.000		1/13			

Yani Türkiye'de her 5 ilâ 6 şehirliden birisi proleterdir. (...) Ve her 13 şehirliden birisi sanayi amelesidir. (...) En bedbin tahminle, gene her 7 şehirliden birisi amele olur. (TISSV, s.34)

«Her cihetçe, yalnız ferd-amele değil, sınıf olarak amele vardır: Amele sınıfı içinde ise amele ile amele ailesi aynı vücudun ayrı ayrı kısımları gibidir. Onun için şehir nüfusu içinde amele kişi ile birlikte amele nüfusunu bulmak yerinde olur. (TISSV, s.35)

	Amele nüfusunun vasatı	Bu vasatının şehir nüfusu içindeki % sı
Sırf endüstri amelesi nüfusu	714.000	21.63
Tekmil şehir proleterleri	1.950.000	59.09
En bedbin ihtimalle şehir proleterleri	1.428.000	43.27
	(Şehir nüfusu	3.300.000)

«Türkiye şehir nüfusunun hiç olmazsa yarısı işçi sınıfının nüfusudur...» (TISSV, s.36)

İŞ-ELİNİN TOPOĞRAFYASI

Derli-Topluluk Derecesi

Semt semt iş-eli derli topluluğunun topoğrafyası nedir?
(TISSV, s.39)

I		II		III		IV	
Üç binden yukarı işçili vilâyetler		2-3 bin işçili vilâyetler		1-2 bin işçili vilâyetler		500-1000 işçili vilâyetler	
1 — İstanbul % 23.44	4 — Bursa % 5.73	8 — Kütahya % 3.10	13 — Manisa % 1.71				
2 — Zonguldak % 14.85	5 — Adana % 5.18	9 — Kocaeli % 2.06	14 — Eskişehir % 1.16				
3 — İzmir % 12.61	6 — Balıkesir % 4.80	10 — Ankara % 2.06	15 — Trabzon % 1.02				
	7 — Mersin % 4.38	11 — Kırklareli % 1.91					
		12 — Aydın % 1.81					
I = %4.9	%55.90	%11.1	%20.09	%11.03			%3.89

$$(I = \frac{63}{\text{Toplam Vilâyet Sayısı}} \times 100)$$

63 Vilâyetin 3 tanesi yani % 4,9'u orta büyük sanayi iş elinin % 55,90'ını toplar.

Gerçi nisbetler Türkiye amelesinin tekmili için aynen doğru olmayabilir, ama nede olsa bir fikir vermeğe yararlar. (TISSV, s.40-41)

Semt semt iş-eli derli topluluğunun tekmil nüfusla ortalama nisbeti nelere varır? (TISSV, s. 41)

Sanayi semti	1 Tekmil nüfus	2 Amele sayısı	2/1
İstanbul	805.000	80.000	1/10
Adana, Mersin, İçel Cebeli Bereket	640.000	60.000 (Yalnız Adana)	1/10,5
İzmir	190.000	25.000 (Yalnız Şehir)	1/7
Zonguldak ve Ereğli Kazaları	87.000	14.000 (Yalnız Maden Kuyuları)	1/6

Bu rakamlara göre bazı sanayi semtlerinde, amele sayısının umum nüfusa nisbeti, tekmil Türkiye vasatısının 3 mislisine yakındır. (TISSV, s.42)

SANTRALLAŞMA TOPOĞRAFYASI

İşletme başına iş-eli derli topluluğu nedir? (TISSV, s.43)
(Tekmin amale sayısı yekûnunda, büyük işletme ameleleri yekûnunun tuttuğu nisbet) (s.44)

Yıl	100'den fazla ameleli sanayi işletmeleri (2) belli değil	Toplam sanayi işletmeleri (1) belli değil	(1) de(2) nin yüzdesi % 0,24 (1/4000 den az)
1927			

Yıl	4 kişiye kadarki sanayi işletmeleri	4 ve daha fazla kişilik sanayi işletmeleri
1927		

meşgul eşhas		müessese	
sayı	%	sayı	%
110.910	39.6	51.562	79.03
154.945	60.4	13.132	20.15

4'ten fazla meşgul şahıslı sanayi, sayıca 4'ten eksiklerin dörtte biri olduğu halde, onların bir buçuk mislinden fazla amele kullanır. (TISSV, s. 45)

1929'dan önce	işletme	işçi sayısı	tekmil işletmenin %	tekmil ameleinin %
560'dan yukarı işçi çalıştıran	7	10.281	0.43	37
400'den yukarı işçi çalıştıran	14	13.307	0.86	48
toplam	1621	27.266	—	—

1932 yılına kadar kapitalin toplaşması ufki olarak artar. Yani, Türkiye'nin birçok yerlerinde, birçok istihsal kollarında, birçok yeni yeni kapitalist işletmeler açılarak, prekapitalist denilen sermayedarlıktan önceki mülkcüklerini kapitalleştirirlerdi. (...) Lâkin 1932 yılı ile birlikte, bu yayılmacasına artış birden bire tersine döner. O zamana kadar mutlak rakamı artan teşviki sanayili işletmeler, ondan sonra eksilmeye başlarlar. Yalnız bu eksiliş, sırf işletmelerin sayısı bakımından, kemmiyetçe bir eksiliştir. (...) Fakat eksilen kapitalin kudreti değil, kapitalistlerin sayısıdır. Tekniğin değeri... (yani) kapitalin değişmez değeri... artmıştır. (TISSV, s. 52-54)

SOSYALİST ATALARIMIZIN YAŞAYIŞI

Biliyoruz: çobanlık ekonomisine ilkel Sosyalist Toplum diyoruz. Bizim göçebe atalarımıza kimse kalkıpta sız sosyalistsiniz demedi: «Atalarımız (yalnız bizim mi? Her milletin uzak yakın bütün Ataları) Medeniyete Tarihöncesinin ilkel komuna kapısından girmişlerdir. Tarihöncesinde ne başka yol, ne başka kapı yoktu. Adı batası Bilim,

tuttu yüzyıldanberi bu hakikati bulup ortaya attı. Tarihöncesi insanlığında Toprak Mülkiyeti yoktu. O nedenle işbölümü vardı, sınıf bölümü yoktu.

Tüyleriniz diken diken olmasın: Atalarımız da (herkeslerin Ataları gibi) Orta Asya'da Khan çağını yaşarlarken yalnız sürü ekonomisini biliyorlardı. Ne Tarım adını alacak biçimde Toprak işlemeyi, ne Toprak üstünde Kişi Mülkiyetini bilmiyorlardı. Kadın-Erkek işbölümünü tanıyorlardı; ama, Köle-Efendi, Zengin-Züğürt ayırdını yaşamıyorlardı. Hepsi aynı kan'dan gelmiş, eşit kankardeşi olarak geçiniyorlardı.

Bugün Sosyal Sınıf bölünmelerini ve Toprak gibi üretim araçları üzerinde özel kişi Mülkiyetini tanımayanlara ne diyorlar? Bu tanımayı yazıda, kürsüde, meydana yapıyorlarsa, herkes oy versin de öyle olsun diyenlere Sosyalist zorla sözden işe geçirip uygulamaya kalkışanlara Komünist deniyor. Kim diyor? Batılı insanlar. Biz de onlardan bu deyimleri yavaş yavaş taklit, maklit aktarıp öğreniyoruz.

Atalarımız Türkçe konuşurlar, Türkçe yaşarlardı. Öyle Grekçeden, Lâtince, Frenkçeye çevrilmiş alafranga lâf etmezlerdi. Sosyalist, Mosyalist Komünist, Momünist demezlerdi. Ne kendilerine, ne başkalarına. Gel, öyle idiler. Beş altı yüzyıl sonra, Batılıların ve Batılı olmaya heveslenecek biz torunlarının kendilerine: Sosyalist yahut Komünist etiketini takacaklarını hiç akıllarına getirmeden geldiler, geçtiler. Biz bugün onların kimi saklamadıkları düşüncelerine ve davranışlarına bakıp bakıp, Sosyalist yahut Komünist olduklarını anlıyoruz.

Onlar ne olduklarını hiç bir zaman kimseye de sormadılar, kendiliklerinden de anlamadılar. 141-142 nci maddelerden korktular da sakladılar, denemez. O zaman

Ceza Kanunları, İtalya'dan azdırma 141-142nci maddeleri konulmamıştı. Konulamazdı da. Atalarımız nasılsalar öyle idiler. Onlara olduklarından başka türlü görünmelerini 141 veya 142nci maddeler dayatamazdı. Atalarımızın kılıncı vardı. Hepsi, geceli gündüzlü silâhlıydılar. Bizim gibi tavuk kesemez, tırnak çakısı taşıyamaz duruma getirilemezlerdi. Getirmeye kalkışanı alimallah keserlerdi. Kıtır kıtır doğrarlardı, çetin adamlardı.

Ne varki Atalarımız İlkel Sosyalist, yahut İlkel Komünist idiler. Medeniyet onların alışmadıkları zengin-züğürt, köle-efendi farkları yaratmıştı. Anlamadıkları Toprakta Özel Kişi Mülkiyeti güdüyordu. Ama, Toprakta Tarım üretimi, Sürü beslemekten daha verimli oluyordu. İçine girdikleri İslâm ve Bizans ülkelerinde insanların çoğu züğürt ve köle durumundaydı. Ama kimse Atalarımıza züğürt, köle olmalarını önermiyordu, Dedik ya, Atalarımız kılıcına güvenen yiğit kişilerdi.» (Osmanlı Tarihinin Maddesi» cilt 1, s.9.11)

Yaşarken soluk alışımızı nasıl düşünmezsek, nasıl yazı yazarken harfleri düşünmezsek tıpkı öyle balık da suyun ne olduğunu bilmeden yaşar. İşte «balık insanlığımız» dan Alevî köylerimiz de ne olduğunu bilmeksizin sosyalizmi veya komünizmi yaşar. Alevî köylerimiz Orta Asya'dan, Horasan'dan yalın kılıç göçüp gelmiş göçebe-çoban atalarımız içine girdikleri sınıflı toplumun pisliklerine en az bulaşmış topluluklardır. Sosyal yaşayışta Ekonomik Sosyalizm adını alsa olur diyeceğimiz İMECE, tarihte kalmamıştır. Bugün Alevî köylerimizde hâlâ yaşar. Yine Göçebe dini Şamanizm'le Kent dini Müslümanlığın karması sosyal yaşayış üslûbu ve düşüncesi-prensibi Kültürel Sosyalizm adını alsa yeridir.

KAPİTALİZMİN EN SAKAR SÖMÜRÜ KESİMİ TARIMDA EMEKÇİ-EKİNCİLERİMİZ

Kıvılcımlı, «Türkiye İşçi Sınıfının Sosyal Varlığı» kitabında kapitalizme açılmış tarım alanlarında «ekim işçisi» sayılarına ulaşırken şu prensipten yola çıkıyordu: «Ortalama 4-6 işlem için 30 dönüme bir ekim işçisi yetiyor» (TISSV,s.22)

Buna göre; «Türkiye Millî Geliri 1923-1948» tablolarındaki verilerden:

1925-1935 Yılları arası yıllık ortalama 1.725.934 dönüm pamuk ekim arazisinde, 3 çapa + 1 toplama olmak üzere 4 işlemlilik üretim dahil olan pamuk'ta ekim ameli adedi 57.531 bulunur. Aynı yolla incir ekiminde 6.000, üzüm işinde 70.000 v.b. sayılır.

Kapitalist ilişkilerin girdiği bölgelerde toplanan ve kent-kasaba'da işgüçlerini satarak geçinen ekin işçileri sayıları tabloda gösterilmiştir. Ancak hububat ekiminde çalışan ziraat yarı proleterleri ve yoksul köylüleri sayılarına nasıl ulaşacağız?

KAPİTALİZMİN AYIRTLAYIŞI:

TARIMLA SANAYİNİN, KÖYLE ŞEHİRİN UÇURUMLAŞMASI

Başta köy insanımızı içine alan Tarım ile, şehir ve kasaba kalabalıklarını kaplayan öteki faaliyet alanları (Sanayi, Ticaret v.b.) kapitalizm yüzünden ayrılır. Sermaye nerede doğup gelişmişse orada yatırıma sanayi önem verdi. Tarıma geç ve güç girdi: Gerçekten sermaye tarıma girse, toprak beyi, sermayecinin kârından irat haracı istediği için, sanayi ve ticâret ön plâna çıkar. O yüzden nerede kapitalizm gelişirse, köyle şehir arasında uçurum açılır, derinleşir. Tarım geri kalır.

HUBUBAT EKİNCİLİĞİNDE YOKSUL KÖYLÜ-YARI
PROLETER SAYISI: «DERTLERDEN KURTULURSUN
GEZSEN ANADOLU'YU»

Köyümüzde toprak ağasının yanında traktörle zirat yapan gündelikçi işgücü kullanan zürra (çiftçi-kapitalist tarım beyi) da vardır. Sosyal zümreler bakımından ayır-dedilebilenleri şöylece sıralıyalım: Orta köylü, fakir köylü, yarı topraksız köylü, tam topraksız köylü, maraba (or takçılı.) Bir de ortakçının yanında çalışan amele, ziraat proleterleri ve teknik ziraat proleterleri diye adalandırabile-ceğimiz zümreler var. Ancak bu zümreleri sayıca belli etmek için yukarıda anılan hesaplamaya başvurduğumuzda neyle karşılaşırız? 1923-1935 yılları arasında yılda ortalama 29 milyon dönüme yakın toprağa 967 bin 280 ikinci buğday ekiliyor. 13.5 Milyon dönüm arpa ekim alanında 450 bine yakın ikinci çalışıyor. Çavdar için 76 bin 788, mısır için 128 bin 611, fasülye için 22 bin 829, bakla için 18 bin 368, nohut için 17 bin 492, mercimek için 9 bin 559, burçak için 41 bin 701, patates için 12 bin 502, susam için 21 bin 676, soğan için 6 bin olmak üzere toplam 1.772 572 ikinci eder ki, bunlara 19 bin 760 tütün, 3 bin 578 şeker pancarı ekincisini katarsak 1 milyon 800 bin'e ulaşırız. Bu rakamlara, ekincilerin her ürün için gerekli işlemleri ziraat modern alet ve makinasız yapmış oldukları varsayımı ile ulaşılmıştır. Demek 1 milyon 800 bin ikinci sayısı yoksul köylülüğümüze karşılık düşüyor.

1927 Yılı zirat teknik tahririnde zirat makinaları toplamı 15.711 yazılıdır. «Türkiye Millî Geliri 1925-48» tablo-larından şu verileri karşılaştırmada kullanabiliriz:

1924-1935 yılları arası Bitkisel Kesim Girdilerinden: (Tuncer Bulutay ve arkadaşları, tablo: 2.9) «Hayvan Hizmeti» ile «Akaryakıt yağları, tamir, parça bakım toplam girdileri» 12 yıllık ortalaması 65.938.583 T.L. «Cari fiatlarla» aynı yıllarda «Bitkisel Üretim Değeri» ortalaması

467.530.000 T.L. dir. Cari fiatlarla ortalama buğday üretim değeri ise 147.809.583 T.L. olarak hesapladık. (tablo: 2.5'ten) Demek buğday toplam üretimde % 75. 6'lık pay tutuyor. Ortalama toplam bitkisel üretimde adı geçen girdi payı ise % 12.5'tur. Girdiler bitkisel üretim alanında eşit dağılsalardı ortalama birim üretimde ortalama girdi payı % 30 tutuyor. Buradan diyebiliriz ki, (hem modern ziraat âlet-Makina, hem adı geçen girdiler bakımından) 1.795 910 yoksul köylünün 12-30'da biri yarı proleterdir. Yani 60.000-160.000 arasında yarı proleter ekincimiz var diyebiliriz. 1927 yılı 13.648.270 nüfuslu Türkiye'de 10.865.979 kişimiz köyde yaşamaktadır (%79.61) Demek 10 milyon köylü vatandaşımızın 2 milyonu yoksul köylü, 100 bin tarım yarı-proleterleri, 250 bini de tarım proleteridir.

Köy nüfusu oranının 1927'den 1950 yılına dek ancak %1 (%76'dan %75'e düşerek) azaldığı hatırlansın. DP iktidarına dek köyümüzde kapitalizmin gelişmesi yerinde saymıştır. Ve o yıllar arasında Halkevi Köycülüğü + Köy Enstitüleri köycülüğü romantizmi neye yaradı? M.F. Gür-tunca'nın 1926'larda yazdığı:

«Sen ne güzel bulursun
Gezgen Anadoluyu
Dertlerden Kurtulursun
Gezgen Anadoluyu»

şiiirlerle, köy edebiyatıyla, «köylü efendimizdir»lerle avu-tulan sömürülen, ezilen köylümüzün Sümerbank mamül-lerini kullanmasına yaradı. Başka? Toprak kökenli ser-mayenin devletçiliğin fideliğinde kayırılarak «modern»leşip 1950'lerde iktidarı almasına yaradı.

KADIN-ÇOCUK PROLETERLERİMİZ

«Meşrutiyet Devrimi'nedek, halı dokumacılığı dağınık ve sırf klâsik ev endüstrisi idi ve tüccarlar vatıtası ile pazara

ayar edilirdi. Abdülhamid'in fermanı ile ilân edilen ilk 1908 burjuva devrimi daha olur olmaz, ev endüstrisini emrinde tutan dağınık kapitaller çarçabuk birbirleriyle sarmaş dolaş oldular, kodaman sosyeteler hâlinde birleştiler; ticaret kapitalleri endüstri kapitalliğine doğru şekil değiştirdi: Halî imâl ettirmekle müştâgil 6 ticarethanenin iştirâkiyle İzmir'de 1908 senesinde (tam Meşrutiyetle birlikte) 400 bin, bilâhare 1 milyon lira sermayeli» (1913-15 Sanayi İstatistiği, s. 104) Karpit Kumpanyası kuruldu. Bu kumpanyanın ilk işi «kadın ve kızları bir araya toplamak oldu» (M. Zeki Müntikamızın Kitabı, s. 103) Demek, kadın ve çocuğun istismarı yeni bir şey değil (...) Türkiye'de bilhassa Kadın iş gücünün birdenbire umumiyetle şehir hayatına hususile endüstri işine girişi: «Harp sanayi olan sanayi'i gıdaiye, debbagiye ve neşçiyeye'de 1915'te bir tezayüt görülmesi» (1929-31 Sanayi İstatistiği, s. 22) ile birlikte, yani cihan savaşında başlar ve hızlanır. TİSSV' s. 58-59)

«Bir kolda tekmiil mntıka endüstri amelesinin yüzde 39.7'sini için alan halî istihsali mntıkanın ve belki de Türkiye'nin en büyük şirketlerinin elinde temerküz etmiştir. Mntıka içinde 10 büyük şirket, (*) tekmiil ilme fabrikalarıyla birlikte 7 boyahaneden 5'ine ve 6 yıkamahaneden 4'üne sahibdir. Bu 10 büyük müessesenin dışında ayrı ayrı 2 boyahane ile 2 de yıkamahaneden başka halıcılıkla meşgul müessese görülmüyor. Şu halde halıcılıkla işliyen 29 bin amele, 14 kumpanya ve firmanın elinde çalışıyor(...) Fakat tabii kumpanya var, kumpanyacık var. 10 ilme fabrikası 1 milyon 921 bin kilo imal kabiliyetindedir. Ama, 10 fabrikanın yalnız 4 tanesi (sırasıyla Şark halı, Hamzazade, Çolakzade, Yılcıncıade,) yani mevcut fabrikaların yüzde 40'ı, tekmiil ilme istihsalinin yüzde 75.5'ünü (1 milyon 450 bin kilo) istihsal eyler (Müntikamızın kitabı, s. 106). İmdi,

(*) Bir endüstri kolunda 20 şirket kalsa, o istihsal monopolleşir.

bu 4 kumpanya'nın 29 bin ameleden ne kadarını emri altında tutması gerektir? Herhalde 3/4 kadarını ... ve bu 4 kumpanyada herhalde beşyüzden fazla amele bir arada işliyordur; çünkü vasatî her birisine 5 bin amele düşüyor.» (TİSSV, s. 46-47)

1 Milyon lira sermayeli şirket «Doğrudan doğruya yapım evleri ve işçi çalıştırdığı yerler; hemen bütün Batı ve Doğu Anadolu'nun büyük halı üretimi alanlarını kapladı: İzmir, Burdur, İsparta, Haçin, Kırkağaç, Sivas, Maraş o finans kapital tekeline geçti. O kadarla kalmadı: Aynı şirket, yerli tefeci-bezirgân acente ortaklarının aracılığı ile: «Demirci, Akhisar, Sivrihisar, Niğde, kula Kütahtaya, Simav, Manisa Gördes, Uşak, Denizli, Milâs, Akşehir, Sille, İsparta» halı üretimini kontrolü altına aldı. Bu bir ülkeyi bir kumpanyanın sömürgeleştirmesi, fakat sömürge masraflarından sıyrılması demektir.

Finans Kapitalin, en ücra köylere dek boynuzlarını sokup küçük üretmenleri sömürüşü korkunçtur. Bir işçi günde 5-6 bin düğüm atabilir en çok. İşçi gündeliği düğüm sayısına göre değişir. İzmir'de 1700, Uşak'ta 2200, Kırkağaç'ta 2600, Sivas, Burdur'da 3000 düğüm için 40 para (1 kuruş) ücret ödenir. Kanun sözde «küçük üretmeni», esnafı, köylüyü korumak için el ve ev küçük sanatlarını kanun dışı bırakır. Bu görüşün altında: yer yüzünün en tekeli sermayesine bütün yurddaşlar en ufak savunma gücünden yoksun bırakılarak teslim edilmiştir.

İstatistik açıkça yazıyor: «Anadolu'nun her bölgesinde halı dokumakla uğraşan kadın ve kızlar bulunur. 25.000 nüfuslu Uşak'ta 1.500 kadar halı tezgâhı varolup, tezgâh başına ortalama 4 işçi hesabıyla toplam 6.000 nüfus halı yapımıyla uğraşır ki, nüfusun % 24'ü halı dokumakla geçimini sağlıyor demektir.» (S.İ., 103.) «İlk maddeler, komisyoncular tarafından işçilere verilir.» Keza)

Buradaki masum ve millî «Komisyoncu»: Ecnebi finans kapitalin yerli ajanı, Türkiye üretimini ve çalışanlarının alını yazısını yabancı sermayenin insafına ve yararına göre sömüren ve sömürten yerli tefeci-bezirgân sermayedir. Böyle bir işbirlikçiliğin Türkiye'yi nerelere sürüklediğini, kritik günlerde en kör gözler bile gördü. Mütareke yıllarında şimdiki müttefikimiz İngiliz emperyalizminin niçin İstanbul'dan Kafkaslara dek her yere el atmışken, başka hiçbir yere değil de, tam İzmir'e Ege bölgesine peyk Yunan ordusunu çıkartmış olduğu üzerine hiç kimse durmuyor. Yalnız, yangın başımıza patladığı gün, kanlar içinde kıvranarak kahraman yaratmaya çalışıyoruz. Yunan ordusunun Anadolu içlerindeki sefer yönü, İngiliz Karpet Kumpanyasının halı üretim şebekesinin yolları üzerinde açıldı.

Bilerek, bilmiyerek değme «ideolok»larımız: «Türkiye'de «Sosyal Sınıflar» yoktur, hele modern kapitalizmin «çağdaş uygarlığı» nerede? İşçi sınıfı bulunmıyan yerde..» gibi «megalo idea»ları ince ince doğrasınlar. Kaba gerçek bu sosyal yapısıyla girdi. Şimdiki «insan hakları» şampiyonu Batılı müttefiklerimiz, Ege Bölgesinde «Zito Venizelos» çığılığını yükseltirlerken Sivasadek 3000 ilmeği 1 kuruşa attırdıkları dünyanın en tath emekçilerini avlamaya çıkmışlardı. Ancak bu bakımdan: «İşçi meseleleri daima ülkemizin bir zayıf noktası olmuş» (S.İ.. 22) tu. «Nâdir Paşa»lar İzmir'i silâh patlatmaksızın teslim ederlerken, ilk silaha sarılanlar, gelenin kim olduğunu nice aydın kişi ve «ideolok»larımızdan sormaksızın iyi bilen o Ege'nin ilmiği bir meteliğe atmış adsız ve «yok ki.. Hani, nerede?» denilen finans kapital kurbanları oldu. Ve her şey ondan sonra başlayabildi.

Kuvayi Milliyeciliğin niçin o kadar çabuk ve bütün insanlarımızı sardığı da, gene bu ekonomik ve sosyal kıldan ince kılıçtan keskin durumdan başka hiç bir şeyle

açıklanamaz. Çoğu ecnebi, hepsi gayritürk Karpet şirketi gibi 6 tekelci kodaman ile, Türkiye işçilerine sömürge örgütünde «ilk madde» dağıtan en çok altıyüz KOMİSYONCU uşak bir yana bırakılınca, geriye kim kalıyordu? **Bütünüyle Türk Milleti.** Onun için, işçi meseleleri gibi finans kapital meseleleri de **ülkemizin daima bir zayıf noktası** oldu. Kapitalizm Türkiye'de çoktan başlamıştı. Ama, tersinden başlamıştı. Modern kapitalizmin kendi kendini yiyen tekelci finans kapital şirketleri ile kaynaşarak doğmuştu. Yabancı sermaye kendi anayurdundaki aristokrat işçileri satın almak için, sömürge ve yarı sömürge insanları kalkındırmaya değil, «aşırı» kâr sağmalı yapmaya mecburdu. Bu da onu toplum içinde en azınlık bir sosyal sınıfı dayanaktan bile yoksun bırakıyordu.» (Dr. H. Kıvılcımlı, T.K.G, s. 168-170.)

«İHTİLAL»LER GELENEĞİ VE COĞRAFYASININ KUVAYİMİLLİYECİLİĞE VE EN - ESKİ SOSYALİZME YATAKLIK EDİŞİ

Yukarıda Kuvayimilliyeciliğin Batı Anadolu'da tüm çalışan insanlarımızı çabucak sarış nedeni olarak anlatılanlara ekliyeceğimiz bir kaç nokta var.

İzmir'de Nâdir Paşa'ların teslimiyetçiliğine rağmen ilk silâha sarılanlar, daha içerde Çerkez Ethem'ler gibi Yunan'a karşı duranlar Dokuma proleterleri ve Yörükler, Zeybekler oldu: «Zeybekler, kıpkı İsviçre dağlıları gibi ücretli dağlı asker kabileleridir. Arnavutlar gibi Paşaların yanında ücretli asker olarak çalışırlar.» (*) «Mevcut lügatler, zeybeği ücretli asker olarak izah ediyorlar. Aydın'da

(*) George Keppel, «Narrative of a Journey Across the Balkans in the Years 1829 - 1830,» London, 1831, s. 124-5 deni Ç. Uluçay, A.K.M.)

zuhur eden **Bölükbaşlar**'ın hemen hepsinin zeybek olduğu kendiliğinden ortaya çıkıyor.» (Çağatay Uluçay, «**Atçalı Kel Mehmet**», İstanbul, 1968, s. 18.)

Osmanlı'nın «**ihtilâl**» diye adlandırdığı Zeybek ayaklanmaları 1830 Avrupa Burjuva Demokratik Devrimleri ile aynı zamana rastlamıştı. XVI. yüzyıldan beri, **softalar ayaklanmalarından** bu yana ihtilâlcî Aydın (Aydın yöresindeki ihtilâlcî) geleneğinin ve Aydın **coğrafyasının**, Birinci Kurtuluş Savaşının yaman hızı ve yaygınlığındaki etkilerini anmadan geçmiyelim. Gerçekten Efe'ler, ilk Bilimcil Sosyalistlerimize de yataklık edeceklerdir:

«**Şu Dalmandan geçti Hüseyin Hikmet**
Soğuk sular içti Hüseyin Hikmet
Efelerin içinden
Yörük de Ali'yi seçti Hüseyin Hikmet»

BURJUVA SÜFRAJE'LERİNDEN GÜNÜMÜZE

Gerek kadın, gerek çocuk «amele istihdamı», niçin «teammüm etmiş»dir?... «Bedavadan ucuz» olduğu için: **Kadın iş gücü ucuz (...) çocuk iş gücü ucuzlatıcıdır.** «Kadınlar kendi ekmeklerini arı (temiz) adlarını koruyarak ve aza katlanarak iş aramaktadırlar (altını biz çizdik)» (İsmet inönü Ülkü mecmuası, 1-1935, s.60-61)

SOSYAL DEVRİM VE KADIN

«Güzel cinsin (çirkinler de dahil olmak üzere) ana maya rolü oynamadığı sosyal devrimler başarı kazanamazlar.» (Marks) Onun için doğuda kadın düşmanlığı ile sosyal devrim kılığı paralel gider. (Kıvılcımlı, **Karl Marks'ın Özel Dünyası**)

«Dünya kitap yılı» nda kitapların yasaklandığı, çevirmenlerin hüküm giydiği Türkiye Kır'ında (köyünde, kasabasında hatta kentinde) kadın ve çocuk, erkeğin «köle» si durumundadır. O yüzden baba, gerçek köle sahibi (kırdı)

tefecî-bezirgân, kentte **finans-kapitalist**in paralelinde düşünüp davranmaktan kurtulamaz:

«Türkiye'de tekmiil nüfusun, yuvarlak hesapla yarısı kadın, yarisıda 18 yaşına kadar olan çocuklardır. Başka deyimle, eğer Türkiye nüfusunu 4 sayarsak, bunun (kız ve oğlan bir arada) 2'si çocuklar, 1'i kadınlardır; genç ve erişkin erkekler topu memleket nüfusunun ancak dörtte birini bulur. İşte size bir nisbet ki, ona göre kemmiyetçe sosyetenin dörtte üçünü teşkil eden kalabalıklar sosyal durum keyfiyetince dörtte bir olanların otoritesi altında yaşarlar» (TSSV,s.61)

PROLETER ÇOCUKLUĞUMUZUN, PROLETER KADINLIĞIMIZIN GÜNDELİKLERİ:

«Çocukla birlikte kadının iş hayatına her halde çekilmesi neden bir zaruret oldu? Bir çok sosyal sebepler arasında, bilhassa bu rakamlar, bize bu sorgunun karşılığını bir daha verebilir:

<i>İstihsal kolu</i>	<i>Erkek İşçi</i>	<i>Kadın İşçi</i>	<i>Çocuk</i>
	<i>Gündeliği</i>	<i>Gündeliği</i>	<i>Gündeliği</i>
Şekerleme, tahin, bisküli	17-25	8-10	—
Konserve	20-30	6-10	—
Hasebi-çivi	15	9	—
Sigara kâğıdı	10-15	6	2
Kartonaş	8-12	3.5	2-3
Pamuk ipliği-dokuması	10-13	4-6	2-4
Sabun	12-15	6	2
Yekûn vasatileri	15-25	5.9	2-4

Netice... Cihan savaşı ortalarında... bir erkek işçi, bir kadın işçinin hemen hemen 3 misli, bir çocuk işçinin ise 6-7 misli fazla ücret alır.» (TSSV, s. 63)

«1913-1915'te bin endüstri işçisinin 1.500'ü (10 da biri), kadın ve çocuktü. 1927'de 4 ve daha ziyade kişinin çalıştığı endüstride tekmiil amelelerin yekûnünü 147 bin 128 iken kadın ve çocuk işçilerin yekûnu 52 bin 617'dir. Nisbet yüzde 35. Demek, 7-8 yıl içinde endüstriye doğru kadın ve çocuk işçi akımı üç katından fazla artmıştır.» (TSSV, s. 64-5)

SAYILARI:

(1915 İstatistikleriyle 1927 İstatistiklerinin Karşılaştırılması)

İstihsal kolı	1913 yılı		1915 yılı		1927 yılı (*)	
	14 den kadın	14 den erkek	14 den kadın	14 den erkek	14 den kadın	14 den erkek
Şekerçilik	77	394	15	95	—	—
tahan, bisküli	197	67	43	14	—	—
Konserveçilik	925	1071	1086	1028	—	—
Tütün	—	18	20	60	—	—
Hagebi çivi	—	—	—	—	—	—
panuk ipik ve	—	604	—	1627	—	—
dekunası	—	765	—	833	—	—
İpek dokuması	—	146	—	15	29.683	94.911
Sigara kâğıdı	277	110	—	102	8.107	14.577
Sabun	—	70	—	84	—	—
Kimyevi vs.	—	62	—	13	—	—
	«Yedikule-Or- taköy kâmilten kadın.»		«Yedikule-Or- taköy kâmilten kadın»			
Toplam	1199	3197	1164	3270	37.640	22.684
TOPLAM	1476	3307	1263	3297	Tekmil kadın ve çocuk işçiler 52.617	Tekmil kadın + erkek: 124.444
Endüstri işçisi toplamı		15.000				

ham İpek çyüzde beşi erkek olup, mütebakkisi küçük kız ve kadındır.» (1931-1932 sanayi İstatistikleri, S. 122)

(*) İstihsal kollarına göre değil, 4 ve daha fazla kişili işletmelerdeki işçileri gösterir.

AYDINLIK DERGİSİNİN «COĞRAFYASI»

Mekân olarak Aydınlik, İstanbul'da yaşadı. Eğilimleri bakımından, köycü + dış yedek güç yanlısı «Anadolu Sosyalizmi» nin değil, proleterci «İstanbul Sosyalizmi»nin sözcüsü idi. Yukarıda sözünü ettiğimiz «suyun taşta değdiği yer»lerden İstanbul'da ticaret ve işçi sınıfı sayıca ne durumda idi?

«Ticari faaliyet esas itibariyle bir taraftan İstanbul şehri, diğer taraftan İzmit mutasarrıflığı ile içiçedir. Bütün Asya ülkelerinden gelen mallarla dolu çok sayıda HAN'ın bulunmasına rağmen Üsküdar'da ticari faaliyet yoktur. Ticari faaliyet İstanbul'da Galata'da [sarraf ve banker merkezi] Pera'da [Beyoğlu] İzmit'de ve diğer iş merkezlerinde meydana gelmektedir. Esas olarak hayli dolaşıma, satın-alma satış ve nakliyata yol açan maddeler: Üsküdar, Kadıköy, Kartal, Gebze, Beykoz, Şile ve ağaç denizi (koruluk) içinde kaybolmuş köylerdeki ekonomik faaliyetler kereste, yakacak v.b. orman ürünleri üzerindedir.» (Vital Cuiñet, «...d'Asie» tome 4. s. 619-627)

İSTANBUL'DA PROLETARYA

Toplam nüfus	Sanayi işçisi	10 kişiden fazla işçi kullanan sanayi işletmesi sayısı
1927 : 690.000	30.028	1500
1931 : 580.000	50.000	

(Belediye İstatistikleri ve 24.8.1932 tarihi Son Posta Gazetesi) [TİSSV,S.5-9]

İstanbul teknil Türkiye teşvik sanayi amelesinin (1932'de) dörtte birden fazlasını (% 28,44 ünü) içine alan en büyük Türkiye sanayi merkezidir. [TİSSV, s. 9]

1933'de inhisar idaresi fabrikalarında

Kadın	erkek	toplam	
2.644	3.622	6.266	tütün amelesi sayılıyor (S. 11)

İstanbul 299 bin sınaî nüfusun 49 binini içinde toplar
Yani altıda bir nisbet (TİSSV, s. 15)

Yalnız ev hizmetçileri 10 bin kadar tahmin ediliyor.
(TİSSV, s. 29)

«İstanbul'da vasatî olarak 198.9 kuruş gibi yüksek bir ücret alan 49.702 amele bulunduğu bildirilmiştir. Bu rakamlar, vasatî ücretleri 333 kuruştan ibaret olan dükkânlarda çalışan kimseleri de ihtiva eder.» (Dr. Kemmerer, «Türkiye'nin İktisadî Bakımdan Umumî Bir Tetkiki» C. VI, s. 240.)

ÜCRETLERE TOPLU BAKIŞ

Son olarak 1933 yılında, 10 İlimizde, işçi sayılarıyla, iş kollarına (mesleklerine) göre ücret ve çalışma sürelerine topluca bakalım:

«Fethiye'de, mesai haftada 48 saattir; Balya'da da aynıdır. Fethiye acemi ameleye 80 ilâ 175 kuruş ve Balya 70 ilâ 100 kuruş vermektedir. Fethiye evli amelesi müstakil kulübelerde iskân eder; Balya'nın amelesi ise civar köylerden gelir. Zonguldak'ta vaziyet tamamen başkadır; orada işçilerin uzak yerlerden geldikleri, kalabalık barakalarda bir iki ay yattıkları ve yerlerini muhtarlar tarafından intihap edilen kendi köylülerine terkettikleri haber verilmektedir.

Ücretler: Hali hazırdaki istihsal kabiliyeti derecesinin tesirile, Türkiye'de, gerek hakikî ve gerek nominal ücret seviyesi çok düşük bir vaziyet arzeder. Aşağıdaki tablo, 10 vilâyetten bu hususa dair alınan rakamları ihtiva etmektedir:

	Amele Adedi	Ücretler (kr.)	Mesai Saati
1-Çiftlik amelesi	80.105	34,5	6-16
2-İnşaat amelesi	19.649	49,2	6-14
3-Demiryolları amelesi	6.434	74,1	6-12
4-Vapur amelesi	90	116,0	9
5-Diğer adı işler	21.906	31,4	6-11
6-Makina ustası	630	132,4	6-16
7-Duvarcı	4.333	131,9	6-12
8-Marangoz	2.491	140,4	8-10
9-Sobacı ve tenekeci	785	129,9	8-10
10-Boyacı	401	129,7	9
11-Elektirikçi	242	178,4	8-10
12-Ateşçi (buhar makineleri)	433	103,3	9-10
13-Vapur Ateşçisi	50	125,0	—
14-Mühendis (buhar makineleri)	17	140,0	10
15-Lokomotif makinesi	78	271,3	8-9,5
16-Makinist-vapur	36	130,0	8
17-Usta fabrika amelesi: pamuk	4.399	73,0	6-12
18- » » » :Yün	150	75,0	8
19- » » » :İpek	5.075	75,0	10-14
20- » » » :Deri	669	82,0	8-14
21- » » » :Şeker	964	150,0	10
22-Usta tizim amelesi	300	50,0	10
23-Doğramacı	567	165,8	6-11
24-Terzi	1.259	121,8	6-12
25-Garson	2.795	64,5	6-17
26-Tezgâhtar-erkek	3.918	67,0	6-12
27- » —Kadın	2.597	58,1	6-12
28-Daktilo	393	129,8	8-10
29-Muhasip	1.001	88,5	8-12
30-Matbaa Makinisti	91	112,2	8,5
31-Demirci	1.757	124,9	6-10
32-Halı işçisi	4.759	74,2	8-9,5
33-Kadın terzi	277	72,5	6-10
34-Usta maden amelesi	5.334	66,0	8
35-Peşkir dokuyucu	500	80,0	13
36-Un fabrikası amelesi	80	62,0	6
	175.065	67-1 (*)	6-17

(*) Mürekkep hesap vasatileri hesap edilirken, tahrif edici tesirlerinden dolayı ziraat amelesi nazarı itibare alınmamıştır. Bu da ithal edilirse vasatî 522 kuruş tutar.

Patronlardan alınan malûmata nazaran, mu altı sanayi şubesinde şu ücretler verilmektedir:

	<i>Asgari</i>	<i>Vasatı</i>	<i>Azami</i>	<i>Vasatı</i>	<i>Asgari</i>
				(<i>Kuruş hesabına göre</i>)	
Mensucat	(6)(*)	63	286	50	
Çimento	(4)	99	332	30	
Şeker	(2)	70	200	45	
Madenler	(7)	75	240	40	
Deri	(1)	75	100	50	
Tütün	(6)	50	437	30	

(*) Rakamları veren fabrika adedi.

(Vasatiler mürekkep hesap vasitisi usulile hesaplanmıştır)

Lokomotif makinistleri, elektrikçiler, doğram marangozların ücretleri nisbeten yüksektir. Zira inşaat amelesine az ücret verilmektedir. 26'sı u ayrı usta işçi isteyen 36 muhtelif san'atın yalnız sinde, ücretin günde bir liradan fazla olduğu, ve birisinin, yani lokomotif makinistlerinin ücreti ik dan fazla bulunduğu, bu hususta verilen rakkam anlaşılmalıdır. Ekseriyetle ücret seviyesi ancak i hayat için kifayet edecek derecededir ve bundan ücretli sınıfın işira kuvveti son derece düşüktür. (Kemmerer, C, VI, s. 238-41.)

Amele Teşkilâtı:

«1909'da, amme hizmetlerinde sendika teşkili edilmiştir.

San'at cemiyetleri teşkiline 1924'de müsaade edilmiştir. Bunların faaliyeti, malî işlerde mütakabil yardımlar arasında zuhur eden ihtilâfları hal hükûmete yardandan ileri geçmemektedir.» (Keza, s. 245.)

lanlar üzerine kimi doğruları tekrar etmezlik edemedik. Hele yazılardaki «köpeksiz köyde değneksiz gezinmeler»e değmek görev oldu: Bu konuda ustaların diliyle konuşmak geleneğine uyduk.

MESELENİN KONULUŞU

«Devrimci saflarda gençliğin mücadelesinin ilerici niteliğinin yalnızca ülkemize has olduğu, ya da bu niteliğin ortaya çıkmasındaki esas faktörün tarihten gelen gelenek ve göreneklerin orijinal bazı özelliklerinin etkisi olduğu gibi bazı yanlış görüşler vardır. (Kitle. sayı39.) «...Öte yandan, teorinin sağlam temeli küçüm-senerek yapılmaya çalışan sosyal yapı analizleri, «katkı» «geliştirme», kendi orjinalliğimiz» gibi laf ebelikleri altında sosyalizmden sapmaya, hatta büsbütün vazgeçmeye, sosyalizmin bilimini inkâra kadar götürür.» (Kitle sayı 6, Oya Baydar, «Doğru Strajı İçin»)

Aydınlarımız, Türkiye'de DÜŞÜNÜLEMEYECEĞİ kanısında suç ortaklıklarına devam ediyorlar. Bu karın ağrısından beter «beyin ağrıları» ile «gömme töreni» ilgilenişiyse olsun, anti-tez getiremeyişin hırçınlıklarını katlanışla karşılıyorz.

Gençlik meslesini Kitle'deki gibi sadece «öğrenci gençlik» olarak ele almak şaşılığın kadar olayları ilişkileri, düşünceleri ne olursalar olsunlar, oldukları gibi görmek ve onu doğuş prosesi içinde etüt etmemek yanlışlığı; «alışkanlıklarımızı tedirgin etme pahasına da olsa, doğruyu gevelemeksizin söylemekten, iğriyi öç alırcasına çürütmekten» çekinmeyeceğiz. «Doğru bildiğimizden milim ayrılanlara insan olarak acısak bile örnek olarak soluk aldırılmamalıyız»

«A.F. Miller, «Avrupa gazetelerinde ve edebiyatında,-diyor-Türk meşrutiyet hareketi, 'Genç Türkiye', bu harekete katılanlar ise, 'Jöntürkler' (Gençtürkler) diye adlandırılıyordu. Bununla birlikte... [bu ad], daha önceki

tanzimat devrine de daha sonraki Türkiye'nin yenileşmesine yönelik her akıma da uygundu» (A.F. Miller, «Jöntürk Hareketinin 50 yılı», Moskova, 1958, S.6. nakleden: Y.A. Petrosyan, «Sovyet Gözüyle Jöntürkler», Bilgi Y, 1974, s. 8-9)

Her ulusun devrimcisi de vardır, gençliği de. Her ulusun devrimci gençleri yetişir, savaşır. Ama hiç bir ulusun devrimci gençleri, yeryüzünün Asya olsun Afrika olsun, Amerika, Avrupa olsun hangi kesiminde ileri bir harekete gözü karaca atılmış sivil asker insanlar görülürse, onlara hiç düşünmeden herkes: «**Genç Türkler**» diyor(...) Hangi milletten olursa olsun, uçkun bir Sosyal Devrimciler hareketi görüldü mü; harekete katılanlara «**Genç Türkler**» deniveriyor.» «...Devrimcilikte kendimizin bile farkına varmadığımız bir orjinal yanımız olmuş. Dünya devrimciliğinde Ruslar **Nihilizmi** tekellerine almışlar, biz **Genç Türkler** davranışını yaratmışız (...) «**Genç Türk**»: Avrupa lıyı örnek alınacak uygarlık saymış» (Dr. Hikmet Kıvılcım, «**Paratik Devrim Orjinalliğimiz: Gençlik,**» **Sosyalist**, 5.1.1971) İnsanlık ölçüsünde ilk defa bizden gelen bu davranış ve düşünüşün karakteri ve ünü Osmanlının son günlerinde kalakalmamış «Her millet, hele geri ülkelerde emperyalizme karşı savaştı. Kimileri bizden çok önce savaştı Ama Türk silahlı ve aydın gençleri, «**Genç Türk**» geleneği ile savaşarak ilk büyük **anti-emperyalist** savaşı kazandı. Bunda uzak tarihimizin ilkel komuna gelenek ve göreneklerinden kalmış **Genç Türkler** düşünce ve davranışının özü rol oynamıştır. Onun için anti-emperyalist savaşlarda Türkiyenin **Kurtuluş Savaşı** [Cezayirden, Fasdan, Pakistan'a dek] amıdır» (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, «**27 Mayıs ve Yön.**» s. 62)

Gençtürk düşünce ve davranışı, sivil gençlikte düşünce, ordu gençliğinde davranış olarak tarihe geçti.

DEVİRİMCİ SINIFSIZLIK VE İLKEL SOSYALİST GELENEK-GÖRENEK

Olanların adları konulmalıdır. Nesne adıyla çağrılmadır. Ve sosyal olay, gerçeklik teoride yerini bulmalıdır. Hele söz konusu gerçekliği ne görmezlikten gelmelidir, ne hor görmelidir. «Olaylar inatçıdır. Hor görene metelik vermez»ler.

JönTürk düşünce ve davranışının nedeni tek kelimeyle söylemek gerekirse Türkiye İmparatorluğundaki **Devrimci sınıf yokluğudur**.

Türkiye'de, kapitalizmin ana vatanında olduğu gibi, ekonomik varlıklı ve politik tutumlu modern burjuvazinin gerçekleştirdiği bir **Sosyal Devrim** olmadı. Avrupada kökü kazınan **tefecilik**, bizde şirket banka adlı modern **iratçılık** biçimine büründü. Ticaretin kârını, bankacılığın iradını garantiliyecek **sanayi üretim** temeli yerine tefeci-bezîrgân sermaye gelişkinliği vardı bizde. Burjuvamız «**kökü dışarda**», **kişiliksiz** idi: Bileği hakkına iktidara gelmemiştir.

İşte Jön Türk olayı, devrimci sınıf yokluğunun; devlet sınıflarıyla dolduruluşudur. Tarihçil üretici güçlerden **Gelenek Görenek Vurucu Gücü** olarak rol oynayıdır. Dünnün burjuva devrimcileri bugünün proletarya aydınları adlı devrimler olayı, bir «tesadüf» veya «şans» eseri değildir. Engelsin «**Askercil Demokrasi**» diye adlandırdığı göçebe toleranslı ilkel sosyalist gelenek-göreneklerinin etkilerini, izlerini, damgasını taşıyan bir gerçekliğimizdir. Aynı gerçeklik **Sovyet devriminde** rol oynamazlık edebildi mi?

OSMANLIDA DEVLET

Osmanlı Toplumunda Sosyal Bölünüş; Sınıf ve Nüfus

«Başımızda estirdiğimiz hava ne olursa olsun, toplu-

mumuzun içi, genel olarak bütün Antika Medeniyetlerin, özellikle Osmanlı Antikalığının anıtlaşmış örneğidir.» (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, «**Tarih Tezi**» s.66)

İnsanlar beden ve kafa yapılarıyla kendi ülkelerinin, Tarihinin ürünüdür. Osmanoğulları, Orta Asya'dan bir avuç (400 kişi) yiğit + doğru + eşit göçebe çelik çekirdeği olarak çökkün Kadim Bizans-İslâm-sınıflı toplumlarının kalıntularından bir Diriliş (rönesans) yaratmışlardı «Osmanlılık, söz yerinde ise ilkel sosyalist toleransının, göçebe demokrasinin yarattığı Yeniçerilik vurucu gücüyle kurulmuş bir devlet ve imparatorluktur.» (Dr Hikmet Kıvılcımlı. «**Türkiye'de Kapitalizmin Gelişimi**», s. 32)

İlk Osmanlı yöneticileri **savaşçıl Gaziler** iken, güdülenler: köylüler, **barışçıl «reaya»** idiler. Güdücüler, **İlmiye-Seyfiye-Mülkiye-Kalemîye** adlı dört devlet sınıfı (**sunûfu devlet**)nda örgütlenmişlerdir. «Toplum içinde gelişmiş bir üst sınıf olarak gelmediler. Yendikleri toplumdaki yığınların başına **dıştan** geçirilmiş bir örgüt oldular.»

«Bu ayırtlanış ve yadlaşıklık zamanla devletleşti. Kent (cité) içinde Tefeci-Bezîrgân sınıfının doğması, toplumu bölmesi, ona egemen bir örgüt getirmesi yavaş, uzun, güç bir süreçti. Osmanlılık için aynı süreç çok çabuk, kestirme ve kolay geçti. (...) Devlet sanki gökten inmiş, insanları gütmeye memur, bağımsız, üstün bir güçtü.» (Dr. Hikmet Kıvılcımlı. «**27 Mayıs.**» s.57) «**Memleket**» sınıfu devletten sorulurdu. «Türkiye sinsi veya alevli bir bunalıma düştü mü, «**Devlet Sınıfları**» kaynaşır, öteki sosyal sınıflardan sanki bağımsızmışça «**memleketin**» alın yazısını çizmeye girişirlerdi.» (Dr. Hikmet Kıvılcımlı «**Halk Savaşının Plânları,**» s. 186)

«Nasıl olur? Sosyal sınıfları dışında Devlet olur mu? Olmaz. Ama, ya Osmanlı'da görüldüğü gibi, Sosyal sınıflar kurulup keskin sınırlar edinmeden önce Devlet kuruldu ise? Ve memleket bu Devleti Devletleşme kemikle-

mesi sırasındaki Fühatla biçimlenmişse (...) Osmanlıca da yalnız egemen üst sınıflar değil gemlenmiş alt sınıflar da DEVLET'in bir bölümüdür.» (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, *Osmanlı Tarihinin Maddesi*,» cilt I. s. 104, 107)

Dün 1908 lerde 1920 lerde düşünüp davranan burjuva devrimcileri, bugün 1960'larda 70'lerde düşünüp davranan Proletarya Aydınları adıyla anılabilirler. Bu düşünce ve davranış, Türkiye'nin ekonomik, sınıfsal yapısına göre belirleniyor. Yerli sermaye, 1908de, Ordu Gençliği'nin hoşnutsuzluğunu sömürerek siyasal iktidara elkoyuyordu Çoğun bu düşünce ve davranış sonuçları bakımından Türkiye'nin kapitalistleşmesi yönünde etkin oluyor. «Bununla birlikte, «Memleket alın yazısında Devlet Sınıflarının, Tarihçil üretici güçlerden Gelenek Görenek Vurucu Gücü olarak oynadıkları rol ortadan kalkmıyordu. 1919-23 yıllarında Kuvayı milliyeci Kurtuluş Savaşı gibi, 1960 yılı 27 Mayıs düşünce ve davranışlar bunu tekrar tekrar açıkça ispatladı. Her kezinde, sosyal sınıf eğilimleri, Devlet Sınıflarının vurucu gücü ile kendilerine yol açıyordu.» (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, «Halk Savaşının Plânları» s. 187.)*

MARKSİZM ve ÜRETİCİ GÜÇLER

«Bu görüşlerin temelinde yatan hata, insanların biliclerini ve eylemlerini belirleyen şeyin içinde yaşadıkları madî ortam olduğu hakkındaki genel geçer bilimsel doğunun kabul edilmemesidir. Gerçekte gelenek görenek vesatre gibi unsurlar, her zaman için üst

(*) 27 Mayıs ertesinde, *Yassıada duruşmaları*» devam ederken, bir köylü vatandaşımızın olayı yorumlayışı hatırmızdan hiç çıkmamıştır:

«Menderes iyi adamdı. hoş adamdı, emme, gelgelelim Devletle çok uğraştı»

Köylümüzün «Devlet» dediği, kasaba tefeci-bezirganının güzel karısı«Devlet» değil, İsmet Paşa'dır.

yapı unsurlarıdır ve etkileri bu yüzden talidir, tayin edici değildir.» (Sayı 39, Kitle)

Yukarıdaki sözler, «tereciye tere satarken», alfabeyi hecelerken şaşırılmışlığın suçüstü yakalanışdır. Cevabı Engels Ustaya bırakalım:

«Tarihin maddeci kavranışına göre, tarihte en son duruşmada belirlemdirici ana faktör gerçek hayatın üretimi ve yeniden üretimidir. Ne Marks ne ben bundan öte hiç bir şey diretmedik. Ama eğer bize ekonomik faktörün biricik belirlemdirici güç olduğu söylenirse, o zaman ilk söylenilen cümle kof soyut ve saçma bir lafa çevrilmiş olur.»

Engels Tarihsel Maddeciliği «ekonomik faktör» manisi ile soysuzlaştıran beceriksizlere şöyle çatar:

«Ekonomik durum temeldir. Üst yapının çeşitli faktörleri-sınıflar doğuşünün siyasal biçimleri ve sonuçları; yenen sınıfça savaş kazanılır kazanılmaz kurulan düzen; hukuksal biçimler ve gene elbet savaşa katılanların kafalarında bütün o gerçek doğuşlerin bıraktığı yankılar, siyasal, hukuksal felsefecil teoriler, dinsel kurallar ve o kuralların sonradan geçirdikleri doğmatik sistemler biçimindeki gelişmeler-tıpkı öyle tarihsel doğuşlerin akışı üzerinde etki yaparak bir çok durumda egemen olarak biçimleri belirlemdirirler. Bütün bu faktörlerin eylem ve karşılık-eylemi vardır.» (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, «Metafizik Sosyoloji Eleştirileri» s 132-3)

Doktrininin yarım yüzyıllık uygulamalarından sonra, Engels, Tarih-öncesinin de bilimce keşfedilmesi üzerine, tabanla üst yapı için şu tanıımı yapar. «Tarihin belirlemdirici temeli olarak baktığımız ekonomik ilişkiler deyince bu ad altında şunu anlıyoruz: Belirli bir toplum insanların geçimlerini üretmelerini ve (iş bölümü bulunduğu ölçüde) ürünlerini aralarında değiştirmelerini anlıyoruz. Demek bütün üretim ve taşıt tekniği bunun içindedir.

Kavrayışımıza göre, bu teknik, aynı zamanda ürünlerin değişim yordamı gibi, ürün üleşimini de, ve dolayısıyla, kandaş toplum eridikten sonra, sınıflara bölünüşü de, dolayısıyla egemenlik ilişkilerini ve köleliği de, dolayısıyla Devleti, Siyaseti, Hukuk.. vs. yi de belirler. Ekonomik ilişkileri sırasına, ayrıca, o münasebetlerin üzerinde geçtikleri coğrafya temeli de gider, ve çok kez yalnız gelenekle veya atalet hassasıyla alakonularak daha önceki gelişim konaklarından beriye gerçekten aktarılmış kalınlar da, ve tabii gene her sosyal biçimi dışardan çevreyen ortam da girer.» (F. Engels, "Heinz Starkenburg'a mektup, 25 ocak 1894" den Dr. Hikmet Kıvılcımlı, «Bilimsel Sosyalizmin Doğuşu» s. 87)

Demek «hangi toplum biçiminde olursa olsun, insan: 1 - Kendinden önce gelmiş geçmiş kuşaklardan arta kalan gelenek-göreneklere göre, 2-İçinde buldukları coğrafya ortamına göre, 3-Elinde tuttuğu tekniğe göre bir kolektif aksiyon başarır.» (Dr. Hikmet Kıvılcımlı, "Tarih Devrim Sosyalizm" ve "Tarih Tezi")

İlkel sosyalist gelenek ve göreneklere Türk köyünde İnce veya Bektaşilik biçiminde, Alevi veya Türkmen... vb. adlı göçebe varlıklar veya Arap ülkeleri devrimcileri örnekleri gibi gerçekliklerle ortadadır.

«Halkın içinde bir azınlık olan egemen sınıflar bu yüzden giderek daha fazla ölçüde halk çocuklarına eğitim imkânı tanımak zorunda kalıyorlar» (...) «Gençliğin aydın niteliği gerçekleri açık bir şekilde görmesine yardımcı olur. (...) Böylece kendi mezar kazıcılarına yedek güçler hazırlamak durumuna düşüyorlar.» (Kitle, sayı 39)

Öğrenci gençlik devrimciliğini aydınlığından alıyorsa, kültürle (üstyapı) davranmaları «genel geçer doğruya» ters düşmüş olmuyor mu? «Teori kitleleri kavrayınca maddi bir güç haline gelir.» diyor Marks.

İşçi sınıfına (mezar kazıcılara) yedek güç olanlar, antika küçük burjuvazi ve modern Orta Tabakalar'dır, öğrenci gençlik değil. Genel anlamda gençlik proleterya aydınları adıyla, yedek güç değil vurucu güç olarak öz güç işçi sınıfının yanında yer alırlar.

«1908 Meşrutiyet hareketinden Milli mücadeleye, orandan da 27 Mayıs'a kadar prekapitalizmin siyasi ekonomik tahakkümüne karşı burjuva reformislerinin yanında yer almış olmasını, Türkiye gençliğinin devrimci özgüllüğü diye abartmak, bugün proletaryanın yanında saf tutan gençlik üzerinde işçi sınıfının etkisini küçümsemek olur.» (Kitle Sayı, 39)

Neymiş? Reformist burjuvazi prekapitalistlere (tefeci bezirgânlığın frenkçesi) karşıymış. Tefeci bezirgânlığı halk sınıflarından sayan kakafoni sırtıyor. Tefeci bezirgânlık burjuvazi üzerinde «siyasi ekonomik tahakküm» kurmuşmuş. Dün halk sınıfları arasında saydığını bugün egemen sınıf yapacaksın.

«Hadi canım sen de» Sonra? sonra iyilik sağlık: "27 Mayısla beraber reformist burjuvazi prekapitalizmi alaşağı etti."

1960 Sonrasının gençlik hareketinin boyutları hakkında yargıya varırken nitelikle niceliği birbirine karıştırmamalıdır. Hele ayırıcı bir nitelik taşıyan 1960 yılı, Genç Türk gelenekli vurucu güç davranışın damgasını taşıyor mu?

Cumhuriyetle gelen sükün kanunları ne sınıflar savaşına ne de Genç Türk davranışına «sükün» getirmemiştir. 1920ler "Gençlik Teşkilâtı" 1938 Donanma, İleri Gençlik Birliği, İleri Gençlik Teşkilatı, Türkiye Gençler Derneği... vb. O hareketlenmeleri görmezlikten gelmek, "şeh leventçe atlamak" küçümsemek, yok saymak, geçmişle bağları koparıp 1960 yılını Milâd ilan etmek demek değildir? (kimlerin kulakları çınlasın?)

Bizden önce dövülmüşlerin bildirilerinden birine göz atalım: «İleri Demokrat Cephe» imzalı, Şİ'ARIMIZ başlıklı bildiriye şöyle diyor: «Kahrolsun Tek Parti ve Vurgunculuk Saltanatı... Yaşasın Serbest Vatandaşların Türkiyesi... Yaşasın Sefalet Korkusundan Azatlık... Kahrolsun Milli Azınlıklara Düşmanlık... Yaşasın Hür Milletler arasında kardeşlik.»

Antika tarihte nasıl tefecibezirgan medeniyetler çökünleşince, sosyal ekonomik... vb. problemler kankıranlaşınca, dışarıdan veya içerden, orta veya yukarı barbarların (yani ilkel sosyalist gelenek görenekleriyle kolektif aksiyonda bulunanların) düğümü çözmeleri, vurucu güç olmaları, taze ilkel sosyalist kan aşısı yapmaları kaçınılmazlaşmışsa. Tıpkı öyle, tarih öncesinin o barbar gelenek göreneklerini yaşıyan gençliğimizin vurucu güç olarak siyasete girmeleri (tıpkı atalarının tarih öncesinden tarihe girmeleri gibi) kaçınılmaz olmuştur.

Bu sosyal gerçeklik Medrese Mollahğının sınırlarını dar madığın etmeğe yetememiş görüyor. Ne var ki mollahğın sınırları da, finans kapitalin sınırları da proleterya + proleterya aydınları öz ve öncü güç oluşuyla aşılacaktır kuşkusuz.

Aydınlık Fevkalâde Gençlik Nüshası ikinci kez yayınlanırken, «Aydınlık» olayını doğuş süreci içinde ele almayı uygun bulduk. Onun için, hiç değilse Osmanlı Düşünce Dünyası üzerine 'tekrar' sayılabilecek bir özetleme yaptık.

Osmanlı, İslâmı Diriliş'e uğrattırken, hür düşünceyi önyargılı düşünceye üstün tutuyordu. Hür düşünceyi «bön yargılı» düşünceye üstün tutarken, Osmanlı İlkel Sosyalist Göçebe Toleransından kaynaklanıyordu. Ve bütün bunlar, Tarihsel Devrimler çağında Ticaret'in (insan, coğrafya ve ilişkileri) maddi temeli üzerinde oluşuyordu. Ona değindik.

Aydınlık dergisi, bugünkü sahteci-gaspçı'larının değil, Eneski Sosyalizm'imzin malıydı. Fransız Sosyalizmi (Şefik Hüsnü, Sadrettin Celâl), Alman devrimci örgütçülüğü (*) (Nejat ve işçi arkadaşları) ile İstanbul Sosyaliz-

(+)Almanya'da *Spartakist* hareketi, 1919'da ayaklanmaya döndüştü, Kurtuluş 1 Mayıs 1919'da çıktı. Aynı yıllar Ho Şi Minh Avrupa'da devrimci örgütlenmeler içindedir.

minin (Kıvılcımlı ve Gençlik, işçi) kuvayimilliyecilik a-
teşinde sentezleşmesi oldu. Osmanlılığın yıkılışı (Tarih-
sel Devrim) ile Cumhuriyetin doğuşu (Sosyal Devrim) kar-
ması altüstükleri, Millî Kurtuluşlar ve Ekim Devriminin
«Dünyayı sarsışı» ortamında: Türkiye Sosyalist Hareketi-
nin kurulması savaşı verilirken **Aydınlık**'la konuşuldu.

Aydınlık dergisinin «Fevkalâde Gençlik Nüshası»'nı
yeni harflerle çıkarırken, orada işçi gençliğinin «durumu
ve tutumu» üzerine yazılanları biraz olsun aydınlatmak,
«adedi istatistiklere istinad edememek bedbahatlığı»nı
gidermek için: o dönemlerin (1910-1930) rakamlı gerçek-
lerini not etmek istediğimizde neyle karşılaştık? Dr. Hik-
met Kıvılcımlı'nın çabasından başka başvurulabilecek tem-
mel kitaba rastlamadık: (Hikmet Kıvılcım, «Türkiye İşçi
Sınıfının Sosyal Varlığı» Birinci Kitap, Sayı. Topoğrafya
Kadın ve Çocuk, Marksizm Bibliyoteği, No : V, İstanbul
Bozkurt Matbaası, 1935.)

Kıvılcımlı'nın bu emeği için, «işçi sınıf yaratma a-
bartlandırması» diyenler kadar, «özellikle metodolojisi-
ne» vurulanlar olagelmıştır. Her ne denirse... İşçi Sınıfı-
mız 16 Haziran'la kılıcını atmıştı. «Türkiye İşçi Sınıfının
Sosyal Varlığı»'nın devamı demek olan «Emperyalizm:
Geberen Kapitalizm» ve «Türkiyede Kapitalizmin Gelişimi»
kitapları öğretici örgütleyiciliğine devam ediyor.

«Bizde öteden beri nutuk çekmek, siyasî hatiplikle
karıştırılır. Oysa akıl hekimliğinde «İshal-i Kelâm» ve
«Fırar-ı Efkâr», manyaklığın başlıca semptomudur. Siya-
setimizde uzun lafa yer verilmesi, öz konuları ötbas etme
oyunudur. «Kıvılcımlı, [«Vâ mı? vâ!» yazısı üzerine] «A-
çıklama» Çaltı, Samsun sayı 143, 10 Ocak 1966) Onun için,
Aydınlıklarının Fevkalâde sayıları elizime ulaşırken, yukarı
da dünün gerçekliklerini not edelim diyerek, meseleyi sö-
ze boğmadık: tablolaştırarak yetindik.

«Problem, bütün prensiplerin iki, üç, beş ayda bir
çıkması 8-10 sayılı Dergide, yahut bir parçacık kağıt üstün-
de kusurluca yayımlanmış bulunması ile ölçülemez. O As-
gari Program maddelerinden bugün hemen hiç biri ya-
dırganmıyor. Bir çoğu üzerinde epey gelişmeler oldu. Ge-
ne de, onlar ne Toplum gelişimiyle, ne Halk örgüt ve dö-
vüşleriyle aşılmış sayılamazlar.

Bugünkü sosyalistlerin, «gelinin kapı arkasında bal-
tayı bulması»na benzeyecek davranışlarla, herşeyi yeni-
baştan ve hiç işitilmedik gösteride «icat» edip, «yaşlı» o-
layları şehleventce atlamaları değil, eleştirerek değerlen-
dirmeleri ve geliştirmeleri görevdir.» (Kıvılcımlı, «Halk
Savaşının Planları» s.: 169)

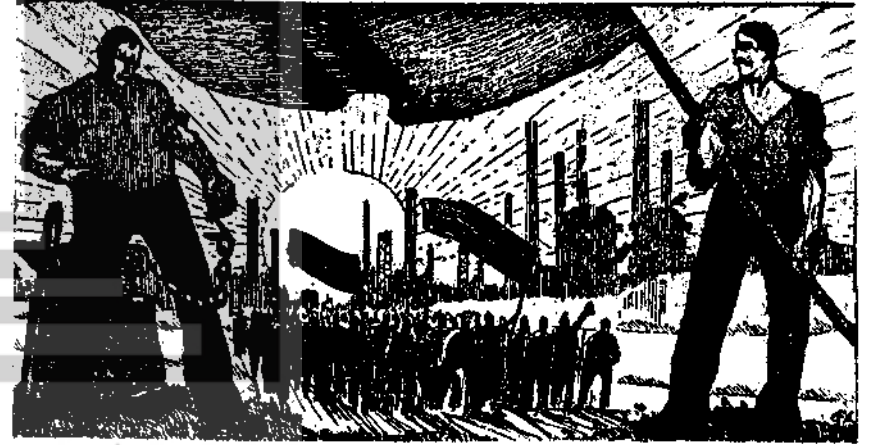
Onun için olsun, 1920 ler Genç Sosyalistlerinin hazır-
ladığı «Fevkalâde Gençlik Nüshası» önüne, «Türkiye'de
Gençlik Orjinallüğimiz»i koymayı uygun gördük.

Aydınlık sayı 31'i yeni harflere aktardık. Yani tek
kelimesini değiştirmedik. Konuşulan Türkçe'de yitmiş ki-
mi kelimelerin bugünkü kaşılıklarını, 'Kısı sözlük'te
verdük

Gerek nüshanın temininde, gerek eski harfleri sök-
memde, daktiloda, düzeltide baskıda bir çok arkadaşın
emekleri vardır. Hepsine teşekkür borçluyum.

Atılâ Türk
İstanbul, Kasım 1975.

**AYDINLIK
FEVKALÂDE GENÇLİK NÜSHASI**

TÜSTAV

TÜSTAV

Medrese ve mektebde akıl ve naklin mevkiini verme-
ge bir türlü muvaffak olamayan, beyinde parlayan her
nur zerresini «küfr» korkusuyla tard ve def'e çalışsan, ha-
yalden hakikate geçmek istidatı ve iktidarını göstermeyen
genç talebeler, tabiatın taze hayatlarına bahsettiği feyz ve
kötü nefislerinde öldüren merhamete muhtaç, zayıf insan-
lardır.

Ve nihayet hayat mübarezesine girişmiş bir genç,
gördüğü işin mahiyetini, vücuda getirdiği yeni mahsul ve
servetin kime mal olarak bundan insanlık namına ne fa-
ide ve zararlar geldiğini düşünüp anlamasa, iş ve hayat
içinde arka verip kuvvetlendirdiği alemin, insanda kan
ağlatan zulm ve haksızlıklarına karşı ciddi bir mübare-
zeye girişirse, bu genç adamın çalışıp çabalaması tarih
nazarında, taş taşıyan hayvanların çektikleri zahmet ve
gördükleri işten başka bir mahiyeti haiz olamaz. Hülâsa,
aile, aşk ve muhabbet münasabatında hürriyet ve istiklâl
hissine, ulûm ve ma'arifte idrak masasına, iş ve hayatta
ise zulme-haksızlığa karşı-mübareze kuvvetine malik ol-
mayan gençlerin yaşları ne kadar az olursa olsun, kendi-
leri gençlik aleminin her münevver ve faal bir uzvu sayı-
lamazlar; bunlar gönülleri kurumuş yüreksiz ve alîl ihti-
yarlardır.

Demek ki gençlik denildiği zaman, biz bunu hem yaş
hem de başda aramak mecburiyetindeyiz.

Mustafa Suphi

TÜRKİYE GENÇLİĞİ'NİN SINIFI MEVKİİ:

Türkiye'de gençlik asırlardan beri keskin bir sınıf
kılıncıyla büsbütün başka iki parçaya ayrılmıştır. Bu genç-
lerden birincisikindeler güçsüzlük, düşüncesiz ve emin,
tıpkı kümesteki kaz civcileri gibi günden güne palazlan-
mak semirmekçün yer ve yaşarlar. Aldıkları terbiye: Top-
rakta yürümek, suda yüzmek, havada uçmak kabilinden

her nevi gösterişi gözetir. Fakat onlar ecdatları gibi yü-
rürken sallanırlar. Sahilden biraz ötede yüzmek kahra-
manlığundan mahrum, ve bir kere uçunca mutlaka tepesi
üstü düşmeğe mahkûm birer kelimeyle «muvazenesiz, kor-
kak, beceriksiz» dirler. Ma'mafih ne de olsa karada, de-
nizde, gökte görülen hep ancak onlardır. Çünkü sallanış-
ları âdeta imtiyazlı bir sıfat, cesaretsizlikleri hemân dūr-
endişlik [tedbirlilik], hele sükûtları ise daima kuş tüyün-
den bir yuvaya olunca pek zararsız olur.

Yola çıktılar mı önlerinde yüzlerce uğur, arka-
larında binlerce göz, sağdan, soldan yağmur gibi teşvik,
teşcii yorulur. Biraz yükselseler alkış tufanı bir memle-
keti boğar, düşseler-ne kadar gariptir-herkes onlara acır:
«devlet düşkünleri».

Bunlar (yüksek tabaka burjuva) evlâtlarıdır. Baba-
ları gibi tufeyli geçinirler. İkinci kısım gençlik; uçmayı
yüzmeyi, hatta yürümeyi bile bilmezler. Fakat hiç unut-
madığı vedaima mecbur olduğu bir şey var ki çalışmak...
Ne ve kim olursa olsun, şu derebeğlik diyarının dağında
bârgîr, çölünde deve, tarlasında öküz, ağlında koyun,
köyünde köle, şehrinde kul odur. Çekilip binilir, sürülüp
sağılır, azarlanır, döğülür; kanı pahasına çalıştırılır... İsmi
cinsi iki yerde sorulur: Biri hudut boyunda barut koku-
su yayıldığı zaman, diğeri bir senelik kazancı elinden alı-
nırken... O bunlara: «Canım ve malım sizindir» cevabıyla
mukabeleye alıştırmıştır. Zira Nuh gününden beri arz
üzerinde sürünen Hind (paryası) veya Roma (proletarya)
sındandır: (emekçi-rençber) de namı...

Zaman boş durmadı, bu iki tabakadan düşürdüğü
parçaları yonta yonta ortaya yeni bir enmüzic koydu:
(münevver gençlik).

★ ★ ★

(Yüksek tabaka: Burjuva) Gençliği... En ziyade ahlâki
medhallerde tenkide denir. İktisadî kıymeti, örselenegelen

bir mevkî sahibi olmaktan ibarettir. Şuurlanacak herhangi bir diğer sınıf gençlik bu tufeylileri çarçabuk hayatta müstahsil yaşamağa mecbur edilebilir. Yani bu gün asıl son iki tabaka faal vaziyetine namzettir.

(İşçi Sınıfı: Proletarya) Gençliği...-Meşrutiyetten sonra bazı siyasî şarlatanlar tarafından kışkırtılmakla başlayan menfi kımıldanış, yavaş yavaş kırk (burjuva) kırk (serseri entellektüel) tabakalarını hürriyette bırakacak kadar yol almıştır.

Bu gün erkek işçileri arasında sapsarı vaadlerden usanıp da sınıfı mevkini hiç olmazsa hissetmemiş pek az saf derunlar vardır. (Köylü-Kadın işçi) katları müstesna olmak üzere bilhassa (genç işçi-rençber) sınıfının iktisadî şartlarla mütenasiben kemmiyet ve kefiyetçe mütema-diyen genişlemesi, ve tarihî vazifesini idrak hususunda manalı bir uyanıklık göstermesi, mahiyetinde çabuk mü-said cereyanlar açmış, ve hakim bir ciddiyetle istikbalini kavramıştır.

Münevver Gençlik: — Henüz kendini bulamamış, ve tarihi manasıyla cemiyetindeki sınıfı cephesini tutamamıştır. Bu gençlik tanınmayacak kadar tazedir. İlk def'a (*) Çanakkale, Kafkas Irak, Filistin mezbahalarında mesleği askerlerden daha büyük ve fedakâr kurban ettikten sonra varlığını duymuş, ve İstiklâl Harbi akabinden şu âna gelinceye kadar renk renk ihtiyaçlar, hatta mühim tezlerle ortaya çıkmıştır. Umumî Harb'den evvelki darül-fünun ayaklanmaları mürteci bir sarıklılar yaygarası, yahut ta şişirilmiş bir İttihad ve Terakki balonu gibi blöflerden ileriye geçememiştir. Büyük mekteplerdeki uyanış tabirine uyacak hareketler, mütareke senelerinin tazyikiyle başlar, eyi fena hiç olmazsa canlılığa tekabül eder, teza-

(*) Hamid istibdadının karanlığında yaşayan hürriyet gençliği bugün seyrini bitirmiş son dakikalarına gelmiştir.

hürler gösteriyor. Mâmafih sınıf «hâlâ» rehberine muhtaç, vasîsiz, koruyucusuzdur. Ona öyle çelikten bir şuur lâ-zımdır ki (septik...) ruhunu madde ile doldursun. Ve basit heveslerini yılmaz çalışma merakına toplasın. Bu gençlik yüksek tabakaya güvenmez, zira sükutu hâyâle uğraması muhakkaktır. Ona badehu eden hizmetçilik etmenin ise şerefsiz bir kölelik olduğunu anlamayacak kadar donuk zekâlı görünmüyor. O halde inkişâf ve mukadderâtı hangi tarafa doğrudur?

Eğer bu soru (1848) lerde sorulsaydı, ihtimal bir burjuva inkılabı kebirinden bahsedilebilirdi. Halbuki bugün herhangi orta bir sınıf için yaşamak hakkı istenirse dev adımlarla cihan inkılabına doğru koşmaktan başka çare düşünülemez. Bu inkılap (emekçiler) yani (adele işçisi: Amele), (dimağ işçisi: inkılâbî münevver), (fakir köylü: rençber)leri, bir manâ ile (tufeylisiz-çalışkanlar) dünyasını bir an evvel kurmaktır. Mademki Türkiye'nin gergin durmaya gelmediği söyleniyor, bu can alıcı geriliktен kurtulmak için kağıt ve karaşapana sarılmak ne kadar cinnetsiz, dünya inkılabında Türkiye'nin yegane çalışkan ve asri bulunan (emekçiler) sınıfıyla el ele vermemek ve tekâmülüne engel olmak ondan büyük bir cinayettir.

Ahmet Tevfik

İNKİLÂBÎ VECİZELER

Amele dâvâları, gençliğin alakadar olabileceği en temiz ve şümulü insanlık ve istikbal dâvâlarıdır.

Ölüm korkusunu öldürmüş, bir mefkurecinin kuvveti, her âfete karşı çelikten bir duvardır.

Sünger sıkılmadıkça suyunu koyvermediği gibi, dünya burjuvazisi de, sıkılmadan evvel-kendilerine aid olmayan-varlıklarını terk etmeyecektir.

Dağların ve ormanların canavarları kurtlar ve sırtlanlar, ve şehirlilerin de canavarları sermayedarlar ve patronlardır. Birincisi öldürüp yer, ikincisinde öldürmeden yer. Bugünkü insanlıkla hayvanlığın farkı işte ancak bundan ibarettir.

Sâi

[Seyfettin Osman]

GÖKALP'İN PORTRESİ

Tâbutu parmakların üstünde taşıdıktan sonra, çömezleriyle dostları baş başa, üstadlarının bir sürü portresini yaptılar.

Üstâd, bu portrelerin kimisinde «yüksek kürsülerin tepesinden fazilet vaaz eden bir adam», kimisinde «uçurum kenarında kaybolmuş sürüye yol gösteren çoban»; kimisinde de «Allah tarafından dünyaya ışık saçmak için gönderilmiş bir resul» gibi gösteriliyordu.

Gök Alp cemiyetinin içi dışı bir portrelerle donatıldı. Geçen gün cemiyeti geziyorum, ellerim cebimde. Ve oradan çıkınca, doğrusu, kendi kendime, o acemi ve düzme resamlara kızmadım değil: Hiç biri Gök Alp'in hakikî çehresini meydana çıkaramamışlardı.

Eve geldim. İşim de yoktu. Gök Alp'in portresini yaptım.

Çınarın altına bağdaş kurmuştu. Bir koltuğunda Arab'ca Kur'an; ötekinde en eski diliyle yazılmış Kutad Ku-bilik; ve elinde frenkçe bir fen mecmuasının ölüm şularından, zehirli gazlardan son numrosu vardı.

Kafası billurdan bir tas oldu. Bu billur tasın içinde, diz çökmüş bir adamın, Gök Alp'in beynindeki kıvrımlara, zorla kitabını sıkıştırmaya çalıştığı görülüyordu.

Gözleri kuyuya batmış bu adam, Millî bayrakları mukaddes birer mâbud yapan, Layık burjuva Peygamberi Emil Durkayım'dır.

★★★

Biraz da karikatürü andıran bu portreyi Gök Alp cemiyetine götürdüm. Çok beğendiler. Hemen cemiyet binasının kapusuna astılar. O gece, diğer portrelerin hepsi küpünden çatladı (*)

MAYIS BİR — BİR MAYIS

Portakal gibi yuvarlak dünya orak - çekiç biçimini aldı. Bütün ülkelerin caddelerinden kırmızı, yekpare tunç enternasyonal akıyor.

★★★

Milyonların kırmızı bir kolu cemiyetin kapusundan geçiyordu. Gökalp'in portesi canlandı. Dudakları kımlıdadı.

Gök Alp :

«Türk milletinden, İslâm ümmetinden, garb medeniyetindenim.»

Proletarya:

«Proletarya sınıfındanız, cihan medeniyeti omuzlarımızda.»

Gökalp:

«Benim hakkım, menfaatim, arzum yok, Vazifem var, başka şeye lüzum yok.

Gözlerimi kaparım.

Vazifemi yaparım.

Gövde senin, can onun

Sen öl ki o yaşasın

Dökülecek kan onun...

Sakin «hakkım var» deme,

Hak yok vazife vardır.

Gözlerimi kaparım!

(*) Bkz, Kerim Sadı, «Ziya Gökalp, Tarihi Materyalizmin Mucarızı» İstanbul, Celtüt Koll, Şirk, Basımevi, 1940 [Hazırlayanın notu]

Vazifemi yaparım.»

Poroleterya:

«Cemiyet yok, fakat,
Birbirine düşman iki sınıf var.
Biri eli bıçaklı burjuvazi;
Öteki gıcırdayan dişlerimiz.

Gökalp:

«Zenginlere karşı yoktur kinimiz»

Proletarya:

Katran kazanları gibi kaynıyor, içimizdeki kin.

Gökalp:

«Enver'le Talât, Talât'la Enver;
Sultana imdâd eyle yarâbbi.
Emrini mezdâd eyle yarâbbi...»

Bu sırada alay uzaklaşmıştı. Enternasyonalin kızıl nâ-
meleri iştiliyor:

**Yok bize hiç kimsenin imdâdı
Sultanlardan Paşalardan...**

Kerim Sadi

KOMSOMOL

Kızıl bayrak çekildi kürrenin mihverine!
Mihverin kutubdan çıkan en sivri yerine!
Uzun ağır balyozları bellerine takarak
Keskin orakları güneşde şimşek gibi çakarak
Bekliyor pusu
Proletarya ordusu!
Sen de atla kızıl kamber taya
Hazır ol!
Komsomol!
Kavgaya!..
Kavgada kuvvetli dinç
Bir ağızdan gelen deli bir sevinç

Sıçrar atlar köpüklenir çatlar

Kafan-da

Hay-da

Beyaz orduları dumanlı ufuklar gibi önüne katan
Dört nal giden atından uzanan boynuna yatan

Yahn kılınç

Bir kızıl süvarisin!..

Gamı, kederin tüylerini bir kara tavuk gibi yol

Kuvvetli ol!

Neş'eli ol !

Hayda Kansomol!

Nâzım Hikmet

رقيتہا كذا لاجلہ رجبشاه علی رفا

TÜRKİYE'DE İŞÇİ GENÇLİĞİNİN VAZİYETİ

Cihan Harbi, her şeyde olduğu gibi, aile hayatında da müthiş ve tahripkâr te'sirini yaptı ve aile hayatını altüst etti... Kendilerinin hiç de alâkadar olmadığı bir davayı müdafaa için cephelere gönderilen ve burjuva sınıfının mevcudiyetini müdafaaya me'mur edilen memleketin yoksul kitlesi, evlerini kimsesiz ve muavenetsiz bir halde bıraktı. Bu kitle umumiyetle genç bir kadro idi. Memleketin müstahsil bir unsuru idi... Bunların, bu proleter kitlesinin istihsalden uzaklaşması, bütün cihan iktisadiyatını felce uğrattı. Birçok yerlerde fabrikalar, çalışacak adam bulamadılar. Diğer taraftan erkeksiz kalan aileler aç kalmamak için, henüz çocuk denilecek kadar küçük olan yavrularını, fabrikaya, çıraklığa gönderdiler. Çocukların olmadığı ailelerde, kadınlar hayata atıldılar... Bu böyle olmakla beraber hayat bahalılığının da mütemediyen artması orta halli aile babalarını da fena vaziyete sokuyor, bunlar da çocuklarını mekteplerden alarak kazanç sahasına atmaya mecbur oluyorlardı.

İşte harbin «doğurduğu bu netice» sanayie geniş bir

çocuk ordusu geniş bir gençlik kitlesi hediye etti Bina enaleyh, bütün cihanda olduğu gibi Türkiye'da da «İşçi Gençliği» denilebilir ki harpten sonra doğmuş veyahu çok genişlemiştir... Böyle bir kitlenin istismar sahasının atılmasıyla bütün amele sınıfı için tesiri mühim olan, birçok yeni şerait meydana gelmiştir... Bunun için bir alelumum proleter kitlesinin menafii müdafaa ederken İşçi Gençliğinin müdafaasını-proleter kitlesine yapacağı mühim tesir dolayısıyla-en ileri safta görüyoruz.

Çünkü her yerde olduğu gibi bizde de, İşçi Gençliğinin menafii her vakit ihmal edildi... Hatta bir çok memleketlerde, sarı sendikalar, gençlere kapılarını kapalı tutarlar.

Bu sendikalar, bu amele teşkilâtları yalnız kapıların onlara karşı kapalı bulundurmamakla kalmıyorlar... Aynı zamanda şiddetli bir mücadele de idame ettiriyorlar... Zira bir genç işçi daha az bir yevmiye ile işe tâlip oluyor... Ta biî surette patron büyük işçiler yerine gençleri tercih ediyordu... Yerlerini genç işçilere kaptırmamak için harekete geçen yaşlı işçiler gençleri dövmekle tehdit ediyor dular... Hasseten harpten sonra, amele sendikalarında bu genç işçilere karşı mücadele had bir safhaya girmişti.

Hiç şüphe yok ki bu hareket yanlış ve inkılâbî bir matk mahsulü değildi. Bugün inkılâbî sendikalar bilfiî gençliği müdafaa ederek gençlerin de büyükler kadar yevmiye alması için mücadele etmektedirler... Zira gençliğin kapı dışarı edilmesi, yine kendileri için fenadır.

Bazı memleketlerde ise İşçi Gençliği sendikalarında rey sahibi bile değildir. İşçi Gençliğin böyle haklarını koruyamaması en iptidai bir müdafaa vasıtası olan sendikaların rey sahibi olmaması onların iktisadî vaziyetini fenalaştırır. Yevmiyelerini diğer yetişmiş işçilere nazaran dün bir derecede bulundurur. Halbuki istihsalâtda miktarları mühim

bir dereceye varan işçi gençliğini vaziyetlerinin fenalaşması, yalnız kendilerine değil, bütün proleter kitlesini izrar etmektedir.

Bilakis, işçi gençliğinin vaziyetlerinin iyileşmesi, bütün işçi kitlesinin vaziyetini de iyileştirir... Binaenaleyh biz, işçi gençliğinin menfaatlerini müdafaa ederken bütün proleter kitlesinin menafiini de müdafaa etmiş oluyoruz.

Yukarıdaki yazdıklarımız, daha ziyade umumî ve bütün bir dünyaya şâmil bir vaziyettir... Şimdi de, bizim işçi gençliği ne vaziyettedir, onu tetkik edelim.

Buna kısaca cevap vermiş olmak için diyebiliriz ki bizdeki İşçi Gençliğinin vaziyeti, hiç şüphe yok ki her yerden daha fenadır... Çünkü bizdeki İşçi Gençliği hiç bir yerde görülmeyen bir şekilde istismar ediliyor. Miktarı mühim bir yekûn tutan (çıraklar) bunların en iyi bir nümunesidir... Bugün, hiçbir teşkilâta malik olmayan bu gençlik, mukadderatını burjuvazinin, patronların insafına terketmiştir... Eczahanelerde, yazıhanelerde istihdam edilen münevver çıraklardan tutunuz da gazinolarda, berber dükkânlarında, bakkal dükkânlarında, kahvehanelerde, lokantalarda, mağazalarda, hamamlarda, hanlarda, bulunan bu gençlik sabah karanlığından gece yarısına kadar çalışır... Aldığı gündelik, bugün bir adamın geçinmesi imkânı olmayan ve ayda 10-30 lirayı geçmiyen bir paradır... Bu gençlerin ekserisi (16) saatten aşağı çalışmamaktadırlar... Bunun için bir kaç misal zikrederim: eczacı çırakları sabah 7 den akşam 9'a kadar çalışır... Gece çalışanlar müstesnadır. Aylıkları 25-30 lira arasındadır.

Bakkal çırakları: sabah 6, dan akşam 10'a kadardır. Aldıkları aylık 10-20 lira arasındadır.

Çıraklar böyle olduğu gibi, fabrikalarda, dârüsmâa'lerdeki gençlik de aşağı yukarı bu vaziyettedir. Bunlar da müdafaasız ve teşkilâtsiz bir haldedir...

Bilhassa mensucat fabrikalarında, mensucat imalât-

hanelerinde, rejide, tütün işlerinde çalışan genç kızların vaziyeti âdeta tahammül-fersâdır. Mensucat işlerinde çalışan 15-16 yaşlarında bir genç kız ilk zamanlarda-mübtediliği bahane edilerek-haftada ancak (25) kuruş gibi cüz'î bir para alabilir. Bu para, âzmî miktarına üçüncü sene nihayetinde bulabilirler ki, o da haftada (3) lirayı tecavüz etmez... Esasen bu müddet nihayetinde bu genç işçi kız, oradan atılmış ve yerine diğer bir mübtedî alınmıştır. Tütün işlerinde çalışan genç kızlar da, günde miktarı nihayet (80) kuruşu geçmeyen bir miktar alabilirler.

Alât-ı istihsaliyenin tekâmülü, genç işçi kuvvetinin revaçını arttırıyor. Ve bu nev'i işler, patronlar için daha müfid oluyor. Meselâ geçenlerde, «**orak çekici**» gazetesinde okuduğum bir vak'a bu meseleyi iyice te'yid etmiş oluyor... İzmir'deki fabrikalardan birinde bir usta ile muavinin çalışması lâzım gelen bir yerde 2 çırak kullanmakla daha az para vermiş oluyor. Fakat gençlerin tecrübesizliği, onlardan birinin hayatına mal oluyor...

Bizim İşçi Gençliği de, sendikalarda rey sahibi değildir. Hatta kendisine içtimalar esnasında söz bile verilmeyor.

Onun için, genç işçilerin menafiini müdafaa etmek lüzumu şiddetle tezahür ediyor. Son günlerde ortaya atılan ve alelumum işçiler lehine olmaktan ziyade aleyhine olan mesai kanunu genç işçilerle hemen hemen hiç meşgul olmuyor... Ve onların yevmiyeleri ve iş saatleri hakkında hiç bir şeyden bahsetmiyor... Bizdeki İşçi Gençlik için en mühim mesele sendikalara girebilmek ve sendikalarda rey sahibi olabilmektir. Bu temin edilmezse, proletaryanın muazzam dâvâsı, daima aksayacaktır... Çünkü, İşçi Gençliğinin, proletarya kitlesinin menfaatleri ile çarpışacak zıt menfaatleri yoktur... İşçi gençliğinin iktisadî metalibi için mücadelesi, umumî iktisadî mücadelenin bir cüz'üdür.

Şu halde: İşçi Sendikaları, kendi öz menfaali icâbı

genç işlerin de menafini korumalı, programlarında gençler için de maddeler ayırmalıdır. Meselâ bizde şimdiye kadar yapılan metalib listelerinde, genç işçiler hakkında tek bir madde bile görülmemiştir... Bugün bizden başka, dünyanın dört bir tarafında, genç işçiler, siyasi bir taazzuv halinde ortaya atılıyorlar... Garbî Avrupa'dan Şarkî Avrupa'ya kadar her tarafta gençlik teşkilatlanmıştır... Hatta Çin, Japon gençliği bile siyasi mücadelelere atılmış ve kendi siyasi haklarını koruyan (Komünist Genç Birlikleri) etrafında toplanmıştır..

Türkiye İşçi Gençliği de artık vaziyetine nihayet vermeli ve sendikalarda, büyük işçilerle müsavi hukuk temin ettikten sonra, şu iktisadi taleplerle ortaya atılmalıdır:

1 — İşçi Gençliği-Büyükler kadar iş yaptığı için-büyük işçiler kadar bir ücret almalıdır.

2 — İşçi Gençliği, bütün mekteplerde meccânen tahsil etmelidir.

3 — 18 Yaşına kadar olan genç işçiler, neşü nema devresinde olduklarından 6 saatten fazla çalışmamalıdır.

4 — 18 Yaşından aşağı olan genç işçiler, gece işlerinde kat'iyen çalışmamalıdır.

5 — 16 Yaşına kadar olan genç işçiler tam yevmiye almak şartıyla ancak (4) saat çalışmalı ve mütebakî zamanını, parası patron tarafından tesviye edilmek üzere mekteplere hasretmelidir.

6 — Gençliğin, hangi yaşta olursa olsun bilâkayd ü şart sendikalara girebilmesi temin edilmeli ve buna mani kanunlar kaldırılmalıdır.

7 — Burjuva gençliğine bin türlü teşkilât yapmak hakkı verilirken, İşçi Gençliğine de teşkilât yapmak müsaadesi verilmelidir.

18 Saat çalışmalar, aç sürünmeler, verilen maarif vergisine rağmen mektepde okuyamamalar, artık bizim işçi gençliğini de uyandırmalıdır... İşçi Gençliğimiz Avrupa'

daki, bütün cihandaki kardeşleri gibi İnkılâbî teşkilâtçı, en ön safta yürüyen, en faal, en ateşli bir kitle olmalıdır, Tarihi zaruretler Türkiye'nin genç işçilerine çok mühim vazifeler veriyor. Genç işçilerimiz bunu bilmeli, ve bu ağır yükü başarmak için hazırlanmalıdır.

10 Şubat 925
Memduh Necdet

KÖYLÜ GENÇLİĞİ

Türkiye'da klâsik görüşlerden kurtularak, herşeyi olduğu gibi görececek olursak, gençliğin üç büyük zümrede toplandığı fark edilir.

1 — Köylü Gençlik, 2-İşçi Gençliği, 3-Münevver Gençliği... Burjuva gençliği ve onun yanında küçük burjuva (esnaf ve küçük tüccar) gençliğini hudutları vazıhan ayrılmış iki sınıf gibi telâkki etmek mümkün olmayan. Çünkü türk memleketinde, burjuva gençliği, münevverler gençliği içine karışıp gitmiştir. Ve hiç bir zaman, sınıfı mahiyetle, iktisadî (sınai veya ticarî) bir gençlik olamamıştır.

Küçük burjuvazi gençliği de yoktur. Bizde ekseriyetle gençler, esnaflık tarzında bile olsa iktisadi teşebbüs hayatına girişmemişlerdir. Ancak büyük esnafların ve küçük tüccarların (küçük burjuvazi) yanında müstahdem vaziyetinde kalabilmişlerdir. İstismar edildikleri nazarı itibara alınacak olurlarsa bu gençliği hemen işçi gençliği sınıfının arka saflarına ilâve edebiliriz. Ve bunlar yine bir kısım münevverlerdir.

Türkiye'de gençliğin en kabarık kitlesini köylülerin gençliği doldurur.

Ve biz, burada, gençliğin bu en büyük kitlesinden Köylü Gençliğinden bahsetmek istiyoruz.

Adedi istatistiklere istinad edememek bedbahtlığıyla beraber, küçük bir hat ile köylü gençliğin, Türk Gençliği-

nin 80/100 ünü teşkil ettiğini kabul edebiliriz. O halde Türkiye’de hakiki gençlik kitlesi köylü gençliğidir...

Bu kitlenin vaziyeti nedir? 1-Evvêlâ derin bir teessürle itiraf etmek mecburiyetindeyiz: Memleketin câhil gençliğini, işte bu gençlik doldurur. Ve bu gençliktir ki, Türkiye’de cehaleti temsil eder. Memlekette tahsil hayatını yaşatan **maarif vergisi**’ni bu sınıfın gençliği verir. Fakat buna mukabil kendisi okumayacaktır. Okuyamayacaktır. O zavallı gençlik, verdiği avuç dolusu vergilerle, memleketin tufeylî zümresini tahsil ettirirken kendisinin cahil kalmasını, bedbaht hayatının bedbaht ailesinden nevrûz zarurî bir nasibi zanneder. Ve buna tevekkül eder. Bu zavallı gençlik çok mütevekkil bir gençliktir.

2 — Köylü gençliği hayata ve sıhate en yabancı bir gençliktir. Onun yaşayışı, parlak çılgın hayalî bir medeniyetin göbeğinde sönmek üzere titreyen soluk bir ışıktan ibarettir. Onun sıhhati, medenî yurtlarda unutulmuş efsâne olmuş hastalıkların kemirdiği bir iskeletten ibarettir.

Bu gençliğin hayatı ve sıhhati: Memleketin şurasında burasında nisbetsiz bir surette parlayan, gülen, renk, âhenk ve ziya fıskıran hayatların örttüğü, bastırıldığı bir ıstırâb, bir hummâ ve bir ölüm hikâyesinden ibarettir,

3 — Bu gençliğin oturduğu yerler, içinden çılgın hayatların hırsı, şehveti taşan büyük binalardan; yalnız gülen ve yalnız eğlenen insanların çoştığı, içinde delicesine koştuğu barlardan, sinemalardan... uzak. Uzakta melûlâne eğilmiş bir kaç taşın gölgesine sığınmış mezarlardan ve mezarlıklardan ibarettir. Onun oturduğu yere sinesinde bu yüksek binaları çılgıncasına fıskırtan asır, ev demekten utanır. Onun meskeni, onun eğlence yeri onun neşe ve kahkahası yoktur. Onun hayatı baştan başa başkaları için tükenen bir mahrumiyet ve bir fedakârlık ışığıdır.

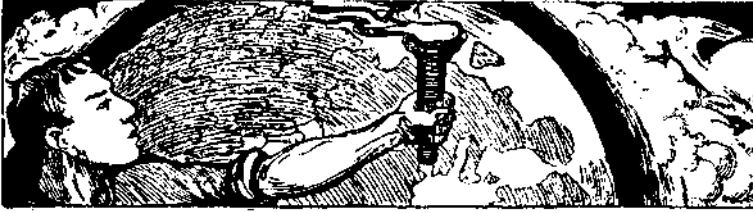
4 — Hayata bu kadarcık nasibe ile karışan bu kavrul-

muş genç bilir misiniz ne için yaşar?.. Başkası için... Ve asla kendisi için değil... Sabahtan akşama kadar ihmal edilmiş bir toprağın gittikçe hasisleşen kucagında kaç batın evvelki atasından miras kalmış bir tahta parçasıyla çalışan ve yetiştirdiği mahsûl ile memleketin bütün bir istihsal hayatını canlandıran işte bu cansız gençtir.

5 — Bunların hepsini, hepsini geçiniz. Onu daha heyecanlı bir sahnede görelim: O asker olduğu zaman... İşte o zaman, o zavallı ve hasta insan, geride bıraktığı hasıs tarlası için değil, kırık hayatı için değil, sıtmalı annesi için değil, başkaları, başkaları için, cephelere koşar, hem ne büyük bir teslimiyetle koşar...

Ve nihayet, zaten bir şey anlamadığı hayatını feda eder... Fakat bu insan, bu güne kadar başkalar için yaşayan ve başkaları için ölen bu insan ve bu köylünün önünde, yarın bütün bir Türkiye eğilecek Bu nasırlı elli terli alınlı, sıtmalı, frengili insandan yarıncı Türkiye, Köylü Türkiye’si o kadar özlediğimiz ve o kadar tapacağımız köylü Türkiye’si doğacaktır.

Muammer

CİHAN İŞÇİ GENÇLİĞİNİN VAZİYETİ

Burada tetkik edeceğimiz, Rus İnkılabı haricinde kalan Almanya, Avusturya, Çekoslovakya, Macaristan, Fransa, Danimarka... ve ilh. gibi Avrupa memleketleri Genç İşçilerinin vaziyetidir. Bunu da ikiye ayırarak görmek en münasibtir.

A — İktisadî Vaziyet

B — Siyasî Vaziyet

Yalnız bugünün vaziyetinden evvelki vekayii kısaca hülâsa edelim.

1 — Umumî Harbdeki Vaziyet:

Cihan Harbinde insaniyetin yeni nesli üç cepheden hücumu uğradı... Evvelâ kendi kardeşleri tarafından, emperyalist hırslar uğruna açılan harp meydanlarında öldürüldü. Sâniyen, harbin en çekinilmez neticesi olan geçinme yoksulluğu yâni açlık yüzünden büsbütün dermansız ve zayıf düşürüldü. Sâlisen, fırsat kollayıcı (mikroplar-hastalıklar)ın envaî ile, bilhassa sefaletin en meş'um arkadaşı bulunan verem vasıtasıyla mahv edildi.

Bu üç insan salhanesinde en çok boğazlanan proleter

gençliği idi. (Askerliği: umumiyetle gençler yapar. Taze vücut kolayca erir ve hastalanır.)

2 — Umumî Harb Sonrasındaki Vaziyet:

(1922 senesine kadar)

Şarkda patlayan, Rus Komünist (Bolşevik) İnkılabı, Macar ve Alman muhitlerinde zelzeleler yapınca bütün Cihan Sermayedarlığında da korkulu akisler uyandırdı. Harb bütün burjuva devletlerinin (galip ve mağlup) iktisadiyatını alt üst etmiş, başta en çok soyulan proleterler olmak üzere kuvvetli gayrimemnunlar kitlelerini büyütmüştü. Bu nazik devreyi kavrayan burjuvazi, açık cephede dikiş tutturamayacağını anlayınca vükelâ sandalyelerine kapital ipleriyle oynayan (sosyal demokrat) kuklalarını yerleştirdi. Tabii, bu yeni halkçı hükümet adamları âni inkılâb (tehlikesinin) önüne geçmek için geçici tedbirlerle amelenin ağzına birer parmak bal vermeyi unutmadılar. Ameleden ziyade amele taraftarı görünmek isteyerek, proleter taşkilâtlarını: Sendikalarını benimzediler. Daha doğrusu arzularına göre gütmek için amele sürülerine kendilerini çoban tuttular. 8 saat çalışma, yevmiyelerin arttırılması gibi bazı imtiyazları güyâ bahşettiler. Ve bu suretle, taşkın ve keskin amele metalibini biraz dindirir ve körletir gibi oldular.

3 — 1922 den Beri Vaziyet:

Almanya ve Macaristan yangınlarının kanla söndürülmesi üzerine sermayedar âleminde yeni bir ümid ve cesaret uyandı. Halk ve amele taraftarlığıyla şöhret bulan (Sosyal Demokratlar) daha fazla maske altında kalmağa lüzum görmediler. Burjuvazinin her hücumunu artık açıktan açığa himayeye başladılar. Şimdi, proleteryağa iki maksatla saldırılıyordu...

1 — Evvelâ muvakkaten verilen imtiyazları geriye almak,

2 — Siyasî ve dernek teşekküllerini ortadan kaldır-

mak.

Bunun için de, başta (beyaz tedhiş-terreur blanche-) olmak üzere şu vasıtaları kullanıyorlardı.

1 — Lokavt (Ameleyi ezmek için fabrikatörlerin hep birden grev yapması).

2 — Önce arttırılan ücretleri gittikçe büsbütün azaltmak.

3 — Yeniden ameleye hiç bir vaad ve taahhüd vermemek

4 — Amelenin çalışma müddetini azami derecede arttırmak.

Bütün proletaryaya karşı çevrilen bu tedhiş ve tahrip siyasetinden en çok zarar gören gençlikti. Çünkü:

Evvelâ: Bu hücum karşısında iki kat fazla olması lâzım gelen mukavemet gençlikte azalmıştı. Bu mukavemet azlığı birbirine zincirlenmiş üç sebepten ileri geliyordu:

1 — Sefâlet, 2-(Hükmî-bedenî) düşkünlük, 3-Ahlaki Sükût

Saniyen sermayedarlığın hücumu ise günden güne betterleşiyordu. İşte bu mevkîde bulunan gençliğin daha etraflı vaziyet ve münasebetlerini evvelce söylediğimiz gibi iktisadî ve siyasî cihetten tetkik edelim:

İKTİSADİ VAZİYET

Bu bahiste : I — Çalışma (müddet-ücret)lerini

II — Sıhî şeraiti

III — Tâlim-tedris (okutma-öğretme) cihetlerini söyleyeceğiz.

1 — (Müddet-Ücret): Bazı memleketlerde çalışma müddeti resmen gûya sekiz saat olarak kabul edilmiştir. Burjuva kanunlarının ne olduğunu anlamak için bu sekiz saatin-kabul edildiği yerlerde dahi-tamamen kitapta kalmış olduğunu söyleyelim. Burjuva nizâmında asıl hükümünü süren kanun «alabildiğine çalıştırmak»tır. Sekiz sa-

atı kanunda yazmış olan memleketlerde vasatî çalışma müddeti (10) saattir. Tatbiki sahada ise (11-12-13-14) saatler daima görülen mesai müddetleridir. Bu kanun harici yapılan işler, burjuvazinin kendi yaptığı kanunu istediği gibi tefsir etmesinden ileri gelir, ve şu sayacağım hilelerle revaçlandırılır:

1 — Gençlerin mektep saatleri, ayrıca iş müddeti olan sekiz saate ilave edilir. (Yani genç işçi sekiz saat çalıştıktan sonra 2-3 saat de patronun istediği gibi okur.)

2 — Sekiz saat iş bittikten sonra bir de temizlik ve sair angaryalar ile gençler uğraştırılır.

3 — Küçük sanat dükkânları (atölye) lerdeki dağınık çırak gençler, ustalarının insafına göre çalıştırılır. Çalışma müddeti böyle uzatılınca (ücret) meselesi kendiliğinden anlaşılır. Bu kadar uzun zamana göre verilen para «cep harçlığından» ileri geçemez. O vakit sermayedarlığın insanıyeti ve bilhassa genç nesli zehirleyen, öldüren neticeleri böyle sayılır.

1 — Gençlik hiç birşeyin hak ve adalet üzere yürütülmediği burjuvazya dünyasında gördüğü ve çarpıştığı tezatlar karşısında (rûhen ve ahlâken) düşer.

2 — O kadar yıpratıcı say neticesinde bedenen zayıflar ve tereddi eder.

3 — Bu iki evvelki sebep yüzünden zayıfladıkça ücreti sây'i ile mütenasib olmamakta devam ve terakki eder,

4 — Gerek «makina-teknik»in terakkisi ve gerekse işsizlerin çoğalması yüzünden meselâ ana, baba, oğuldan mürekkep bir ailede ana ile oğul fabrikatör tarafından daha az para ile daha çok kullanılınca, fazla ücret talep eden babaya yol verilir. Baba ile oğul birbirinin boğaz düşmanı rızık manîi kesilirler.

II — SİHHİ ŞERAİT: İktisadî vaziyeti yani gençliğin geçinişini çizdikten sonra, onun sıhhatini tahmin eylemek kolaydır Esasen bütün proletaryada (fizyolocyai sefalet

bedeni yoksulluk) hemen kaide gibidir. Buna sebep şüphesiz bir intizama tabi olmayan fazla ve merhametsizce say'dır. Sıhatsızlığın başlıca sebeplerini şöylece sıralayabiliriz:

1° — Gece çalışması: Uzun ve nisbetsiz olduğundan bahusus genç bünyeleri daha şiddetle harabiyye sürükler.

2° — İstirahat Günleri: Yok denecek kadar kifayetsiz olduğundan gençlik rahatsızlığa mahkûm edilmiş demektir.

3° — Mezuniyet : Aşikâr zaaf alâmetleri gösterenlere bile, ya bir daha fabrikaya uğratmamak üzere veya istisna kabilinden az bir zaman için izin vermek kabildir.

III — (TÂLİM VE TEDRİS) : İki nev'i tâlim vardır:

1° — Meslekî tâlim : yani her gencin mensub olduğu san'ate aid malumat.

2° — Tekâmül için tâlim : gençliğin hayati ve tabii hâdiseleri anlaması ve bir cemiyet ferdi olması için lâzım gelen malûmat.

Meslekî tâlim: İlmi alelumum hali hazır sanayinin inkişaf tarzında ve bilhassa Amerika'da garbi Avrupa'da «mesleğinin eri» denilen tam ve malûmatlı amele yetiştirilmez. Buna da sebep, sermayenin işçi kitlesini büsbütün kuvvetten mahrum bırakmak arzusudur. Bu gayrı mütehasıs çalışanları meydana getiren amelelerden en mühimi «iş bulma»dır. Her işçi hayatında bir çarhı bile aşındıran tek bir işleme meselâ filân âlette, filân yerde bir delik açmakla uğraşır; ve böylece o adam delik açmaktan başka işe yaramaz olur.

İkinci âmil; herhangi bir işçi girdiği fabrikada menfaatini çiğnemek mecburiyetinde kalır, fabrikaya yeni gelen genç proleter yevmiye alıncaya kadar «fi sebilillah» çalışır. Buna (çıraklık) devresi denir. Bu çıraklık müddetinin bir önü sonu yoktur. Genç, nâmerd fabrikatörün arzu ettiği zamana kadar çırak olarak hizmet (hiz-

met) eder ve güya işe alışdırılır. Çıraklık deyince hatıra iki cihet gelir:

Ücret: Çırak ne kadar bir para alır. Bu evvelâ hiç, sonraları ise hiç denecek kadar azdır. Bu kadar az bir ücretle çalışan genç işçi sınıf arkadaşlarının çoğuna yol verdirmeğe sebep olabilir... ki bu suretle-sözde yaptırılan-meslekî tâlim proletarya için bir fenalık şekline sokulmuş demektir.

Çırak ne zamana kadar çalışır? Söylediğimiz gibi hepsi birer para Allahı olan sermayedarlardan başkası bilemez. Çırağın çalışmasını gözeten, işlerini düzelten evvelâ patrondur. Sonra çırağın başında patronun gözdesi usta-başılar da bulunur; bunlar ekserî ya ikinci bir patron kesilirler ve çıkarları patronlarla el ele verip bir türlü kalfalığa, daha doğrusu tam yevmiye alan işçi seviyesine çıkarmazlar, mütemadiyen soyarlar.

Bütün bunlardan sermayedarların, san'atini kavramak için genç işçilere ne kadar yardım ettiği anlaşılıyor.

Tekâmül için Tâlim: Patronlar gençlere daima ilim-diye ya kurunuvustadan kalma, artık insanlığın içine giremeyecek kadar delik deşik olmuş bazı dini dersler okuturlar; (Zirâ din insanlara daimâ büyüklere itaât, zenginlere hürmet etmeği ve bilhassa korkmağı tavsiye eder.) Yahut da ameli ve hayatı fenne yaramayan ve amelenin sınıf menfaaatlerini korumayan şovenliği okuturlar, bu sonucusu da yine genç proletaryanın iyiliği için değil emperyalizm hücumunu geniş hududlardan daha ileriye götürebilmek; yani görünüşde yaldızlı bir cilâ uğruna, hakikatde ise burjuvazinin kasasını şişirmek için iyi döğüşebilmeleri içindir. Böyle bir tâlim ve terbiyenin neticelerini mi soruyorsunuz? En başka (ihtikâr-ticarî soygunculuk) onun üzerine sefâletin arkasından (fahiş- bedi'i soygunculuk) bir cümle ile (içtimaî ahlâk yoksulluğu). Bittabi'i bunlardan sonra manâ ve maddeten aç kalanla-

rın etrafa saldırması; (Haydutluk) ve onun da âkibeti: (gençliğin mahv olması) gelir...

SİYASÎ VAZİYET

Proleter gençliğinin siyâsî vaziyetini araştırırken iki ciheden tahdid edildiğini görürüz.

- 1° — Askerlik (militarizm)
- 2° — Beyaz tedhiş

ASKERLİK:

Sulh ilân edildiği halde harb açan tuzağa ne derler? Buna yeşil burjuva masallarında kurulmuş muahede nâ-mı verilir.

Umumî harbden evvel 6 milyon silâhendaz efrad harb bittikten sonra 11 milyonu geçiyordu. Çünkü kaba-ran ame le metalibi, uyanan Alman, Avusturya proleter gençliği ezilecekti.

Nasıl mı? Bilirsiniz ki askerlik için evvelâ «para» sonra da «efrad» ister. Parayı kazanan işçilerdir; Nasıl ki yiye nler de işçilerden başkalarıdır. Askerlik yapacak o-lanlar da kur'ası çıkmış genç proleterlerdir. O halde bir memlekette askerliği arttırmak, ameleyi fazla soymak, gençliği pençeye geçirmek demektir. Burjuva askerliği yalnız bu değil. Gençliği maddî ve manevî çürüten bir alettir. Genç proleterler iki suretde bu tırpana kurban olurlar.

Bedenen: Kışlalar hıfzısıhhasızlığın bugünkü amelde gösterilecek sâheseridir. İki de birde toplu yaşayan zaval-lı askerlere saldıran hastalıklara ise kumandanların nez-lesi kadar bile ehemmiyet verilmez. Askerlikte «bir par-mak yukarısı mafukdur» Mafuk, madununu hayvanından daha kolay kırbaçhyabilir. Askerin en ufak hatası-uslan-

ması için en büyük cezaya lâyıktır. Asker bu durumda habs edilir, açlıkla işkenceye uğrar. Meydanda dayak yer. Ve o zamana kadar hâlâ yaşıyorsa: bir gün inzibat için ölür.

Ahlâken Düşkünlük: Asker hukuk ve siyâsiyeden mahrum itaat makinasıdır. İnsan gibi düşünmek şöyle dursun, itiraz etmek bile onun şerefine uymaz. Kışla de-nilen ecel beşiğinde bu insanlar seciyenin manasını unu-turlar. Sükût ederler.

Büyük sermayedar hükümetlerinin askerleri güya vatana hizmet uğruna, halbuki şüphesiz sermaye hesabı-na müstemleke denilen medeniyet salgınına uğramış

memleketler ahalisini köleleştirirler; insanlık kıymetini kayb ederler.

Cihan proleter inkılâbı kudretini his ettirmeye başladı başlayalı askerler hep genç proleterler yani işçi oğlu işçiler; daima amele hareketlerini patronlar hesabına süngü ile karşılayacak ilk ve yegâne kuvvettir. Gün gelir ki burjuva cemiyetinde baba-hakkını arıyan bir amele; oğul-kur'asına düşmüş bir asker, karşı karşıya geçib birinin boğazına atılmak mecburiyetinde kalırlar... İşte sermayedar nizâmında askerliğin mahiyeti.

BEYAZ TEDHİŞ.

Burjuvazinin, proleter tazyikinden kurtulmak için en son çâresi bir sürü şuursuz gayri memnunlarla, küçük burjuva câhillerini başına toplayıp resmen yapamadığı hücumu milis kıt'alarla ameleye karşı icra etmesidir. Buna en açık misâl İtalya'daki kara gömlekliler «faşizm» teşkilâtıdır. Almanya'da da Ratenavin katlinden sonra Or-gaş'ın proletarya hareketini kana boğması da hep «beyaz tedhiş» âfetinin başlı belâlarından.

Ma'mafih bu beyaz tedhiş ekseriya böyle aşikâr olmaz. Hükümetin her ne şekilde olursa olsun daima himayesi altında zehir gibi içtimâi bedene bir yayılışı vardır.

- 1° — Gayri resmî millî gençler teşkilâtı
- 2° — Millî spor jimnastik cemiyetleri
- 3° — Papazlık kodamanlığı altında dinî kuvvetler, softa ve medrese terbiyesinin telkin vaâtleri
- 4° — Mekteplerde bile askerî kontrollerin sokulması
- 5° — Askerî terbiye cemiyetleri gibi vasıtalarla burjuvazinin dünya inkılâbına karşı bilemediği gizli silâhlarıdır.

M. HÂLİS

ANADOLU

Sahilin mavi ayaklarına dolanmış 400 küsür kilometre lik şerit. Boz dağın eteğinde Menderes, dalgalı bir yılan gibi akıyor. Kastamonu orman denizi. Kızıllı, yeşilli ır-mak. Seyhan'la Ceyhan yanyana, şâha kalkan Toroslara bakıyor.

Gümüşlü ayın ışığında taşkın derelerden atlamağa çabalayan topal köprüler, Romalılardan kalma eski sapan, toprağın ekilen 100'de 7'si, bataklığa gömülmüş kağrı, hapishaneden hapishaneye sürüklenen çakır orospunun türküsünü çağırıyor. Bıçaklarına karı takan sarhoş köy delikanlıları, 12 yaşında esrar çeken sar'alı çocuk, kerpiçden bir karış evler, defle oğlan oynatan ak sakallı lütiller.

Frenginin kazık gibi dişlerine tütsü azgın istimnanın ağzına pamuk ipliğinden gem vurmada, yeşil sarıklı türbede evliya.

Uzun külâhlı tekkiyeler elele vermiş dönüyor, bu öcü ne diye saçlı sakallı parazit dervişlere üfüyor.

Ramazanda kapu kapu dolaşan püskülsüz softa: mevlüd kitapları da var, ür'i abbas dâası da var.

Minarelerde ezân, din, camii, kur'an, hurâfe, masal: Afyon!

Ölü yıkayıcı imâm, mescidde vaâz eden hoca: kabir azabından sonra ahret İsrafil sürunu örttürdü.

Deccal çıkıyor. Mahşerde terazinin başı, sırat köprü-sü. Cehennem zebanileri günah işleyenlerin boynunda â-teşden bir halka. Cennetde kadife gözlü huriler şehidlere kevsar şarabı sunar...

Korkulu otomobillerde uçan sırma başlı paşalar-Yıldızlı köşklerde, şafaklara kadar şampanyaların içinde «vur patlasın, çal oynasın»lar-toprak sahipleri-kışızadeler-kalem edaları, tavlaların üstünde bağdaş kurmuş, nargi-lelerden dedikodu içiyor. Hükümet kapuları, «kandilli se-

lâm diye bar bar tepiniyor. Azl—Azrail!

Abanî sarıklı, eli tesbihli murabaha, bin seneliği bir kuruşa ustasının kenefine bir yük taşıyan genç çırak, tavan arasında kanlı altınları sayan Yahudi sarrafı.

Halifenin kara tahtını sayıklayan irticaa, fesli kalpaklı Frenk komisyoncularıyla el ele yürüyor.

9 milyon orak çekicin, tekne gibi karnında şapkallı bankalarla kumpanyalar hora tepiyor!...

Anadolu'nun bağırını keskin bıçakla boydan boya yaran bu tablonun önünde iki adam durdu. Birinin kafasına kar yağmıştı. Ötekinin kalbi yeşil. Biri balmumu öteki çeklik.

Kafasına kar yağın balmumu adam tablonun karşısında yakasını yırttı. Ah dedi, vah dedi, eyvah dedi. Düştü, eridi.

Kalbi yeşil çelik adamsa elektrik gibi dimdik ıslık çalmaya başladı! Proletarya inkilâbının omuzlarında Sosyalizm!

Kerim Sadi

BUGÜNKÜ GENÇLİK VE YARINKİ İNKİLÂB

Gençlik denilen meş'ur cemiyetin kökünde kaynayan, öyle çoşan ve çoşturan bir kuvvettir ki her devrin fikir ceryanlarını hassas bir mîknatıs gibi kendine cezb etmiştir ve cemiyetin fikriyatında, umumi hayatında sarıntılar yapan her hâdise, en çok onun kafasını konuşturur, ve o cemiyetin denizinde yuvarlanan kitabların en köpüklüsüdür.

Onu her inkilâbda karşımızda görüyoruz! Saçları karışmış, gözleri ateşlidir. Bazan elinde bir bomba mensub olduğu idealin teşkilâtından aldığı en küçük bir direktif için kan döker, kanını döker, Bazan kafasındaki büyük fikir öyle izbe odalarda yazı dizdirir, matbaa makinesini

işletir. Kalabalıklar içinde elinde beyannamelerle dolaşan, bir fikri temsil eden bayraklar altında ölümden ve kandan haykıran odur!..

O coşkundur. Fakat onun coşkunluğunda hâkim olan yine eyi taazzuv etmiş bir şuurdur. Yalnız o, bu temiz menba'lardan gelen şuur ile boğuşurken haşin ve titizdir! Çünkü temizdir! Hakiki, hak bildiği şeyi menfaatsiz bir gözle görmüştür. Doğru bildiği yolu, vuzuhla kavramıştır. Onun için, onun bu uğurdaki bütün fikir ve hareket tezahürleri ekseriya ifratla itham edilir...

Biz (gençlik) denildiği zaman bunu anlıyoruz! Gençlik denilince, gözümüzün önüne cemiyetin vazih bir fikir, temiz bir ideal için kafasıyla ve koluyla boğuşan mahiyetinde asiyânı temsil eden meşhur bir kuvvet tanıyoruz...

Bu kuvvette cemiyeti âteş bir bıçakla ikiye bölen süngülerden (proleterya ve burjuvalardan) birinin iktisadiyatına ve ideolojisine bağlıdır... Fakat acaba bizde, bu mâ'nada bir gençlik var mıdır?

Acaba bizde soyun sınıfların bir ideolojisi, bir gençliği, soyulan sınıfların da kezâ meş'ur bir hâle giren fikriyatı ile bir gençliği var mıdır? Tek bir kelime ile Türkiye'de bir gençlik, duyan ve yaşayan bir gençlik var mıdır?

Buna cevap vermek için etrafımızı tetkik edelim:

Şüphesiz ki en eski zamanlardan beri insanlar, daima iki büyük sınıfa taksim edilmiştir. Bunlardan birisi elinde iktidar makamını tutan ve çalışan sınıfı, muhtelif vasıtalarla ezen sınıf. Diğeri de her devirde başka şekilde, lâkin daima soyulan, daima ezilen fakir sınıftır. Bu iki sınıf asırlardan beri mevcuttur. Ve asırlardan beri boğuşmaktadır. Bugün en mütekâmil kapitalist cemiyetlerde

bu iki tabaka teşkilâtlarıyla, kuvvetleriyle birbirleriyle boğuşurken beri tarafta en geri cemiyetlerde bile bu mücadele bazan için için, bazan açık açık devam etmiştir. İşte bizde de bugün böyle daima birbirleriyle boğuşan iki sınıf mevcut bulunuyor. Fakat acaba bunların taazzuv etmiş ideolojileri var mıdır? Ve bunun için çarpışan gençlikleri canlanmış mıdır? Yani bu iki sınıf birbirlerinin karşısında sınıflı vaziyetlerini aldıktan sonra mücadeleler başlamış mı? ve bu mücadelelerden bir gençlik doğmuş mudur? Bu noktada tetkikimizi ilerletirsek görüyoruz ki burjuva gençliği yalnız bizde değil, her memlekette büyük bir dejeneresans içindedir. O ilmi sevmez, çünkü ilme ihtiyaç görmemiştir. O san'atı sevmez, çünkü yaşayış tarzındaki bozuk ve tenbel mi'zac san'at atelyelerinden evvel barlara ve dans salonlarına sevketmektedir. O mücadeleyi sevmez, çünkü kafasında enerji nâmına bir şey yoktur.

Bu hal aynen, kendi hayatımızın içinde de gözümüze her gün çarpmaktadır. Bu gün Türkiye'de zengin sınıfların ilmi, san'atı, mücadeleyi seven bir gençliği, bir ideolojisi yoktur... Ve bu doğrudan doğruya onların yaşadıkları hayat şartlarının zaruri bir neticesidir.

Bizim mensup olduğumuz proleter tabakasına gelince; hâdiseleri Marks'ın kafası, Lenin'in taktiğiyle halleden biz, biliyoruz ki cemiyetin iktisadî kuruluşundaki bugünkü bozuk nizamın hâkim olduğu her yerde bir mücadele vardır. Ve bu mücadele mâziden istikbale doğru arkarken zayıftan kuvvete doğru ilerlemekte ve gittikçe keskinleşmektedir. Garb emperyalizminin vahşi saldırısını geriye püskürten Türkiye'da iktisadî inkişaf müta vaziyen bu sınıf ziddiyeti, sınıf mücadelesi gün geçtikçe keskinleşecektir. Binaenaleyh mütereddi burjuvazimizin kadın kucaklarında yaşayan gençliği yanında bu keskin mücadelenin doğurduğu bir gençlik en şumullü, en teşkilâtlı bir kuvvet halinde çarpışacaktır! Ve bu gençlik artık

kendisine gelmek üzere bulunuyor.

Biz bu gün soyulan, boğulan, tahsil, refah yaşayış imkânlarından mahrum bırakılan proleter gençliği için sınıflı vaziyetlerine, sınıflı sezilerine sahip olmalarını temin ediyoruz!

Reddediyoruz ki:

Türkiye'nin fakir, bir yoksul gençliği! Artık kendini sez! Artık hisset ki binbir hurafenin, binbir masal ve yalan kumkumasının acınacak meşheri halinde seni saran muhiti kurtaracak koruyacak yegâne kuvvet sensin! İslî servilerin, yosunlu mezar taşlarının mantarlar gibi ürettiği bu muhiti, herşeyini gökten dilenen mütevekkil, miskin, ruhsuz kitleleri kurtuluş yoluna sürükleyebilecek, ancak senin bileğindir! Şunu da bil ki, seni yaratacak yok Yaşamak, ezilmemek, ölmek istiyorsan kendini yaratmağa bak! Yarının inkılâbı mefkûrenin çocuğunu bekliyor!

Tuğrul VECDİ

لعل

سید بنساج کا

ساراقہ

تخریقہ نقیہ

KARL LIEBKNEHT ROZA LÜXENBURG

Yâd:

Bugün iki büyük ölünün karşısında bulunuyoruz. Onarın ebedi hatıralarını yâd ederken, aşkımız ve heyecanımız üstündeki tesirlerini tâzelerken; bütün hayatlarında aptıkları mücadeleyi tahlil ederek şuurumuz ve harekimiz için ondan bir ders çıkarmak isteriz. Çoğumuz bilimiz ki 1914'de harb patlayarak cihan mezbahasının kapuları açıldığı zaman bir alay görültü ile harp aleyhinde atıp utan İkinci Enternasyonalin Sosyalistleri, harp hayalinin hakikat haline inkılabında ağızlarını bile açmadılar. İtatta ve hatta müdafaa'i milliye nâmı altında işçi sınıfını bizzat mezbahalara sevk etmek için propagandalar yaptılar. Bu faciadır. Bugün hâlâ her hakiki sosyalistin kalbinde kanayan bir yaradır. İşte bugün o feci hayatın neticeleri ile karşı karşıya bulunuyoruz. 10 milyon insan kanı milyonlarca aç sefil kitle bugün bu hiyanetin eserlerini riakâr faillerinin yüzlerine vurmaktadır.

Liebneht ve Roza yalancı sosyalistlerin bu hiyaneti ile uzun zamanlar mücadele etmiş ve nihayet yine hain sosyalistlerin kurşunuyla ölmüş iki inkılap rehberidir.

Liebneht harbin karşısında burjuvazi ile el ele veren yalancı sosyalistlerin bu hareketinden nevmîd olmadı. Ve bu vaziyet onu daha ziyade gençliğe yaklaştırdı. Ve Liebneht bütün ümidini gençlere vererek yarın için gençliğe iskâd etmek lüzumunu ileri sürdü, ve gençlik hareketlerini takviye etti. Bugünün gençlik kitlesi ne kadar âteşin, ne kadar edebî ne kadar geniş ise Liebneht'in genç kuşaklarda bıraktığı eser de o kadar edebî, o kadar geniş o kadar âteşin ve o kadar kuvvetlidir.

Liebneht Kimdir?

Libkneht 1871 senesinde doğdu. Babasını görmemişti. Zira babası o sırada hükümete karşı hiyanet cürmünden dolayı mahbus bulunuyordu. Gençliğinin ilk devreleri sakinane geçti. 16-17 yaşında herşeyini muhakeme edecek bir sinne geldiği zaman kalbinde askerliğe karşı bir nefret uyanmağa başlamıştı. Zira o kendi küçük düşüncesiyle insaların vahşi hayvanlar gibi birbirini boğazlamasını hiç doğru bulmuyor; ve bir türlü aklına sığdıramıyordu, düşündü, okudu, muhakeme ve tenkid etti.

Askerlik mes'lesi üstündeki fikri inkişafı ona pek çok şeyler öğretti. Bu mes'ele üzerindeki fikirlerini ilk def'a olarak 1906'da neşretti (Askerlik ve Askerlikle Mücadele **Militarismus und Antimilitarismus** namındaki kitabında tesbit etti, bu Libkneht'in ilk kitabı idi, bu kitabında Libkneht bugünkü burjuva nizam'ı içtiması altında, Askerliğin hariçde veya dahilde işçi sınıfının istismarını te'min olduğunu isbat ediyordu. Bir neferin hududda kanyla müdafaa ettiği burjuvazisinin milyonları idi. Felâket vukuunda bir neferin gaybedeceği nesi vardır? Buna mukabil burjuvazinin milyonları, fabrikası ve arazi-si düşman eline geçiyordu. Bir kelime ile burjuvazi bü-

tün mevcudiyetini gaybediyordu.

Dahilde, Asker asayışı muhafaza ediyordu. Asayişsizlik burjuvazinin menfaatini ihlâl eden herşeydir. Fabrikada çalışan ameleler grev yaptığı zaman onları, ancak süngü ile asker te'dib edecekti.

O bu muhakemelerden çıkan neticelerini hayata tatbik etmek istiyordu. Bunun için de başlı başına bir antimilitarist mücadele teşkilandırmakta idi. Karl Libkneht, uzun zamanlar Alman Sosyal Demokrat Fırkası'nı sarîh ve plânlı bir işçi fırkası hâline getirmeğe çalıştı. Sosyal Demokrasinin vazifesi, orduda bulunan proletarya kitlesini tenvir etmek onları bir teşkilât altına alarak anti-militarist mücadele için kazanmaktır dedi. Aynı zamanda sosyalist teşkilâtlarında hakim olan **pasifique** uyuşuk ve uzlaşıcı ruha karşı mücadeleyi ileri sürdü, Libkneht amele fırkasının sarîh ve temiz fırka olmasını istiyordu. Amele, burjuvazinin elini, ayağını ve eteğini öperek âdeta dilenerek hakkını almaz-Bugün artık taarruz eden sınıf ziddiyetleri hiçbir sulh ve mütarekeyi kabule mütehammil değildir. Bu sınıf mücadelesi muhakkak iki taraftan birinin galibiyetiyle neticelenecektir. Bir amele fırkasının vazifesi bu mücadelenin mütareke veya sulhünü akdetmek değil... Kendi sınıfının muzafferiyetini bir ân evvel tahakkuk etdirmektir. Bu nokta'î nazara istinaden Libkneht pasif teşkilâtları proleter sınıfına hiyanetle itham ediyordu. Kapitalizme karşı, o zamana kadar yapılan bütün mücadeleleri tenkid ediyor. Sendikalizm, Anarşizm ve asgarî grevleri kapitalizme karşı mücadele için müessir bir vasıta olarak görmüyordu.

Kapitalizme karşı onun en müessir gördüğü yegâne vasıta gençler ve gençlik teşkilâtları idi. Yarımın Sosyalist cemiyeti için o, bütün ümidi gençlerde görüyordu. Gençler... Henüz zihinleri temiz ve saf olan gençler sosyalist terbiyesinin altında en hakikî inkilâbcılar, en sağlam rehberler olarak yetiştirilebilirler ve bu suretle gaye için bu-

günün bozma sosyalistlerinden daha çok faydeli olabilirlerdi. Karl Libkneht kitabının bir yerinde diyor ki:

«**Militarizmle en faydeli mücadele vasıtası gençlik teşkilâtlarının derhal militarizmle mücadeleye geçmesidir.**»

Gençliğe verdiği ehemmiyet onu bütün müddet-i hayatında gençlik işleriyle meşgul etmeğe sürüklemiştir. Hayatının en büyük eseri beynelmilel bir gençlik teşkilâtını yaratmış olmasıdır. Karl Libkneht bugün beynelmilel genç işçi hareketleri ve teşkilâlarının müessisidir.

14 Ağustos 1914'de Cihan Harbi patladığı zaman Alman Sosyal Demokrat Fırkasına hâkim olan pasif ruh nihayet onu Alman militarizmine esir etdi. Bu suretle en kuvvetli bir işçi teşkilâtı kendini burjuvazinin ayakları altına atıyor, proletarya sınıfını burjuvazinin emrine veriyordu. Bütün diğer memleketlerde de aynı hal vakî oldu. Bu suretle beynelmilel işçi hareketleri zaafa uğramıştı. Hatta o zaman bütün bu beynelmilel işçi hareketlerini idare eden ikinci Enternasyonal Harbla beraber bir sinne tatil'i faaliyete etdi.

Bu vaziyet Libkneht için büyük bir endişeye sebep oldu. Proletarya hareketi hiç şüphesiz durmayacaktı. Bu tarihi bir seyr idi. Lâkin sosyalist liderlerin hayatı, kendisini burjuvaziye satması, hareketin bir müddet tevkifini icab edecekti. Bu ise proletarya sınıfı için büyük bir ziyan idi. Nihayet Libkneht, yeni arkadaşı Roza Lüksemburg ile beraber imzaladıkları beyannameyi aynı senenin sonbaharında neşr ettiler. Burada İkinci Enternasyonelin yaptığı hareketi, sosyalistlerin hayatını, Bâl'de verdikleri sözleri, Alman Sosyal Demokrat Partisini, bütün bunları teşhir ediyor. Şedid bir lisanla bu hareketi protesto ediyordu.

Roza Lüksemburg Kimdir?

Libkneht'in arkadaşı Roza, onun kadar iştihâr etmemişti. O mücadelecilerden ziyade fikrî sahada büyük

eserler vücuda getirmişdir. Troçki bir nutkunda (Karl Libkneht ile Roza Lüksemburg birbirini tamamlayan iki mevcudiyettir) diyor. Hakikaten böyle olmuştur. Bu iki mevcudiyetin birliği 1919 Alman ihtilâlini vücuda getirdi.

1871'de Rus Polonyası'nda tevellüd eden Roza Lüksemburg 18 yaşından itibaren siyasî faaliyetine başlıyor. Hayatının bu senelerinde onu müfrit bir marksizm propagandacısı olarak görüyoruz.

Bu sıralarda Polonya mühim ceryanlara sahne idi. Genç Polonezler Almanya ve Rusya arasında taksim edilmiş olan memleketlerini tekrar müstakil bir devlet hâline getirmeğe çalışıyorlar. İstiklâliyet mücadeleleri yapıyorlardı.

Bu cereyanı idare eden (Dazinski) idi. Vatanperverlik (Sosyal Patriyotizm) ceryanına karşı Roza da bigâne kalmadı. Bu esnada Roza Lüksemburg'un mânevi tesiri altında Rus Polonyası Sosyal Demokrat Partisi teşkil etdi, parti Rus proletaryasına istinad ederek kapitalizmle çarizmin boyunduruğu altında bulunan muhtelif milletlerin hürriyet ve istiklâl'i tamımı için mücadeleye başlamıştı. Ve keza sosyal patriyotizm hareketi Polonya'da bir idare'i milliyet te'sisini istihdaf ediyordu. Bunlar diyorlardı ki : «millî istiklâl olmayınca ictimaî hürriyet de olmaz. Bu gayeye vüsul için burjuvazi ve proletarya sınıflarının birleşmesi Müsterek bir mücadele yapması lâzımdır.» Bilâkis Roza Lüksemburg işçi kitlesine pek başka türlü hitâb ediyordu ve diyordu ki:

« — Umumî hürriyeti yaratabilmek için işçi sınıfları bilâtefrik'i milliyet çarizme ve kapitalizme karşı mücadele etmek mecburiyetindedirler. » Roza'nın temsil ettiği fikir patriyotların fikri ile eyi çarpıştı. Roza'nın yaptığı anti-militarist propaganda umumî harb için çok faydeli olmuştu. Beynelmilel işçi hareketleri idâre eden ikinci Enternasyonal Roza'nın bu noktâ'ı nazarını kabul etmedi

Ve onu mahkûm etdi. Ve Roza'yı dahi Enternasyonal'den ihrac ettiler. Roza Lüksemburg'u 1898'de Alman hareketinde görürüz. En hakiki mücadelelerine dahi burda başlar. O zamanlar baş gösteren revizyonizm (1) yavaş yavaş kendini Alman hareketlerine sokmağa muvaffak olmuşdu. Revizyonistler şöyle diyorlardı:

« — Proletaryayı kapitalistlere düşman etmekle bir şey çıkmaz, inkılâb yavaş yavaş, kendiliğinden olmalıdır. Binaenalyh şimdilik kapitalizmin içtimâi nizamını muhalefet ederek sulhperverâne bir suretle halkı tenvir ederek ufak demokratik hareketlerle sosyalizme vasil olmak.» Bugün bu fikirlerin doğru veya yanlışlığını münaakaşa etmek abesdir. Bunun ne kadar çürük esaslara istinad ettiği meydandadır.

Bu muhtelif fikirler Alman işçi kitlesini sürüklemişdi. Onlar kendilerine nasıl sarih bir yol bulacaklarını bilemiyorlardı. Diğer memleketler de aynen bu buhranı geçiriyorlardı. Belçikada ve Fransa Partilerinde revizyonistler zafere doğru gidiyorlardı. Alman Sosyal Demokrat Partisinin Drest Kongresinde, Amsterdam Enternasyonal Kongresinde nihayet Revizyonistler fikirlerinden rücu etmeğe mecbur oldular.

Roza Lüksemburg ilk Rus inkılâbında bilfiil çalışdı. Alman proleter hareketinde edindiği tecrübelerden Rus Proletaryasını istifade ettirdi. Ve onlara «Proletaryanın herhangi bir inkılâb hareketine iştiraki yalnız proletarya diktatoryasını istihdaf ettiğini» anlattı. Rus hareketine yakından iştirak için Polonya'ya geldiği zaman tevkif edildi.

[1] Revision : Tekrar gözden geçirmek, tashih etmek demektir. Bir takım muharrirler Marksizmi tenkid ve tashih etmek hevesine düşerek bir Marksizm ortaya atmaya çalıştılar ki, bunlara Revizyonist denir. Almanya'da Dr. David, Edvar Brenştayn, Karl Kautsky v.s. gibi.

Fakat hapisneden kaçtı. İlk Rus inkılâbından çok büyük istifadeler etti ve işçi tecrübelerine sahip oldu. Bilâhare Alman ihtilâlinde bu derslerden çok istifadeler etmiştir.

Fikrî sahadaki faaliyeti (umumî grev ve Alman Sosyal Demokrasisi) namındaki neşr ettiği bir kitabla başlıyor.

1910'dan sonra fikrî faaliyetinin bütün inkişâf seyrini görüyoruz. Cihanda büyüyen ve genişleyen bir emperyalizm ceryanının mevcudiyetini bunun bir harb'i umumiye müncer olmak ihtimalini, nazarı olarak Roza'dan dinlemekteyiz. Bir taraftan da Roza en büyük şaheseri olan Sermayenin Terakümü (Akkumulation des Kapitales) namındaki kitabını hazırlıyordu. Sermayenin terakümüne ve Emperyalizm devrine aid olan nokta'î nazarı çok ilmi çok güzel bir şekilde bu kitabda tesbit ediyordu. Roza kitabında pek ziyade haklı olarak (Emperyalizm devri içtimâi inkılâbın tahakkümünü müjdeler) demektedir.

UMUMÎ HARBDE ROZA VE LIBKNEHT

Libkneht, Roza Lüksemburg'un müşterek imzalı beyannameleri kitle üzerinde iyi bir tesir yaptı. Onlar harbi umuminin ilânı ile beraber zayıflayan işçi hareketlerini eski haline getirmek için çareler düşünüyorlardı. Roza 1910'da tevkif olundu. Jufius nâm'ı müstearı altında (Alman Sosyal Demokrasisinde Buhran) **Die Kreiss der Deutschen Sozial Demokratie** namındaki kitabını hapisnede yazdı. Ve gene 1910'da Beynelmîlel namındaki mecmuanın ilk nüshası çıktı. Beynelmîlel grubu kuvvetli bir teşkilâtın lüzumunu müdafaa ediyordu. Daha esaslı bir şekilde çalışabilmek; Hakikî Sosyalist gayesi üzerine inkılâp hareketlerini hazırlayabilmek için bir teşkilât lâzımdır diyorlardı.

Beynelmîlel grubu derhal işçi arasında hafi bir teş-

kilât vücuda getirdi. Bu teşkilât çok ehemmiyetli idi. Mühim işler görebilirdi. Netekim Alman ihtilâlinin bütün esaslarını bu teşkilât hazırladı.

1919 Senesi Karl Libkneht ilk inkılâbçı beyanname-sini geniş işçi kitleleri arasında dağıttı. Uzun zaman sefâletlere mâruz kalmış ve uyuşmuş olan kitle bu tesir altında yavaş yavaş dalgalanıyordu. Askerliğe, harbe, kapitalizme karşı galeyana başladı. Alman burjuvazisi bu mesele ile ciddi bir surette meşgul olmak mecburiyetini hissetmişti. Nihayet Libkneht'i tevkif ettiler ve hukuk'u medeniden ıskat etdiler. Diğer taraftan Roza Lüksenburg da tevkif ettirildi. Artık bir kere kıvılcım atılmış bulunuyordu. İn-kilâbın ilk günlerine kadar her iki inkılâbçı da mahbusta kaldılar.

Roza Lüksenburg mahbusda İspartaküs Mektupları'nı yazdı. Burda bütün günün siyasi meselelerini münakaşa ediyordu. Nihayet 1919'da inkılâbçı kitleler Alman ihtilâli-ni mevki'î faale çıkardılar. Alman ihtilâli Roza ile Libk-neht'i mahbustan kurtardı. Hürriyetleri iade edilen bu iki inkılâbçı derhal vazifeleri başına geçtiler. Senelerce baş-kalarının menfaatini müdafaa eden ve bu yolda tam 10 milyon kurban veren proleter kitlesi artık tam manasıyla galeyana gelmiş, hakkın ve hakikatin müdafası yoluna atılmıştı. Orduda Asker, şehirde işçi bu mücadeleye bütün kuvvetleriyle iştirak etmişlerdi. Libkneht bu kudretli mü-cadelenin eski Sosyalist partilerinin rehberliği ile idare edilemeyeceğini biliyordu. Bu inkilâb hareketini tanzim edecek kuvvetli bir fırkaya lüzum vardı. Bu lüzum Libk-neht'i ve Roza'yla Alman Komünist Partisinin teşkiline sevk etti. O artık bütün Sosyalist partilerin ve İkinci En-ternasyonalin son yaptığı hiyanet hareketi ile tarihe karış-tığını bundan sonra proletaryanın yanına hakikî partisi komünist partileri olduğunu söylüyordu. Libkneht bu noktaî nazardan Alman burjuvazisi ile mücadele etmekte

beraber aynı zamanda memleketin hain Sosyal demokrat-ları ile şedid bir mücadele devam ettirmekte idi. Hareket büyüdü. Hududdan ordular artık silâhlarını atarak şehir-lere doğru kaçıyorlardı. Wilhem kaçtı. Alman generalleri sokakda tahkir ediliyordu. Artık proletaryanın inkilâbı Almanya'da da tahakkuk edecekti. Hiyaneti kendine şiar edinmiş olan Alman Sosyal Demokrasisi bu sefer de prole-tarya hareketine yeni bir hiyanet yaptı. Can çekişen burjuvazinin yerine kendini ikame etti, ve bu surette proletar-yanın ihtilâlcı hareketine karşı burjuvazinin müdafii mev-küine geçti. Şaydeman, Ebert hükümetleri bu inkilâba kar-şı ordular sevk ettiler. Sokaklarda kanlı muharebeler ol-du. Bu hain sosyalist teşkilâtı nihayet 15 kanunsani 1919'da Roza Lüksenburg ve Karl Libkneht'i hafiyani ve alçak çasına katlettiler. bu vak'a proletaryanın inkılâbçı hare-ketinde çok mühim bir zaman oldu. Onu seven binlerce amele ve halk, bütün hayatını işçi sınıfının hürriyeti yolu-na hasretmiş ve nihayet mücadelesinin başında kurşunla bıçakla ölmüş olan bu iki büyük rehberi elleri üstünde ta-şıyarak FredrihinsiŞof mezaristanına gömdüler. Bugün bu iki inkılâbçı mezarlığın sakin havası dahilinde kendileri gi-bi saf ve temiz iki beyaz direk altında yanyana yatmakta-dırlar. Bu sakin mezaristan her sene 10 kanunsanide büyük hareketlere, nümayişlere sahne olur ve her hareket kitlenin inkilab alevinin biraz daha yanmasına, biraz da-ha yayılmasına sebep olmaktadır. Karl Libkneht Roza Lüksenburg öldü, fakat onlar hâlâ kitleye rehberlik edi-yor. Onların ruhu kitleye ateş ve heyecan vermekten uzak değildir.

Yaşasın inkilâb kurbanları!

Kahrolsun burjuva uşağı yalancı sosyalistler; sosyal demokratlar!

Ahmet Şâhin

BİZ ÖLÜLERİMİZ İÇİN AH U VAH
ETMEYİZ! FAKAT, DİŞLERİMİZİ
GICIRDATARAK SAFLARIMIZI
SIKLAŞTIRIRIZ... «İŞÇİ Gençliği»

HARAB ÇİFTLİKTE İKİ KÖPEK

(H) hanımla (Y) beye:

okusunlar diye

Tamyahım:

Biri dişi, biri erkekdi.

Erkek köpek dişi için şöyle diyordu:

«Bu ateşli ve ihtiraslı kadın, yakında, bir merhamet edebiyatı doğuracak!»

Dişi köpek erkek için şöyle der:

«Bu genç ve derin san'atkâr, yarın, bütün beşeriyetin malı olacak!»

Tanıdınızsa dinleyin, şimdi Asya'dan Avrupa'ya giden yolun üstündeki harab çiftlikte eskidenberi geniş bir şarab sofrası kurulur.

Bu sofranın dört ayağı dört demir kazık gibi, inleyen bir adamın ciğerlerine batıyor: bu adam Türkiye'nin alını terli, emekçi fakir halkıdır. Tırnaklarıyla toprağı kazan adam dişleriyle kemiren adam.

Sofranın etrafındaki altın ayaklı yumuşak sedirde ayaklarını arslan postuna basan insan avcıları. Avcıların dizlerinde siyahlı beyazlı köpekler.

İkisinin de tüyleri süt gibi beyaz, ikisinin de tüyleri ipek kadar yumuşak kalpleri de öyle sesleri de öyle, tıpkı tüyleri gibi : süt gibi beyaz, ipek kadar yumuşak.

Sofranın altında inleyen alını terli adama bunlardan başka candan, yürekten acıyan yok. Bu iki ateşden gömleğin ipi zavallı inleyen adamın çektiği acı ile yarılmış bir çeşmedir.

Koşun, ne diyorsunuz? Bu çeşmelerden şevkat ve merhamet balı fişkiriyor. Kanınızdaki çeşme yangını sönsün, frengili ağzınızı uzatın, veremden kurumuş ellerinizin çukurunu açın Ne diyorsunuz?

Şarap sofrasının dört ayağı, dört demir kazık gibi, ciğerlerine batan alını terli adam başını öte tarafa çevirdi.

Bırak, efendileriyle köpekleri, köpekleriyle efendileri uğraşsın!

KERİM SADI

BİR İNSAN

Maksim Gorki'nin Lenin'e Aid Hatırasından

Vlâdimir Lenin ölmüştür.

Düşmanlarının karargâhında bile bazı namuslular dünyanın Lenin'in şahsında «zamanın bütün büyük adamları arasında dehayı en bariz tarzda temsil edebilen» bir insanı gayb ettiğini kabul etmektedir. Bir Alman burjuva gazetesi olan Progertageblat kendisi hakkında neşrettiği ve Lenin'in muazzam şahsiyetine karşı beslediği derin takdiri ifade eden bir makalesini şu sözlerle bitiriyor: «Ölümden bile Lenin büyük, yanına yaklaşılmaz ve korkunç gözüküyor.»

Makalenin yazılışındaki tarz, «düşmanın lasesi muattardır» misâl kelimesiyle ifade edilebilecek server'i cismaniyenin; patırtıcı, arbedeci ve büyük bir adamın uzaklaştığını gören insanlarca hissedilen sonucun makaleye esas ittihaz edilmediğini gösteriyor: hayır bu makalede bir hemcinsine karşı gösterilen beşerî gurur ifade ediliyor.

Benim için Lenin, yalnız kendinden evvel hiçbir insanın benimsemeğe cür'et edemediği bir gayeye matuf bir adamın şâyânı hayret derecede mütekâmil bir sureti mücessemesi değildir; o Büyük Petro, Mihaylio Lomonosof vesairleri gibi Rus tarihinde her zaman âni bir surette do-

ğan adil, korkunç ve biraz efsanevi insanlardan biridir.

Benim için Lenin bir efsâne kahramanıdır; bir adam ki beşeriyeti bugünün zavallı hercümercinden ve uyuşuk bitkin bir hükümet hayatının kanlı ve kokmuş bataklığından kurtaracak olan şehráhı aydın kılabilmek için kendi göğsünden ateş ve nur saçan yanık yüreğini koparıyor.

Onun bir tasvirini yapmak çok güç, Lenin, haricen, tıpkı balığın pullarla olduğu gibi kelimelerle muhaddır. O, bütün sözleri gibi sade, doğru idi.

Kahramanlığı harici her türlü ihtişam ve parılıtdan beri idi. Kahramanlığı hakiki inkılâbcılar muhitine mensub ve dünyada adlin imkânına samimiyetle inanan namuslu bir rehberin nadir sade ve zahidane şahadetidir! Beşeriyetin saadeti için ve ağır yorucu mesai lehine-dünyanın bütün meserretlerinden feragat eden bir insanın kahramanlığı.

Lenin, bir akşam, Moskova'da madam Peşkof'un evinde Dubrovani'nin elinden Betoven'in senfonilerini dinlerken demişti ki: «Aponzonatlardan güzel hiçbir şey bilmiyorum ve bunları hergün dinlemek isterim. İcazkar ve beşerin fevkinde bir musiki. Daima ve belki basit ve çocukca şunu düşünüyorum: şu insanlar ne mucizeler ibdâ edebiliyorlar!»

Ve kaşlarını çatarak serveri ifade etmeyen bir tebesümle ilâve etti: «fakat - çok zamanlar musiki dinlemiyorum; âsâba tesir ediyor ve akla zevzeklikler etmek, insanların, kirli bir cehennemde yaşadıkları halde böyle güzellikleri yaratabildikleri için, saçlarını okşamak geliyor. Fakat zamanımızda kimsenin saçını okşamağa gelmiyor. Çünkü insanın elini ısırtıyorlar, kafalarına vurmak lâzım bilârahm ü şefkat kafalarına vurmak, her ne kadar mefkûremiz her şiddetin aleyhinde olsa dahi. Of! ne güç bir vazife!»

Bir sınıfın namuslu rehberlerine terettüb eden vazife

beşerin kudretini aşacak derecede güçtür. Şu veya bu türlü zâlım olmayan bir rehber kabili tasavvur değildir. Lenin zamanında Wat Tabler, Tomas Münzer ve Garibaldi devirlerinden ziyade insan öldürüldüğü me'mul. Fakat Lenin'in idare etmekte olduğu inkilaba karşı koyan aslında çok daha vâsi' ve kudretli bir teşkilâta mâlik bulunmakta idi. Ve şu dahi nazarı dikkatten kaçırılmamalıdır ki «medeniyet» in insanlığı, dolayısıyla insan hayatının kıymeti bâriz surette tedenni etmiştir; bunun nedeni Avrupa'da insanları imha etmekteki usulü fennin tekâmülü ve bu ameliyede gösterilen zevki selimin terakkisi gayrı kabili red bir surette isbat eder. Ve her ne kadar cümlesi için mevzuubahis olmasa da insanlar her merhameti celb edecek mahlukattır - ve tabii öldürmek, hatta her merhameti celb etmeyenleri - meselâ siyasi itler - ve bimarhanelerde tecritleri icâb edenleri bile öldürmek tüyleri ürpertir. Fakat - bir kerecik de vicdanınıza sorunuz; kendileri şu müstekreh harbi umumiyenin devam ettiği müddet zarfında, dört uzun sene milyonlarca insanı kurbanlar gibi doğratırken, her merhametin ne olduğunu hatırlamaları şöyle dursun, bu iğrenç harbin bir de, ve her ne bahasına olursa «kat'i bir zaferle» neticelenmesi için ellerinden geldiği kadar çalıştıkları halde Rus inkılâbının hunharlığından bahseden şu «ahlâk perestlerin —söyleyiniz, bu heriflerin riyası muhakkak mıdır? Daha ziyade geriye değil midir? Şimdi bütün harp sahibi milletler yaralı, yorgun ve vahşete doğru sürükleniyorlar ve muzaffer olan beşerin umumî sert dişleri bugün bile insanları boğmaktadır. 1919'da, ağır açlık senesinde, yoldaşların, asker ve köylülerin ken disine vilâyetten gönderdikleri yiyecekten istifade etmeğe Lenin utanırdı. Bu gibi şeyleri kullanışlı ve rahat olmayan ikâmetgâhına getirdikleri zaman, alnını buruşturur, ne yapacağını şaşırır ve bu gönderilmiş olan un, şeker ve tereyağını hastalara ve gıdasızlıktan dolayı vücudca düşkün yolaşlara tevzi etmeğe koşardı.

Bir gün beni öğle yemeğine davet etti ve dedi ki: «önünüze tütsü balığı koyacağım -Astırahandan göndermişler.»

Sokratvari alnını buruşturdu, herşeyi gören gözlerini bir tarafa kaydırarak ilâve etti:

«Büyük bir efendi imişim gibi bunları bana gönderiyorlar. Bu âdetten kendilerini nasıl vaz geçirebilirim? Kabul etmesem kendilerini tahkir etmiş olacağım. Halbuki dört tarafta açlıktan ölenler var. Tuhaf bir mesele...» Arzu ve isteklerinde ziyadesiyle mütevazidir. Şarap ve tütün nedir bilmezdi ve sabahtan akşama kadar iş içinde boğulurdu; kendi kendine bakmayı, bir türlü öğrenemedi. Fakat yoldaşların hayatını dikkatle takip etti. Bunlara karşı gösterdiği alâka; haddizatında yalnız kadınlara has olabilen tatlı bir şefkat şehlîni aldı. Her bir lahzasında diğerlerine bahsetti ve kendi ıstırabını kendiden nesh etti

Meselâ masası başına oturur ve sür'atle birşeyler karalarken kalemi kağıttan ayırmaksızın konuşurdu: «merhaba! nasılsınız! şimdi bitiriyorum...» «Yine taşradan gelen bir yoldaş, boynu bükük, galiba yorgun yine cesaret vermek lâzım. Gönlünün şen ve uyanık olması cidden mühim iş...»

İnsanlara bu derece tefvik ettiği halde ihtirasın şeytanına Lenin kadar mukavemet etmiş ve «o felek adamlara» karşı onun kadar samimi bir alâka gösterebilmiş bir başka kimseyi tasavvur edememekteyim. Onda sanki amelenin kalblerini ve sevgilerini celb eden bir mıknaş vardı. İtalyanca bilmezdi fakat «Kapri» nin balıkçıları, Şalyapin ve daha bir çok Rus ricali mühimmesini görmüş olmalarına rağmen, şâyânı hayret bir sevki tabii ile Lenin'e bir eyhemmiyeti mahsusa atf etmişlerdi. Sehhar kahkahası vardı. Beşerî budalalığın bütün kabahğini ve iz'ânın hiyle vâdisindeki canbazlıkları gayet iyi görmesini bilen ve yine basit köylülerin çocukluklarından ve sade

deliliklerinden müslüzid olan bir adamın samimi ve kalbden gelen kahkahası.

Kendisinden bahs edilirken ihtiyar balıkçı Civanın Spodarov:

«Yalnız namuslu bir adam onun gibi gülebilir» derdi. Mai ve gökyüzü kadar şeffaf mercanın üstünde çalkan sandalda, Lenin, kamışsız ve sade bir el oltasıyla balık tutmasını öğrendi. Balıkçılar izah ettiler: Olta parmağa vurunca çekilecekti «kuzu» derin derin! kaçınıcı?

Derhal oltayı çekmiş, balığı suların arasından çıkarak bir çocuk sevinci ve avcı neş'esiyle haykırmıştı: «na sana: derin derin!»

Balıkçılar da zaten kahkahalarını zabt edemediler ve kendilerini o günden itibaren «sinyora derin-derin» tesmiye ettiler. Kendisi «Kapri»yi terkettikten sonra her zaman sorarlardı: «sinyora derin-derin acaba ne âlemedir? çar hazretleri tarafından tevkif ettirilmeyecek ya? » 1907'de Londra'da Lenin'i ilk defa görmüş olan birkaç amele kongrede aldığı vaziyetten bahsediyorlardı. Bunların biri gayet mânidar olan şu sözü söyledi: «bana Avrupa'daki işçiler bu derece zeki bir adama malik midirler? Meselâ Bebel veyahut bir başkası - fakat böyle bunun kadar sevebileceğim bir adam olsun - işte bunu hiç zannetmiyorum.»

Bir başka işçi ilâve etti:

«Canım bu bizden, bizim malımız. Bir tosun»

Mukabele edenler oldu:

«Plehanof da bizimdir.»

Ve bunun üzerine ziyadesiyle musip olan şu cevap:

«Plehanof bizim hocamız, bizim efendimizdir: fakat Lenin arkadaşımızdır.»

1918 sonbaharında Surmovuda fabrikasında çalışan bir ameleye Dimitri Pavlof'a Lenin'in en mütebariz tarafının hangisi olduğunu sordum. «Sadelik, Lenin hakikat kadar sadedir.» Bu sözleri uzun uzadıya düşünülmüş ve çoktan verilmiş bir hüküm gibi söyledi.

Bir adam hakkındaki en doğru hükmün maiyetinde bulunan kimseler tarafından verildiği malumdur. Fakat çok tecrübe görmüş olan şoförü Hill, hakkında:

«Lenin bambaşka bir insandır. Meselâ Mayasinistkaya caddesinde yol alırız. Etrafda bir alay kalabalık. İlerlemek kabil değil Makineye bir şey âraz olacak diye korkarım ve boruyu hiddet ve şiddetle öttürmeye başlarım. Derhal kapuyu açar ve karşıdan gelen birşeye çarparak düşeceğini düşünmeksizin otomobilin basamağını takiben yana kadar gelir ve «kuzum Hill, ne köpürüp duruyorsun herkes gibi yürüsem!» der. Ben tecrübedide bir şoförüm ve bilirim ki; ondan başka kimse böyle hareket edemez.»

Yine Surmovluda eski tanıdığım yumuşak huylu bir adam, Çeka'daki vazifesinin ne kadar yorucu olduğundan şikâyet etmekte idi. Dedim ki:

«Bana öyle geliyor ki bu vazife sizin için değildir. Huyunuza tevfik etmiyor.»

Fakat biraz düşündükten sonra cevap verdi.

«Fakat İlyiç'in de ekseri zamanlar gönlünün kanatlarına asıldığını düşünüyorum da, zaafımdan utanıyorum.»

Amedi Matbaası

Müdürü Mes'ul Sadrettin Celâl

nakli

BURHAN ASAF

KISA SÖZLÜK

abadi : mämurluk, bayındırlık, şenlik; yazı kâğıdı.

adl : doğruluk, haktanırlık, haklılık.

alelumum : genel olarak

alil : kör, sakat, hasta.

amel : iş.

ameli : pratik.

arbede : kavga, patırdı.

asiyân : isyancılar.

asri : zamana uygun, modern.

âteşin : ateşten, ateşli, canlı.

ba'dehü : ondan sonra.

bağş : bağış, ihsan.

baht : öz, saf; talih, kader, kismet.

bahusus : özellikle, ençok, hele.

bârgir : yük tutan, yük kaldıran; beygir, at.

bârtiz : açık, meydanda, aşikâr.

batın : nesil, soy; karın.

bâtın : iç, içyüz; gizli Tanrı.

bed : fenâ, yaramaz, çirkin; kötülük; başlama, başlayış

bedbin : kötümser, pessimiste.

beşeriyet : insanlık.

beyanname : bildiri, bildirge.

beynelmîlel : ululararası.

bigâne : kayıtsız, ilgisiz; yabancı; dünya ile ilgisini kesmiş olan

bilâ : bedelsiz;..... sız [siz].

bilâ rahm ü şefkat : hiç acımasızca, insafsızca.

bilâhire : sonra, sonradan, sonunda.

bilakis : tamtersine, tersine olarak.

bimârhane : hastane; deliler yurdu.

binaenaleyh : bunun üzerine, bundan dolayı.

bitâb : bitkin, yorgun.

cerh : yaralama, yaralanma; çürütme; kabul etmeme.

cihet : yan, yön, taraf; yüz, yer; sebep, vesile, bahâne, ilgi; görev.

cüz : kısım, parça, bölük.

dâr'ülfünûn : üniversite.

dâr'üssınâe : sanat okulu.

deccal : kıyametten az önce çıkacak ve Hz. İsa'ca öldürülecek olan yalancı Mesih.

def : öteye itme, savma, savulma; verme, ortadan kaldırma; giderme.

dür-endişlik : tedbirlilik.

dûn : aşağı, aşağılık; alçak, soysuz kimse; alta, aşağıda.

ecdât : dedeler, büyük babalar, atalar.

edâ : borç veya benzerini ödeme; yerine getirme.

efrâd : ferdlar ; tek olanlar, birler.

ehemmiyeti mahsusa atf etmek : özel bir önem yüklemek.

enmüzece : örnek, mosra, tip.

esâret : tutsaklık; kölelik, kulluk.

ferâgat : vazgeçme, elçekme; dinlenme; vazgeçecek kadar zengin olma.

fersâ : aşındıran, mahveden, yoran.

fevk : üst, üst taraf, yukarı.

feyz : ilim, irfân; bolluk, çokluk, verimlilik, gürlük, ilerleme, çoğalma.

fişebilillâh : Allah yolunda; karşılık beklemeksizin.

garb : batı.

hafi : gizli.

hafiyane : gizlice.

hâiz : sahip, taşıyan.

halaskâr : kurtarıcı.

hâsis : değersiz, kıymetsiz; insanı küçülten; pinti, cimri, nekes.

hasr etmek : vakf etme, tahsis etme; zaman ayırma; sıkıştırma, çevirmek.

hassaten : özellikle, ayrıca, yalnız.

herc ü merc : alt-üst, karmakarışık, allakbullak, darmadağınık.

hıfz : saklama; ezberleme.

hıfzıhâ : sağlığı koruma.

hulâsa : özet.

ibdâ : yeni ve örneksiz birşey yaratma; icad.

icazkâr : herkesin yapamayacağı biçimde işgören; söz söyleyen.

ictima : toplanma, bir araya gelme; toplantı; yığılma, birikme; kavuşum.

ictimâi : sosyal.

idrâk : anlayış, akıl erdirmeye; yetişme, erişme, olgunlaşma; algı, algılama.

ifâ : ödeme, yerine getirme; bir işi yapma; iş görme.

ikame : oturma, kaldırma, yerine koyma, ayakta durma.

iktidar : güç yetme, yapabilme ; erk.

iskat : düşürme, döşürülme [hukuku medeniden iskat : medeni hakların elinden alınması.]

ızzar : zarara sokma, ziyâna uğratma.

inkişâf : meydana çıkma, açılma; gelişme.

intihâb : seçim.

istîdâd : yetenek; akıllık; anlayışlılık.

istihdâf : hedef tutma, amaç edinme.

istihdâm : kullanma, hizmete alma, çalışma.

istikbal : gelecek zaman; birini karşılama, birine karşı çıkma

istinnâ : abaza çekme.

İsrâfîl : dört büyük melekten kıyamet kopacağını öttüreceği boru ile bildirecek olan biri; «ulaştırma bakanı»

İstihâr : şöhretlenme, ün alma, ünlü olma.

İstira kuvveti : satın alma gücü.

İştirâk : ortak olma, ortaklık.

İtâat : boyun eğme, dinleme; alınan emre göre davranma.

İtham : töhmetlendirme, suçlandırma; birine bir kabahat yüklemeye.

İtmâm : tamamlama, bitirme, tamam etme, edilme.

ittihaz : edinme, edinilme; kâbül etme; sayma, tutma, itibâr etme; kullanma kurma, düşünme, tasarlama.
iz'an : anlayış, kavrayış, akıl, itâat, boyun eğme, söz dinleme edep, terbiye.

kânûnsâni : ocak ayı.

katl : öldürme.

kebir : büyük, olu; yaşca büyük yaşlı; çocuktuktan çıkmış genç.

kemmiyet : nicelik.

keyfiyet : neçelik [nitelik].

kurûn'vustâ : ortaçağ.

küfr : Allaha ortak koşma; dinsizlik, imansızlık; nankörlük; kaba söz söyleme; örtme, gizleme.

lâhza : kısa süre; an.

lâse : leş; zayıf, arık hayvan; kıyıda kalmış kayık, gemi teknesi.

lâsesi muattar : leşi kokulu.

liyâkat : lâyük olma, değerlilik, yararlık; iktidar, hüner, erdem.

lati : kulampara, Lût kavminin çirkin hallerini tekrarlayan [kimse].

mâbûd : kendisine ibadet olunan.

mâdûn : alt, aşağı devrece, emir itibariyle aşağıda olan.

mafevk : üst, yukarı; üstte, üst derecede bulunan kimse, baş şef.

mahiyyet : bir şeyin aslı, esası; iç yüzü.

makul : akıllıca, akla uygun, anlayışlı, mantıklı.

makûle : takım, çeşit, soy; ulam, catégorie; ilim tasnifi yapılmış, prédicament.

ma'tûf : eğilmiş, bir tarafa doğru çevrilmiş; birine yöneltilmiş

meccânen : bedâva, parasız, ücretsiz olarak.

medhal : girecek yer, kapı, antre; başlangıç, giriş.

meşkûre : ülkü, ideal [Ziya Gökalp'in yaptığı kelimelerden biri].

melâl : usanmış, bıkmış, bezmiş; mahzun.

melûlâne : mahzun ve acıklı bir halde.

me'mûl : emel edinilen, ümit olunan, umulan, beklenen; ümit; umut.

menafi : yararlar, çıkarlar.

menba : kaynak, pınar.

mesâi : çalışmalar.

meserret : sevinç, şenlik.

meşgul eşhas : çalışanlar, [emekci-proleter]

meşher : sergileme; teşhir yeri, sergi.

meşrû : şeriata, kanuna uygun.

meş'ur : bilinçlenmiş.

metalib : talep olunan, istenilen şeyler.

mevki faal : eylem yeri.

muâhede : karşılıklı and içme; andlaşma.

muattar : ıtırh, güzel kokulu.

muhabbet : [doğrusu : mahabbet] : sevgi.

muhât : ihâta olunmuş, etrafı çevrilmiş, kuşatılmış; bir şeyin içinde bulunan; sümük.

muhit : ihâta eden, etrafını çeviren, kuşatan; çevre; Allah'ın adlarından.

mukavemet : karşı durma, dayanma, karşı koyma.

murabaha : malı kâr ile satma; tefecilik.

mustib : isabet eden, rastgelen, yanılmayan.

mu'tâd : itiyad edilmiş, âdet olunmuş, alışılmış.

muvaffak : Allahun yardımına ulaşmış işi rast gitmiş [kimse] başaran beceren.

muvazene : denk olma; uygunluk; kıyas, ölçü.

mübâreze : cenk, kavga, uğraşma.

mübtedi : bir yenilik ortaya koyan.

mübtedi : bir şey öğrenmeye yeni başlayan, acemi.

müdafaa : saldırıya karşı durma; koruma, korunma; savunma.

müessis : kuran, temel atan; kurucu.

müessese : kuruluş, kurum.

müfid : ifade eden, anlatan, anlamlı; faydalı.

müfrid : tek başına bırakan; [koyu, sekte], ; izolatör.

müncerr : bir tarafa çekilip sürüklenen, sürülen, kayıp bir tarafa giden; varıp sona eren; neticelenen.

münevver : tenvir edilmiş, nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış; ışıklı; aydın kimse.

mürekkeb : terkiib edilmiş, iki veya daha fazla şeylerin karışmasından meydana gelen; bileşik.

mürteci : irticâ eden, geri dönen; gerillik, geriye dönmek talı.

mürtedd : irtidâd eden, islâm dininden dönen.

müsâid : yardım eden; elverişli, uygun; izin veren.
müsavi : eşit, aynı, denk.
müstahdem : istihdam olunmuş, hizmette bulunan, kullanan, ticaretle çalışan.
müstahsil : istihsal eden, yetiştiren, yetiştirici, üretici.
müstear : eğreti [alınmış], takma [ad]
müstekreh : istikrâh edilmiş, kerih görülmüş, tiksiniilen, iğrenilen, iğrenç.
müstesna : istisna edilen, kural dışı bırakılan, bırakılmış; üstün; ayrı tutulan, ayırık; benzerlerinden baskın.
müştağil : istigal eden, çalışan.
mütâreke : ateşkes, tarafların geçici ateş bırakışımı.
mütebâki : bâki kalan geri kalan artan; tebaki eden, yalandan ağlayan.
mütecânis : bir cinsten olan; bir cinsten; homogen; eş sesli.
mütekabil : karşılık düşen.
mütekâmil : olgun.
mütenâsib : münâsib, uygun olan, denk
mütemâdi : temâdi eden, uzayan, süren; fâsılasız, arasız.
mütereddî : soysuzlaşmış.
mütesellim : tesellüm eden, teslim edilen alan; vergi tahsil-darı; [eskiden] kaymakam.
mütevekkül : tevekkül eden, işini Allaha veya oluruna bırakan, kaderine boyun eğen.
nasib : pay, hisse; birinin elde edebildiği şey; Allahın kismet ettiği şey.
nasibe : dikili taş, yollara nişan için dikilen taş.
nefis : ruh, can, hayat; bipolojik insancıl ihtiyaçlar; kendi, şahıs; birşeyin ta kendisi; dölsuyu.
nesh : fesih ve lâğv etme, kaldırma, hükümsüz bırakma; kop-ye etme; Kur'an âyetlerinden sonra gelenin önce gelen âyetteki hükmü değiştirmesi.
neşri nemâ : yetişip büyüme, sürüp çıkma
nevmid : ümitsiz, ümidi kırık.
nevrâz : yenigün; ilkbahar başlangıcı, Celâli takviminde yıl-baş; müzikde makam.
nisbet : bağlılık; kıyaslama, ölçü; oran; inad olsun diye yapılan iş; rağmen.
nizâm : dizi, sıra; düzen, usul, tertip, yol kaide; ilke.

nümayiş : gösteriş, gösteri; görüntü, yalandan gösteriş, göz koyma.
— *perest* : —tapan, —tapınan, —taparcasına.
— *perver* : —besliyen, —besleyici, —büyüten, —büyüttücü.
—*perverâne* : —perverin çoğulu.
rehber : yol gösterici, kılavuz.
resûl : elçi; peygamber; yalvaç, yalavac.
revân : yürüten, giden, su gibi akıp giden.
ricâl : erkekler; yayan, yaya olanlar; belli mevki sahibi kim-seler.
riyâ, : ikiyüzlülük.
rücû, : dönme, geri dönme; cayma, sözünü geri alma.
sâf - *derûn* : bön, kalbi temiz, içi saf, kolay aldatılabilen.
sâniyen : ikincil.
sâ'y : emek, çalışma; geçinmek için işleme.
sehhar : büyütücü, büyüleyici.
server : baş, bakan, reis, ulu.
server'i cismâniye : ulu kişi.
sevk : önüne katıp sürme ileri sürme; sonuçlandırma; yolla-ma, gönderme.
sevk'i tabii : iç güdü.
sinne : sene, yıl.
sulh perverâne : barışsevercesine.
sûret : biçim, görüntü, kılık; tarz, yol, gidiş; çâre.
sûret'i mücesseme : cisimleşmiş gidiş, biçim.
sünûhât : akla gelen, içe doğan şeyler.
şâhrâh : ana yol, ana cadde; aşılması mümkün olmayan doğru ve açık yol.
şâyân'ı hayret : şaşmaya değer, şaşılacak, hayret edilecek.
şedid : şiddetli, sert, katı; sıkı.
şehâdet : tanıklık; bir şeyin doğruluna inanma; şehitlik, şehit olma.
şerâit : şartlar.
şîâr : alâmet, ayırdedici işaret, iz; parola, [iki elin kanda ol-sa] savaşa, yardıma, toplantıya koşma (çağrısı).
şümûl : içine alma, ait olma, delâlet etme; kaplam.
taazzuv : uzuv'dan türeme. Osmanlıca isim olarak taazzi : uzuv peyda etme, şekillenme.
tahakkuk : gerçekliği anlaşılma; gerçekleşme.

tahammül : yüklenme; katlanma; kaldırma.
tahkir : hakaret etme; hor görme, küçük görme.
tahrîbkâr : yıkıcı.
tâlib : istiyen, istekli; öğrenci.
tard : koğma, sürme, uzaklaştırma [işden - okuldan].
tashîh : sağlığını iade etme, iyiletme.
tecrîd : soyuma, soyulma ; ayırma ve taraf tutma; soyutlama.
tedhîş : zilgıt, deşhet verme, şaşırtma, korkutma, yıldırma.
tedennî : aşağı inme, aşağılama, gerileme.
te'dîb : edeplendirme, edeplendirilme; haddini bildirme.
tefrîk : ayırma, seçme, ayırdetme.
tefvîk : ok yayının sol el ile yukarı kaldırılması.
tekâbil : karşı karşıya olma, karşılaşma, yüz yüze gelme:
karşılıklı olma, karşılama.
tekâmül : olgunlaşma, kemal bulma; evrim.
tekkîye : tekke bekliyen.
telâkki : alma, kabul etme; kişici; görüş.
telkînât : aşlamalar, kulağına koymalar; öğretilmeler.
terakki : yükselme, ilerleme.
terâküm : birikme, yığılma, toplanma.
terettüb : sıralanma, sırasında olma, sırası gelme; ait olma,
icâbetme, gerekme; düşme [tizerine iş...].
tesmîye : ad koyma, adlandırma; besmele çekme.
teşci : şecâatlendirme, şecâat ve casaret verme, gayrete ge-
tirilme.
teşvik : şevk ve gayrete getirme, isteklendirme; kıskırtma.
tevellüd : doğma [maddî, mânevî]: doğum
tevfîk : uydurma, uydurulma, uygulama; Allahın yardım-
ına kavuşma; kırık ekleme.
tezâhür : meydana çıkma, belirme; birbirini görünme; be-
lirtti; arka verme, yardım etme.
tufeyli : dalkavuk, çanakyalayıcı; ekti, sığıntı; asalak, para-
zit.
tezayüt : artış.
ulûm : ilimler, bilgiler.
ufki : yayılmacasına, genişliğine.
ür' *abb'as dâvası* :
vak'a : olay ; savaş.
vâsi : geniş, açık enli; bol; Allahın adlarından.
vâsi : ölüm vasiyetini yerine getiren; yetim veya akılcıca noksan

birinin malını idare eden (imâmiye mezhebine göre
Hz-Ali).

vazîh : apaçık, besbelli, meydanda.

vasatî : ortalama.

vasûl : ulaşma, gelme, varma, erişme, yetişme.

vuzûh : açık ve belli olma, anlaşılır olma; açıklık, aydınlık.

vükelâ : vekiller, Bakanlar.

yâd : hatırlama, anma; hatır, gönül.

yekân : toplam.

yegâne : biricik, tek.

zahidâne : zâhidlere [kabasofu, Alevilerde kardaş olmıyan] yakı-
sacak surette.

zevk'i selim : zevkin en yüksek derecesi, sezme kabiliyeti.

İÇİNDEKİLER

Yayınevinin Notu	5
Yayınevinin Önsözü	9
SUNUŞ	14
I. Osmanlı Türkiyesinde Düşünce Dünyası	14
İslâm'da Hür Düşünce ve Tarihsel Devrimler	14
«Kureyş Tan Yerinden Evreni Aydınlatan İslâm Güneşi ...	15
İslâm ve Osmanlı ve Tarih	17
Şaman - Türkler'le Müslüman - Arapların Silâh Arkadaşlığı — Düşmanlığı	18
Türkler Ne Zaman Nasıl Müslüman Oldular?	19
Türk Toplumunun İslâm Dinine Tepki ve Katkıları	20
Geç ve Güç Müslüman Oluşun Olumlu ve Olumsuz Sonuçları	21
İslâmîğin Türk Toplumuna Toprak Düzenini Verişi	24
Kandaşlık Modern Sosyalizme El Salıyor	26
«Sonuçların Cumhuriyet Türkiyesindeki İzlerine Bir Örnek	28
Osmanlı'da Hür Düşünce ve Tefeci - Bezirgânlık	29
Hür Düşünce ve Davranışın Kökenleri	31
Şeyh Bedreddin Hür Düşünce Davranışı	31
Ortodoks İslâm: Leninci Marksist	33
Hayırlı Şirket ve Kârhane	33
Yabancı Sermaye + Mal ve Yabancı İdeoloji: Panturanizm + Panislâmizm	34
Asıl Olan Sermaye Birikimi	36

Yıkılışa Düşünce Tepkileri: İdeolojik Çıkmaz	40
Sosyal Devrim ve Gençtürkler	42
Türkiye ve Marksizm	44
Cumhuriyette Tefeci - Bezirgânlık ve Hür Düşünce	44
Mit Laufer	48
Modern Muaviyeler: Türkiye'nin «Popları»	49
«Anti-Emperyalist Şapka Devrimi»	50
Aydınlık'ın Çıkışı	52
Bir Eneski Sosyalistimiz	53
Anadolu Zaferi ve Aydınlik	54
Eneski Sosyalizmin Taktik Mücadele Örgütleri ve Eleştirisi	56
Seçim ve Aydınlik	60
«Aydınlik'ın Susturulmuşu»	62
«Komünistler Mahkûm»	64
II. Türkiye İşçi Sınıfımızın Sosyal-Tarihcil Kökeni	65
Kadim Tarih Bakımından	65
Çağdaş Tarih Bakımından	68
Türkiye İşçi Sınıfının Neçelik ve Niceliği	70
İşelinin Topoğrafyası	72
Santrallaşma Topoğrafyası	73
Sosyalist Atalarımızın Yaşayışı	74
Kapitalizmin En Sakar Sömtürü Kesimi	
Tarında Emekçi - Ekincilerimiz	77
Kapitalizmin Ayırblayışı: Tarımla Sanayinin, Köyle Şehirin Uçumlaşması	77
Hububat Ekinciliğinde Yoksul Köylü - Yarı Proleter Sayısı	78
Kadın, Çocuk Proleterlerimiz	79
«İhtilâl»ler Geleneği ve Coğrafyasının Kuvayı - Milliyeciliğe ve En-eski Sosyalizme Yataklık Edışı	83
Burjuva Süfrajelerinden Günümüze	84
Sosyal Devrim ve Kadın	84
Çocuk Kadın Gündelikleri	85
Tablolar	86-90

Aydınlık Dergisinin «Coğrafyası»	87
Ücretlere Toplu Bakış	88

III. Jöntürklerden Proletarya Aydınlarına Türkiye'de Gençlik Orijinalligimiz

Meselenin Konuluşu	92
Devrimci Sınıfsızlık ve İkel Sosyalist Gelenek - Görenek	94
Osmanlı'da Devlet	94
Marksizm ve Üretici Güçler	96

AYDINLIK FEVKALÂDE GENÇLİK NÜSHASI ...

Yaşta ve Başta Gençlik — <i>Mustafa Suphi</i>	107
Türkiye Gençliğinin Sınıfı Mevki: — <i>Ahmet Tevfik</i>	108
İnkılâbî Vecizeler — <i>Sâi</i>	111
Gökâlp'in Portresi	116
Bir Mayıs — <i>Kerim Sadî</i>	117
Komsomol — <i>Nâzım Hikmet</i>	118
Türkiye İşçi Gençliğinin Vaziyeti — <i>Memduh Necdet</i>	120
Köylü Gençliği — <i>Muammer</i>	125
Cihan İşçi Gençliğinin Vaziyeti — <i>M. Hâlis</i>	128
Anadolu — <i>Kerim Sadî</i>	137
Bugünkü Gençlik ve Yarınki İnkılâb — <i>Tuğrul Vecdî</i>	138
Karl Liebkneht ve Roza Lüksemburg, <i>Ahmet Şâhin</i>	143
Harab Çiftlikte İki Köpek, <i>Kerim Sadî</i>	148
Bir İnsan — <i>Maksim Gorki</i> (Çev: Burhan Asaf)	153
Kısa Sözlük	159
İçindekiler	167

TABLO I. SANAYİE ACELEÇİ KUŞBAKIŞI

YIL	1 kişilik sanayi işletme - sindir çatısan	Ailesi ile birlikte 1 kişilik sanayi işletme - sindir	2-3 kişilik sanayi işletme - sindir	Toplam işletme sayısı	4-5 kişi çalıştırılan sanayi işletme	1-10 kişilik sanayi işletme	10 dan fazla kişilik işletme	10-20 kişilik işletme	20 ve daha fazla kişilik işletme	Toprak beyi sayısı (1929 yılı)	4 ve daha fazla kişilik sanayi işletmesinde çalışanlar		4 ve + kişilik sanayi işletmesi sahibi (patron)	Toplam sanayi nüfusu	Toplam nüfus	Toplam işçi olmayan nüfus	Toplam sanayi işçisi	Toplam nüfusta sanayi işçisi oranı	Ticari Nüfus				
											Azalsı	Memur							Patron	Müşahdem	Toplam		
1913				269												666 Memur	16 309						
1915				282												567 Memur	13 485						
1927	23 316	4 914	23 332	51 562	7 683	3 910	2 055	1 118	872		147 319	7 809	10 941	256 855	13 666 274	62 503	175 497	1/57	52 000	203 000	255 000 ²		
1928										491					139 390		238 000 (1)	1/45					
1931																							
KAYNAK																							

(*TISSV s 5-8)

"Bugünkü Türkiye Ekonomisi Politikası"

(*TISSV s. 5-8)

(*TISSV s. 15-16)

1) Dr. Kemmerer, s. 231 de (299.369) olarak gösteriliyor.

2) Rozaliev, s. 24 ve Dr. Kemmerer, a.y. (297.355) olarak veriyor.

TÜSTAV

TABLO : III. ZİRAAT PROLETERLERİ

YIL	Ziraat tekhniği amelesi (1)	E K İ N İ R G A T L A R I (2)					Üzüm, incir, fındık v.b) Dev-siririciler	Yoksuş köylü (Hububat) Ziraat yarı ekincileri proletarileri	Tütün, şeker pancarı ekincileri	İşsiz
		A d a n a ' d a (3)		E ğ e ' d e (4)		Toplam (6)				
		Ekin amelesi	Mevsim amelesi	Üzüm, incir	Tütün					
1913									?	
1915									?	
1927									?	
1928									?	
1931	7.500	40.000	10.000	75.000	65.000	10.000	250.000	110.000-60.000	23.336	
KAYNAK	(TISSV, s. 17-30) Bizim hesaplarımızca									

1) «Türkiye'de ilk defa olarak 1927 de yapılan Ziraat Teknik Tahriri, ...» traktör, çapa makinesi, tırmık, mibzer, biçer-bağlar, harman makinesi, tınaz makinesi, tryörler» gibi ziraat makineleri yekünunun 15.711'i bulunduğunu öğretir. (Tabii ziraat makinistleri «susuz konspirasyonu» içindedir.) İşte biz ziraat teknik amele derken bilhassa bu 15 - 16 bin ekin makinesini işleten mütehassus ziraat makinistlerini göz önüne getiriyoruz. Bunların sayıları, makine başına 1 işçi düşse 15 bin, her iki makineye bir makinist olsa 8 bine varmaz mı?» (TISSV, s. 18)

2) «Ziraat kapital münasebetlerinin açıldığı muntakalarında, toplaşan ve köylerden ziyade şehir ve kasaba iş pazarlarında işgüçlerini satarak geçinen, şu halde, şehirlerle sıkı sıkıya alakadar bulunan ekin işçileri» (TISSV, s. 18) «Pazar için ekincilik, Pamukluktan (bkz. not : 3) ibaret değildir; üzüm, incir, tütün, afyon, palamut zeytin, meyan kökü, keten, ke-nevir, orman, hububat, bakliyat, pancar... işleri hep bu proleterleri kullanır...» (keza, s. 22) Ve «tarlaların «üstü açık fabrika» hâline gelişi gündün güne genişliyor... Buralarda kullanılan ziraat amelesi nisbeti de gündün güne genişliyor... Köylerde tefecilik hükmünü sürdüğüce kırsal proleteriyasına olan ihtiyaç gittikçe artıyor.» (keza.)

3) Hilmi (Vali), «Adana Ziraat Amelesi», TürkSözü Matbaası, Adana, 1342 (1926).

«Adana İkinci Pamuk Kongresi Zabıtları» Matbaası Âmire, 1925.

Economiste d'Orient, 1931.

Dr. Kemmerer, «Türkiye'nin İktisadi BakımdanUmumi Bir Tetkiki»nde, 4.368.061 Çiftçi, 80.105 de Çiftlik amelesi sayıyor. (cilt 5, S. 231, 239.)

4) İncir ve üzüm için «50 bin kişilik pamuk ekim amelesi 1½ milyon dönümlük tarlada 3 çapa ve devşirme ameliyesine karşılıktı. Vasatı 4 ameliye için 30 dönüme bir ekim amelesi yetiyor demek. İncir istihsalinde 6 ameliye için gene 30 dönüme 1 amele düşse yalnız Aydın ve havhalisinde mevcut 100 bin 216 dönüm incirlik için yılda vasatı 5-6 bin ekim işçisi gerektirir. Üzüm içinde, teşrinlerden (Ekim - Kasım) Eylül'e kadar uzanan (11 - 12 ay) yuvarlak hesap 13 ameliye var... Şu hesapta dönüm başına pamuk amelesinin üç - dört misli fazla üzüm ekinciliği işçisi lazım. Yalnız Ege muntkasında 700 bin dönümlük bağ bulunduğuna göre, en aşağı 60 - 70 bin ziraat ekincisi de üzüm istihsalinde bulunacak.» (TISSV, s. 22 - 3)

5) Palamut, meyan kökü, zeytin, susam, pancar v.b.

TABLO : IV. BİLANÇO

ŞEHİR PROLETERLERİ														
Yaprak tütün	Demir yolları	Deniz yolları ve liman	Ötombi sörleri	14 yaşından küçük çocuk	Ticaret müstahdemi	Halk	Ey sanayii	Maden	Tekstil	İnşaat	Makina, deri, un şeker	Boyun-dirtik	Diğer	Toplam
175.000	22.345	32.836	12.500	22.676	210.000	60.000	120.000	5.334	35.316	19.649	4.866	40.000	35.038	771.706

KIR PROLETERLERİ				Genel Toplam	
Ziraat tekniği ammesi	Ekin ırgatları	Devir-ciler	Yarı-proleterler	Tütün şeker pancarı	Toplam
7.500	250.000	15.000	60.000	23.338	355.838
					1.114.412